

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

TARIM VE MÜHENDİSLİK

ISSN-1300-0071

Temmuz- Aralık 2025

Sayı:150-151

"TARIM VE MÜHENDİSLİK" DERGİSİ YAYIN-YAZI KURALLARI

Dergi Yayın Süresi: 3 ayda bir yayınlanır.

Yayın Türü: Yaygın süreli yayın

TMMOB-ZMO Tarım ve Mühendislik Dergisi Tarım, Ziraat Mühendisliği, Tütün Teknolojisi, Balıkçılık Teknolojisi ve Su Ürünleri Mühendisliği alanındaki makaleleri yayınlar. Eğer makale herhangi bir yerde üretilmişse (kitap, proje, tez çalışması vb.) dip not olarak belirtilmelidir. Basılacak makalelerin daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış olması, yayınlanmış ise belirtilmiş olması ve/veya yayın haklarının verilmemiş olması gerekir. Dergide yayınlanacak makalelerin her türlü sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Makale dili Türkçe olmalıdır. Çeviri ise mutlaka not düşülmelidir.

Dergiye gönderilen makaleler yayın ilkeleri doğrultusunda Yayın Kurulu tarafından ve/veya gerekli görüldüğünde Bilim Kurulu tarafından incelemeye alınır. Makale yayınlanmaya değer nitelikte değilse Yayın Kurulu yazara/yazarlara iade kararı verme hakkına sahiptir. Ayrıca yazım kurallarına uymayan veya anlatım dili yetersiz olan makaleler üzerinde Yayın Kurulu tarafından düzeltmeler yapılabilir.

Makaleler, A4 boyutunda, 12 punto Times New Roman yazı tipinde ve 1,5 satır aralıklı yazılmalıdır. Sayfanın sağında, solunda, altında ve üstünde 2,5 cm boşluk bırakılmalıdır. Makalelerin her sayfası numaralandırılmalıdır. Yazar isim(ler)i açık olarak yazılmalı ve varsa unvan belirtilmelidir. Makalede sade ve öz Türkçe kullanımına özen gösterilmelidir.

Makale; Ana Başlık, Alt Başlıklara numara verilmelidir. 1.GİRİŞ, 2.MATERYAL VE YÖNTEM, (makale içeriğine göre yer alabilir), 3.ALT BÖLÜMLER, 4.SONUÇ-TARTIŞMA ve KAYNAKLAR bölümleri ile şekil, grafik, harita ve çizelgelerden oluşmalıdır. Makalede kullanılması durumunda Çizelgelere mutlaka numara verilmeli ve kaynak gösterilmelidir.

KAYNAKLAR bölümünde makale içinde yer alan tüm kaynaklar alfabetik olarak verilmelidir.

Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan makalelerden, yazılardan Tarım ve Mühendislik Dergisi kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

Dergimizde yayınlanması istenilen makaleler zmo@zmo.org.tr adresine gönderilmelidir.

TARIM VE MÜHENDİSLİK

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIN ORGANI-ÜÇ AYDA BİR YAYINLANIR
YEREL SÜRELİ YAYIN ISSN-1300-0071

SAHİBİ
Baki Remzi SUIÇMEZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Prof. Dr. Yener ATASEVEN

YAYIN KURULU
Aslı İLGEN
Mert Ulaş DİŞBUDAK
Özgür SELVİ

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK
Prof. Dr. Ali Rıza ÖZTÜRKMEN
Prof. Dr. Barış Bülent AŞIK
Prof. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK
Prof. Dr. Dursun BÜYÜKTAŞ
Prof. Dr. Erkan YASLIOĞLU
Prof. Dr. Ertuğrul AKSOY
Prof. Dr. Gökhan ÇAYCI
Prof. Dr. Gökhan SÖYLEMEZOĞLU
Prof. Dr. Harun Raşit UYSAL
Prof. Dr. Hasan Hüseyin SİLLELİ
Prof. Dr. Haydar ŞENGÜL
Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ
Prof. Dr. Kemal BENLİOĞLU
Prof. Dr. Mehmet ERTUĞRUL (Anısına Saygıyla...)
Prof. Dr. Okan ÖZKAYA
Prof. Dr. Serap PULATSÜ
Prof. Dr. Tacettin YAĞBASANLAR
Prof. Dr. Uygun AKSOY
Prof. Dr. Yener ATASEVEN
Prof. Dr. Zeliha BARUT
Prof. Dr. Ziya DURLUPINAR

Doç. Dr. Erkan PEHLİVAN
Doç. Dr. Eylem POLAT
Doç. Dr. İlknur MERİÇ TURGUT
Doç. Dr. Okan DEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Cemal POLAT
Dr. Öğr. Üyesi Onur Sinan TÜRKMEN
Dr. Adil AYDIN
Dr. Burhan ÖZALP
Dr. Erol ÖZKAN
Dr. Fevzi ÇAKMAK
Dr. Gökhan TUNÇELLİ
Dr. Hakan ÇAKICI
Dr. Murat ALKAN
Dr. Nihal CAN AĞIRBAŞ
Dr. Nurcan KARSLIOĞLU KARA
Dr. Saliha DORAK
Dr. Seyla TEPE
Dr. Tefrik TÜRK
Dr. Zeki OYMAK

YAYINA HAZIRLAYAN: Funda GACAL-ZMO GRAFİK TASARIM: Uğur KANDEMİR -ZMO

YÖNETİM YERİ

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Karanfil Sokak 28/18 Kızılay / ANKARA
Tel: 0 312 425 05 55 Faks: 0 312 418 51 98 www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

TEMMUZ 2024

YAZI YAYIN KOŞULLARI

Gönderilen yazılar yayınlansın, yayınlanmasın yazarına geri verilmez. Özgün derleme yazılarda fikir ve görüşler yazarına, çeviriden doğacak sorumluluklar ise çevirene aittir. Ziraat Mühendisleri Odası ve Tarım ve Mühendislik Dergisi yazılardan hiçbir şekilde sorumlu değildir. Yayın Kurulu gönderilen yazı üzerinde gerekli gördüğü değişikliği yapmaya yetkilidir.

Dergide yayınlanmış yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla başka yayın organlarında kullanılabilir ya da aktarılabilir.

Yayın Kurulu tarafından uygun bulunduğu durumda iki sayı bir dergi ile yayınlanabilir.

İÇİNDEKİLER

ORTADOĞU'DA SAVAŞ VE TARIM:

ANTI-EMPERYALİST BİR POLİTİK EKONOMİ ANALİZİ 5

Mert Ulaş DİŞBUDAK

**TÜRKİYE'DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ELMA, KIRAZ VE
BUĞDAYIN FENOLOJİK DÖNEMLERİNE ETKİLERİ 9**

Serhat Şensoy - Necla Türkoğlu

KENT TARIMI BAHÇELERİ.....20

Zuhal Okuyan - Şadan Tütüncü - Özgür Selvi

ÜLKEMİZ BEYAZ ET SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ 26

Aslı İLGEN

Basın Açıklamaları.....29

ORTADOĞU'DA SAVAŞ VE TARIM: ANTI-EMPERYALİST BİR POLİTİK EKONOMİ ANALİZİ

Mert Ulaş DİŞBUDAK¹

Özet

Bu çalışma, Ortadoğu'da süregelen savaşların tarımsal üretim üzerindeki etkilerini, anti-emperyalist bir perspektifle ele almaya çalışmıştır. Tarımın çöküşü, yalnızca savaşın yarattığı fiziksel yıkımla değil; emperyalist müdahaleler, neoliberal yeniden yapılandırma politikaları ve sermaye birikim süreçleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Makale, bölgedeki tarımsal krizin esasen bir "yönetilen çöküş" olduğunu ve gıda egemenliğinin tasfiyesinin politik bir tercih olarak ortaya çıktığını savunmaktadır (Harvey, 2005; McMichael, 2013).

Giriş

Ortadoğu, tarihsel olarak tarımın beşiği olarak tanımlanmasına rağmen, günümüzde açlık, gıda güvensizliği ve tarımsal çöküş ile anılan bir coğrafya haline gelmiştir. Bu durum çoğu zaman "savaşların kaçınılmaz sonucu" olarak açıklansa da, böyle bir yaklaşım bilinen gerçeklerin kısıtlı bir bölümünü bizlere göstermektedir. Asıl mesele, savaşların nasıl ve kimler tarafından yürütüldüğü ve bu savaşların hangi ekonomik-politik sonuçları doğurduğudur.

Bölgedeki savaşlar, yalnızca askeri çatışmalar olarak değil, aynı zamanda ekonomik yeniden yapılandırma süreçleri olarak ele alınmalıdır. Tarım bu süreçte hem doğrudan hedef alınan hem de dolaylı olarak dönüştürülen bir alan haline gelmiştir. Bu nedenle Ortadoğu'da tarımın çöküşünü anlamak, emperyalizmin güncel işleyiş biçimlerini anlamaktan ayrı düşünülemez (Lenin, 2006).

¹TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 49. Dönem Yönetim Kurulu Üyesi

Emperyalizm, Savaş ve Tarımın Yeniden Yapılandırılması

Emperyalizm, klasik anlamda yalnızca askeri işgal ya da siyasi baskıdan ibaret değildir; aynı zamanda ekonomik yapıları dönüştüren, üretim ilişkilerini yeniden kuran bir sistemdir. Ortadoğu'da yaşanan savaşlar, bu yeniden kurma sürecinin en sert araçlarından biri olarak işlev görmektedir (Lenin, 2006; Harvey, 2005).

Tarım sektörü, bu müdahalelerin en kritik alanlarından biridir çünkü gıda üretimi, bir toplumun en temel bağımsızlık göstergesidir. Kendi kendine yetebilen bir tarım sistemi, dış müdahalelere karşı görece daha dirençli bir toplumsal yapı yaratır. Bu nedenle emperyalist müdahalelerin önemli bir boyutu, tarımsal üretim kapasitesinin zayıflatılması ve ülkelerin gıda açısından dışa bağımlı hale getirilmesidir (McMichael, 2013).

Bu süreç çoğu zaman doğrudan yıkım ile başlar. Savaşlar sırasında tarım alanları bombalanır, sulama sistemleri tahrip edilir, hayvancılık yok edilir. Ancak asıl belirleyici olan, savaş sonrasında uygulanan politiklardır. "Yeniden yapılanma" adı altında yürütülen süreçler, yerel üretim sistemlerini tasfiye ederken, uluslararası şirketler için yeni pazarlar yaratır. Tarım, bu noktada yerel halkın geçim kaynağı olmaktan çıkar ve küresel sermayenin kâr alanına dönüşür (Klein, 2007).

Neoliberal politikalar bu dönüşümün ideolojik zeminini oluşturur. Tarımsal desteklerin kaldırılması, kamu kurumlarının tasfiye edilmesi ve üretimin piyasa koşullarına bırakılması, küçük üreticileri hızla sistem dışına iter. Böylece savaşla yıkılan tarım, barış döneminde de yeniden kurulamayan bir yapıya mahkûm edilir (Harvey, 2005).

Savaşın Tarım Üzerindeki Yıkıcı Etkilerinin Politik Anlamı

Savaşın tarım üzerindeki etkileri yalnızca üretim kaybı olarak ölçülemez. Asıl mesele, üretim ilişkilerinin parçalanması ve toplumsal dokunun çözülmesidir. Kırsal nüfusun yerinden edilmesi, tarımın en temel unsuru olan emek gücünü ortadan kaldırır. Köylüler topraklarından koparıldığında, sadece üretim değil, o üretimi mümkün kılan bilgi, deneyim ve kültür de yok olur (FAO, 2017).

Ortadoğu'da yaşanan kitlesel göç hareketleri, bu açıdan yalnızca insani bir kriz değil, aynı zamanda ekonomik bir yeniden yapılanma aracıdır. Kırsal nüfusun kentlere yığılması, ucuz işgücü rezervi yaratırken, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini ortadan kaldırır. Bu durum, kapitalist sistem açısından işlevseldir: hem ucuz işgücü sağlar hem de gıda üretimi uluslararası şirketlerin kontrolüne bırakılır (Marx, 2011).

Toprakların askeri alanlara dönüşmesi, mayınlanması ya da terk edilmesi, uzun vadeli bir üretim kaybına yol açar. Bu yalnızca bugünün değil, geleceğin de tarımsal kapasitesinin yok edilmesi anlamına gelir. Bu nedenle savaşın tarım üzerindeki etkisi geçici değil, yapısalıdır (UNDP, 2019).

Gıda Egemenliğinin Tasfiyesi ve Bağımlılık İlişkileri

Gıda egemenliği, bir halkın kendi üretim biçimlerini, tarım politikalarını ve tüketim alışkanlıklarını belirleme hakkını ifade eder. Ancak Ortadoğu'da bu hak sistematik biçimde ortadan kaldırılmıştır. Savaşlar ve sonrasında uygulanan politikalar, ülkeleri gıda ithalatına bağımlı hale getirmiştir (McMichael, 2013).

Bu bağımlılık, yalnızca ekonomik değil aynı zamanda politik bir bağımlılıktır. Gıda ithalatına bağımlı bir ülke, uluslararası piyasalardaki dalgalanmalara ve siyasi baskılara açık hale gelir. Bu durum, emperyalist güçler için önemli bir kontrol mekanizmasıdır (Harvey, 2005).

Uluslararası yardım mekanizmaları da bu sürecin bir parçası olarak işlev görür. Gıda yardımları, kısa vadede hayatta kalmayı sağlasa da uzun vadede yerel üretimi baskılar. Üretmeyen, sadece tüketen bir toplum yaratılır. Bu da bağımlılığı kalıcı hale getirir (Shiva, 2016).

Tarımın şirketleşmesi ise bu sürecin en ileri aşamasıdır. Tohumdan gübreye, sulamadan dağıtıma kadar tüm üretim süreci uluslararası şirketlerin kontrolüne girer. Çiftçi, üretici olmaktan çıkar; şirketlerin sözleşmeli işçisine dönüşür. Bu durum, tarımın proleterizasyonu olarak tanımlanabilir (Shiva, 2016).

Sınıfsal Dönüşüm: Köylülüğün Tasfiyesi

Ortadoğu'da tarımın çöküşü, aynı zamanda bir sınıfsal dönüşüm sürecidir. Küçük üreticiler, savaş ve ekonomik politikalar yoluyla sistem dışına itilmekte, topraklarından koparılmaktadır. Bu süreç, klasik anlamda bir "ilkel birikim" sürecinin güncel biçimi olarak okunabilir (Marx, 2011).

Toprağın metalaşması, üretimin merkezileşmesi ve küçük üreticilerin tasfiyesi, kapitalist tarımın temel dinamikleridir. Savaşlar bu süreci hızlandırır. Tarım, yerel halkın geçim aracı olmaktan çıkarak sermayenin

yatırım alanına dönüşür (Harvey, 2005).

Bu dönüşümün en önemli sonuçlarından biri, kırsal yoksulluğun derinleşmesidir. Toprağını kaybeden köylüler, kentlerde güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalır. Bu durum, hem ekonomik eşitsizliği artırır hem de toplumsal yapıyı kırılğan hale getirir (McMichael, 2013).

Direnış Olanakları ve Alternatif Bir Tarım Perspektifi

Tüm bu yıkıma rağmen, Ortadoğu'da ve dünya genelinde alternatif tarım pratikleri ortaya çıkmaktadır. Bu pratikler, kapitalist tarım modeline karşı bir direnç hattı oluşturur. Kooperatifleşme, yerel tohum hareketleri ve agroekolojik üretim modelleri, gıda egemenliğı mücadelesinin temel araçlarıdır (Altieri, 2009).

Ancak bu alternatiflerin kalıcı ve etkili olabilmesi, yalnızca teknik çözümlerle değil, politik bir mücadele ile mümkündür. Tarım politikalarının demokratikleştirilmesi, üretim araçlarının toplumsallaştırılması ve emperyalist bağımlılık ilişkilerinin kırılması gerekmektedir.

Sonuç

Ortadoğu'da tarımın çöküşü, rastlantısal ya da kaçınılmaz bir süreç değildir. Bu çöküş, savaşlar, neoliberal politikalar ve emperyalist müdahaleler aracılığıyla sistematik olarak üretilmiştir. Tarım, bu süreçte hem hedef hem de araç olarak kullanılmıştır (Harvey, 2005; McMichael, 2013).

Bu durum somut örneklerle daha açık hale gelmektedir. Irak'ta 2003 sonrası uygulanan politikalar, yerel tohum sistemlerini ortadan kaldırarak çiftçileri ithal ve patentli tohumlara bağımlı hale getirmiş; böylece tarımsal üretim doğrudan küresel şirketlerin kontrolüne açılmıştır (Klein, 2007). Suriye'de ise savaşın yarattığı yıkım, zaten neoliberal politikalarla zayıflatılmış olan tarım sektörünü tamamen çökerterek ülkeyi buğday gibi temel gıda maddelerinde dahi dışa bağımlı hale getirmiştir (FAO, 2017). Yemen'de süren savaş ve abluka koşulları ise tarımın yalnızca üretim kapasitesini değil, suya erişim gibi en temel yaşam koşullarını da ortadan kaldırarak geniş çaplı bir açlık krizine yol açmıştır (UNDP, 2019). Bu örnekler, savaşların tarım üzerindeki etkisinin yalnızca fiziksel yıkımla sınırlı olmadığını; aynı zamanda uzun vadeli bağımlılık ilişkileri yarattığını açıkça göstermektedir.

Bu nedenle çözüm de teknik değil politiktir. Sulama sistemlerinin yeniden kurulması, üretim araçlarının sağlanması ya da verimlilik artırıcı teknolojilerin kullanılması tek başına yeterli değildir. Asıl mesele, tarımın kimin kontrolünde olacağıdır. Eğer üretim süreçleri çok uluslu şirketlerin ve uluslararası piyasa mekanizmalarının denetiminde kalmaya devam ederse, yeniden inşa edilen tarım sistemi de bağımlı ve kırılğan olmaya mahkûm olacaktır (Shiva, 2016).

Gıda egemenliğı, bu noktada merkezi bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Halkların kendi üretim biçimlerini belirleyebilmesi, yerel tohumlarını koruyabilmesi ve tarım politikalarını demokratik biçimde şekillendirebilmesi, gerçek bir bağımsızlığın ön koşuludur (McMichael, 2013). Bu bağlamda kooperatifleşme, kamucu tarım politikaları ve yerel üretimin desteklenmesi yalnızca ekonomik tercihler değil, aynı zamanda politik birer mücadele aracıdır.

Öte yandan, Ortadoğu'daki tarımsal krizin yalnızca bölgesel bir sorun olmadığı da vurgulanmalıdır. Küresel gıda rejimi içinde bu bölgenin ithalatçı ve bağımlı bir konuma itilmesi, dünya ölçeğinde işleyen kapitalist sistemin bir sonucudur (McMichael, 2013; Harvey, 2005). Bu nedenle çözüm, yalnızca ulusal düzeyde değil, uluslararası dayanışma ve anti-emperyalist mücadele perspektifiyle ele alınmalıdır.

Sonuç olarak, Ortadoğu'da tarımın yeniden inşası, teknik kalkınma projeleriyle sınırlı bir mesele değil; sınıfsal, politik ve ideolojik bir mücadele alanıdır. Tarımın yeniden halkın denetimine geçmesi, üretim araçlarının toplumsallaştırılması ve dışa bağımlılık ilişkilerinin kırılması, bu mücadelenin temel unsurlarıdır (Marx, 2011; Lenin, 2006). Bu anlamda tarım, yalnızca bir üretim sektörü değil; aynı zamanda bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal adalet mücadelesinin merkezinde yer alan stratejik bir alandır.

Kaynakça

- Altieri, Miguel A. Agroecology: The Science of Sustainable Agriculture. Boulder: Westview Press, 2009.
- Food and Agriculture Organization (FAO). Syria Agriculture Damage Assessment Report. Rome: FAO, 2017.
- Harvey, David. A Brief History of Neoliberalism. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Klein, Naomi. The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism. New York: Metropolitan Books, 2007.
- Lenin, Vladimir Ilyich. Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması. 1917.
- Marx, Karl. Kapital: Birinci Cilt. 1867.
- McMichael, Philip. Food Regimes and Agrarian Questions. Halifax: Fernwood Publishing, 2013.
- Shiva, Vandana. Who Really Feeds the World? The Failures of Agribusiness and the Promise of Agroecology. Berkeley: North Atlantic Books, 2016.
- United Nations Development Programme (UNDP). Assessing the Impact of War in Yemen. New York: UNDP, 2019

TÜRKİYE'DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ELMA, KIRAZ VE BUĞDAYIN FENOLOJİK DÖNEMLERİNE ETKİLERİ

Serhat Şensoy¹, Necla Türkoğlu²

Özet

1980'lerden günümüze hava sıcaklıklarındaki artış, Dünya'nın büyük bir bölümünde bitkilerin fenolojik dönemlerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu çalışmada Türkiye'de geniş alanlar kaplayan buğday, elma ve kiraz bitkilerinin fenolojik dönemleri ile iklim değişikliği arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Çalışmada Meteoroloji Genel Müdürlüğü'ne ait 1971-2025 döneminin iklim ve 1971-2010 fenolojik verileri kullanılmıştır. Sıcaklık ile fenolojik veriler arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmış ve Mann- Kendall trend analizi ile eğilimlerine bakılmıştır. Türkiye'de 1994 yılından bu yana pozitif sıcaklık anomalileri bulunmuştur. Elma, kiraz ve buğdayın fenolojik dönemleri ile bitki gelişiminin fazla olduğu şubat-mayıs ortalama sıcaklıkları arasında negatif ilişki saptanmıştır. Bu durum bitkilerin artan sıcaklıklara tepki olarak fenolojik dönemlerini erkene kaydardıklarını göstermektedir. Elma, kiraz ve buğdayın hasat tarihleri için hesaplanan trend sırasıyla -25, -22, -40 gün/100 yıl şeklindedir. Şubat-mayıs arası sıcaklıklarda 1.0°C'lik artışın anılan bitkilerin hasat tarihlerini sırasıyla 5, 4 ve 8 gün erkene kaydıracığı hesaplanmıştır.

1. Giriş

Küresel iklim değişikliği 21. yüzyılda insanoğlunun yüz yüze kaldığı en büyük problemlerden biridir. İklim değişikliğinin en önemli etkisi, hava paternlerindeki değişikliğin yanı sıra ekstrem olayların frekansı ve şiddetini artırmasıdır. Türkiye'nin de içinde yer aldığı Akdeniz Havzasında bulunan ülkeler bu değişikliklerden daha fazla etkilenecektir.

Orta kuşakta bitki gelişimi büyük oranda hava sıcaklığına bağlıdır (Chmielewski, vd., 2002). İlkbaharda kış uykusundan sonra ortaya çıkan yüksek sıcaklıklar, fenolojik fazların erkene kaymasına neden olmaktadır.

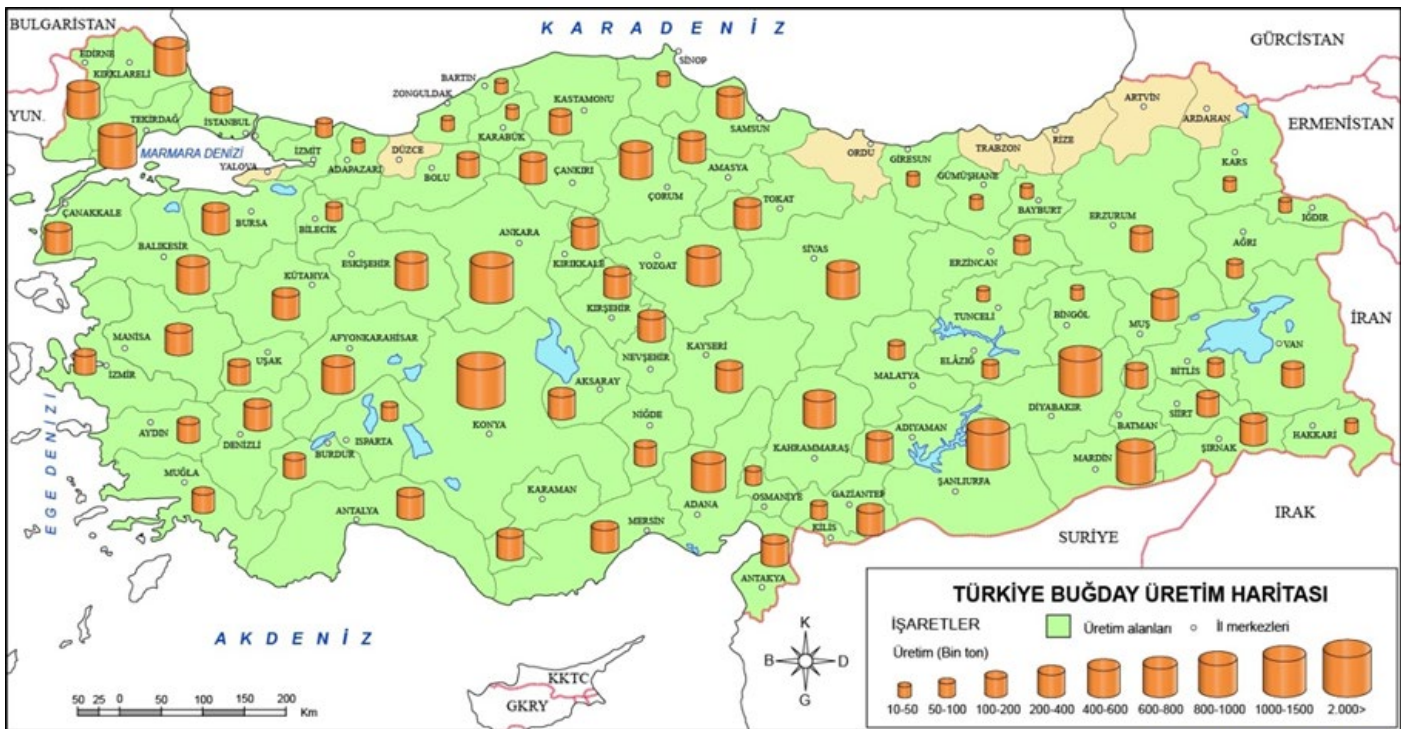
¹ Mühendis, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, ssensoy@mgm.gov.tr

² Prof.Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi

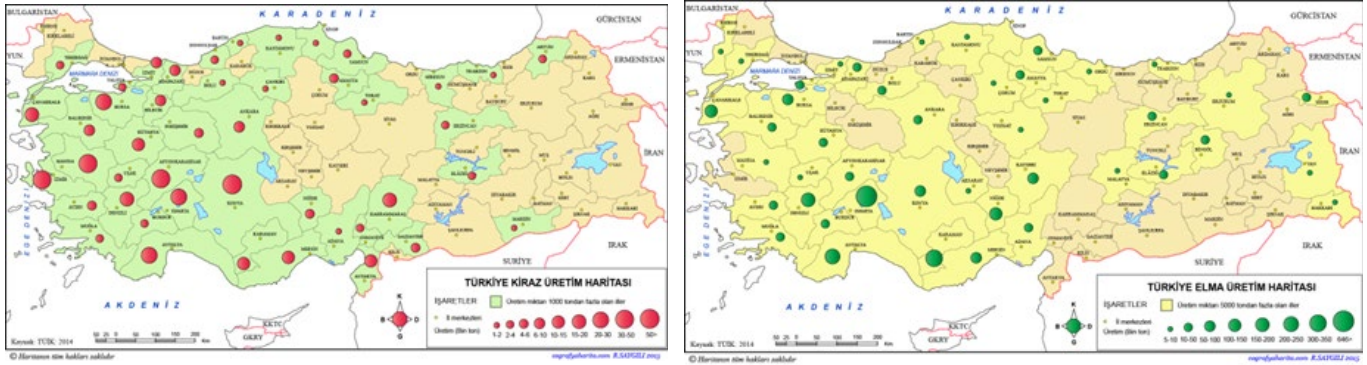
Dünyada 1980'lerden sonra meydana gelen belirgin sıcaklık artışları bitki fenolojileri üzerinde etkili olmaktadır (Chmielewski, vd., 2002). Doğal bitki örtüsü ile sıcaklıklardaki değişimler arasındaki ilişkiyi ortaya koyan birçok çalışma bulunmaktadır (Schwarz ve Reiter, 2000; Defila ve Clot, 2001; Müller, 2002; Bradley, vd., 1999; Beaubien ve Freeland, 2000; Sparks, 2000; Schmerbach, 2000; Chmielewski ve Rötzer, 2001, 2002). Buna karşılık tarımsal ürünlerle iklim değişikliği arasındaki ilişkiyi konu alan çok az sayıda çalışma bulunmaktadır (Schelling, 2000; Chmielewski, vd., 2004). Türkiye'de 1990'lardan sonra görülen belirgin sıcaklık artışlarının tarla ve bahçe bitkilerinin fenolojik dönemlerini öne kaydırıldığı düşünülmektedir. 1°C'lik sıcaklık artışı insanların günlük yaşamlarında çok büyük değişikliklere neden olmazken, bitki gelişiminde bu değer 2 ayda 60 gün/dereceye karşılık gelmekte ve fenolojik dönemlerin kaymasına neden olabilmektedir. Cosmulescu vd. (2010) Romanya'nın Oltenia bölgesinde yetiştirilen erik türünün fenolojik değişikliklerini inceledikleri çalışmada, erken ilkbaharda yüksek sıcaklıkların görüldüğü yıllarda fenolojik dönemlerin normal yıllara göre çok daha erken başladığını ortaya koymuşlardır. Bradley vd. (1999) Güney Wisconsin'de yaptıkları çalışmada 61 yıllık verileri değerlendirmiş ve fenolojik dönemlerde 55 fenofazın regresyon ortalamasına göre 0.12 gün/yıl erkene kaydığını tespit etmişlerdir. Japonya'nın kuzeyinde elmanın uzun yıllık fenolojik dönemleri ile sıcaklık değişimi arasındaki ilişkiyi inceleyen Fujisawa vd. (2010), elmanın çiçek açma tarihlerinin 0.21-0.35 gün/yıl erkene kaydığını ortaya koymuşlardır.

Sıcaklıklardaki artış fenolojik dönemlerde kısılmanın yanında ürün kalitesini de etkilemektedir. Dalu vd. (2013) Orta İtalya'da şarap kalitesinin iklim değişikliğinden nasıl etkilendiğini araştırmışlar ve son kırk yılda artan sıcaklık ve azalan yağışların şarap kalitesini artırdığını bulmuşlardır. Sugiura vd. (2013) Japonya'da küresel ısınmanın elmanın tadı ve yapısına yaptığı etkiyi araştırdıkları çalışmalarında, elmada asit konsantrasyonunun, meyve sağlamlığının ve özsu gelişiminin küresel ısınma ile birlikte azaldığını vurgulamışlardır. Chmielewski vd., (2002) büyüme sezonu uzunluğunun artmasının, tarla bitkileri ve bağcılıkta tür seçimi, münavebe gibi pozitif etkileri olabileceği gibi, kısalan gelişme döneminin, tahıllarda tane doluluğu ve yoğunluğu, başak başına tane sayısı ve tane ağırlığı üzerine negatif etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Gerçekleştirilen bir iklim indisi çalışmasında Türkiye'de büyüme sezonu uzunluğunun yüz yılda ortalama 21 gün arttığı tespit edilmiştir (Şensoy, vd., 2013). Artan sıcaklıklar orta kuzey enlemlerde bitki gelişimini hızlandırmaktadır (Kadioğlu ve Şaylan, 2000).

Bu çalışmanın amacı, küresel iklim değişikliğine paralel olarak Türkiye ikliminde gözlenen değişikliklerin, bitkilerinin fenolojik dönemleri üzerine yapacağı olası etkilerin neler olacağını araştırmaktır. Bu amaçla çalışmada tarla bitkilerinden, Türkiye'nin ekonomisinde, halkın beslenmesinde önemli bir yere ve stratejik öneme sahip buğday bitkisi, meyve ağaçlarından ise yine Türkiye'de geniş bir alanda üretimi yapılan, ekonomik değeri yüksek kiraz ve elma ağaçları ele alınmıştır.

Buğday bitkisi yetiştirme döneminin ilk devrelerinde düşük sıcaklık ve bol nemli hava istemektedir. Özellikle çıkış ve kardeşlenme sırasında buğday 5-10°C sıcaklık ve %60 nispi neme ihtiyaç duymaktadır. Sapa kalkma döneminde 10-15°C sıcaklık ve %65 nispi nem isteği olmaktadır (Süzer, 2007). Serin iklim tahıllarından olan buğday kışa oldukça dayanıklıdır (Süzer, 2007). Türkiye’de ağırlıklı olarak İç Anadolu, Trakya ve Güneydoğu Anadolu’da olmak üzere Türkiye’nin tamamında buğday tarımı yapılmaktadır.

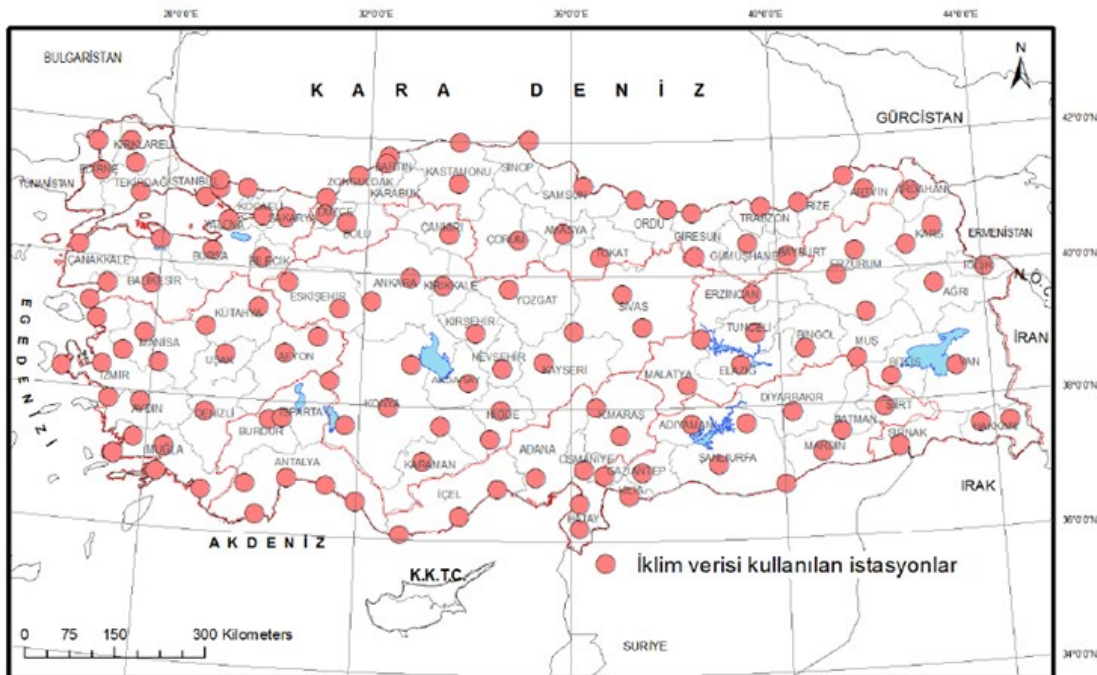

Kiraz kış mevsiminde belli bir süre dinlenmeye, iklim bakımından sıcak bir büyüme sezonuna ve yağmursuz bir hasat dönemine ihtiyaç duyar. Kiraz ağaçlarının gövde ve ana dalları -26 -28°C’ye dayanabildiği halde çiçeklenme döneminde bu sınır -2.0°C’dir (MEB, 2013). İlkbaharın geç donları kirazlarda zararlara sebep olmaktadır. Kirazda çiçeklenme ve meyve teşekkülü sırasındaki yağış, döllemeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Kiraz, Türkiye’de özellikle İç Anadolu, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde, yani ılıman iklime sahip, don riskinin az olduğu ve toprak yapısının uygun olduğu alanlarda yetiştir.

Elma ağacı soğuk ılıman iklimin en önemli meyvesidir. Kışın çok düşük sıcaklıklara dayanıklı olmasına rağmen, gelişimini yavaşlattığı için yüksek yaz sıcaklıklarından hoşlanmaz. Soğuklama isteği 7°C’nin altında 2300-2700 saattir. İlkbaharda 9°C’den sonra çiçek açmaya başlar. Soğuğa dayanım, ilkbahar aylarda azalır ve tomurcukların kabarma devresinde bitki soğuğa en duyarlı halini alır. Yüksek ışık yoğunluğu elmada çok iyi renk oluşumunu sağlar. Türkiye’de başta İç Batı Anadolu, Göller Yöresi, Güney Marmara, Taşeli Platosu, Amasya ve Niğde olmak üzere, Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç, Türkiye’nin birçok yerinde elma üretimi yapılmaktadır.

2. Veri ve Yöntem

Çalışmada Meteoroloji Genel Müdürlüğü’ne (MGM) ait 1971-2012 dönemini kapsayan ve il merkezleri ile büyük ilçe merkezlerinden oluşan 130 istasyonun ortalama sıcaklık verisi kullanılmıştır. Sıcaklık verisi kullanılan istasyonlar tüm Türkiye’yi temsil edecek şekilde seçilmiştir (Şekil 1).

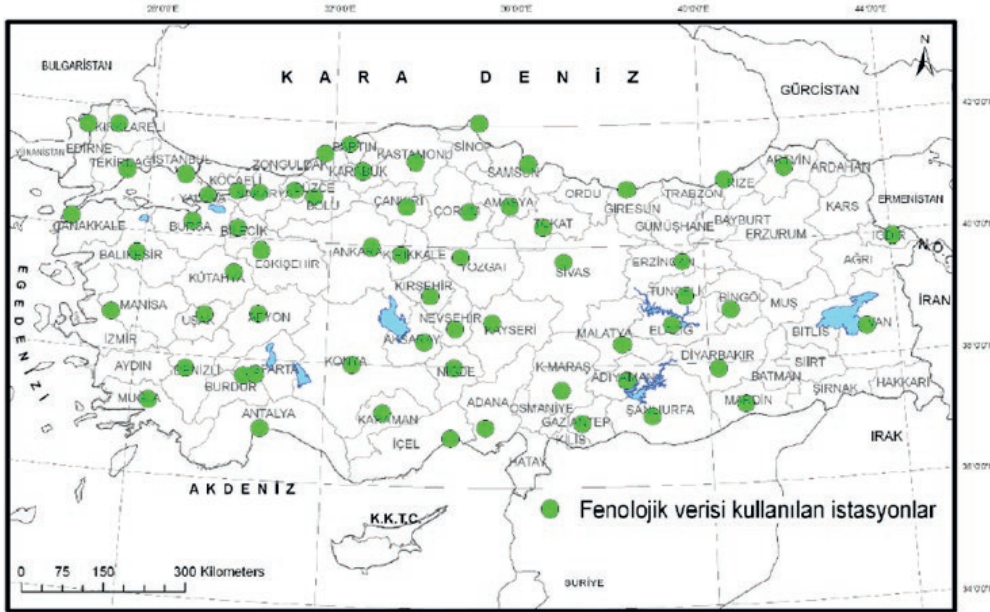

Şekil 1. Çalışmada iklim verisi kullanılan istasyonlar

Çalışmada MGM'den temin edilen 1971–2010 dönemine ait fenolojik veri kullanılmıştır. MGM'de 2010 yılına kadar fenolojik kayıt bulunmasından dolayı bu dönem seçilmiştir. Daha sonra bu verileri tutma görevi Tarım ve Orman Bakanlığı'na verilmiştir. Buğday için 77, elma için 70 ve kiraz için 83 istasyonun fenolojik verisinden faydalanılmıştır (Şekil 2).

Sıcaklık ve fenolojik veriler Excel ortamında düzenlenip her fenolojik dönem için gereken gün sayıları hesaplanmış ve yılın günü şeklinde kaydedilmiştir. Trend analizi "Mann-Kendall trend analiz yöntemi" ile, eğim tahminleri, "Sen eğim tahminleri" ile yapılmıştır (Salmi, vd., 2002). Doğrulanmış ve ilişkilendirilmiş veri setlerinin grafikleri ve haritaları hazırlanmıştır. Haritalar Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) yazılımları kullanılarak üretilmiştir.

Büyümenin gerçekleştiği şubat-mayıs arası ortalama sıcaklıklar ile fenolojik veriler arasındaki korelasyon katsayıları Pearson çarpım-moment korelasyon katsayısı ile aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmıştır (URL-3, 2015).

Şekil 2. Çalışmada fenolojik verisi kullanılan istasyonlar

$$r_{XY} = \frac{\sum(X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{(n-1)S_x S_y}$$

Burada, X ve Y , X_i ve Y_i için örneklem (sıcaklık ve fenolojik veriler) aritmetik ortalamaları; S_x ve S_y , X_i ve Y_i için örneklem standart sapmaları ve toplam $\sum i=1$ ile n arasındadır.

Hem noktasal hem Türkiye geneli korelasyon katsayıları (r) hesaplanmıştır. Korelasyonun açıklaması Tablo 1'e göre yapılmıştır.

Tablo 1. İlişki düzeyi ve yönü

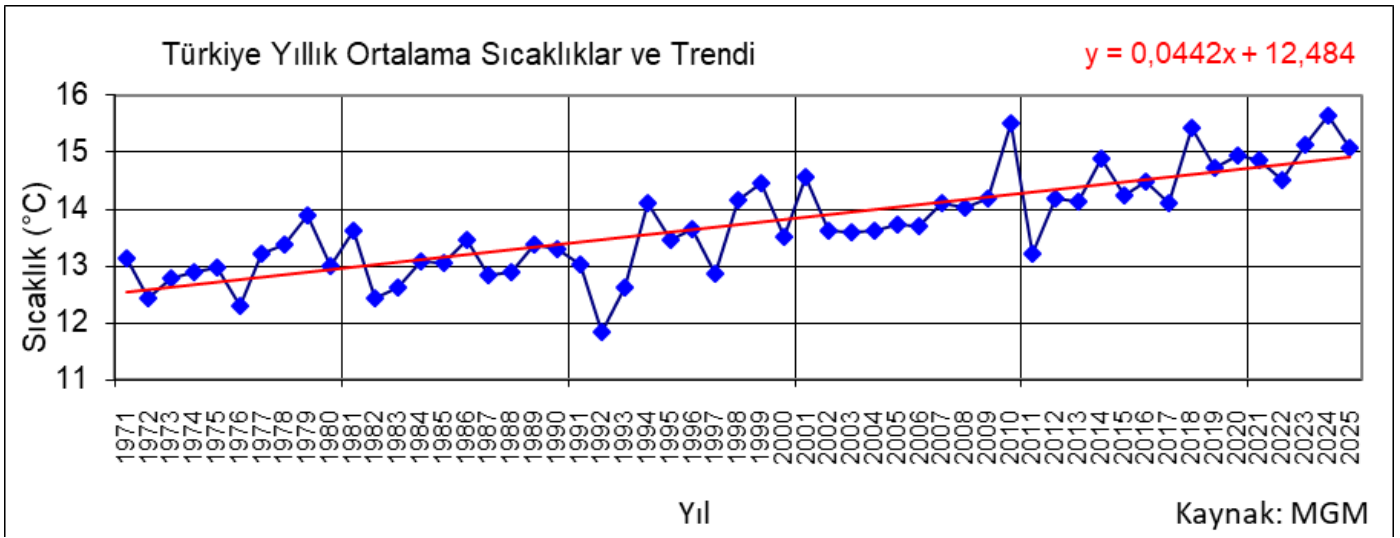
Korelasyon	Negatif	Pozitif
Düşük	-0.29- -0.10	0.10- 0.29
Orta	-0.49- -0.30	0.30- 0.49
Yüksek	-0.50- -1.00	0.50- 1.00

Kaynak: URL1, 2025

3. Analiz ve Bulgular

3.1. Türkiye ortalama sıcaklıklarındaki değişimler

Sıcaklıkların fenolojik dönemleri nasıl etkilediğini değerlendirebilmek için öncelikle Türkiye ortalama sıcaklıklarındaki değişimler sorgulanmıştır (Şekil 3).

Şekil 3. Türkiye'nin yıllık ortalama sıcaklıkları ve trendleri

Türkiye'de 1971-2025 periyodunda sıcaklıklardaki eğilim artma yönündedir. Artış trendi 4.4°C/yüzyıl şeklindedir ve bunun yarısı zaten gerçekleşmiş durumdadır. Mann-Kendall trend analizi ile yapılan çalışmada, Türkiye'de tüm aylardaki sıcaklık eğilimlerinin pozitif olduğu izlenmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Türkiye 1971-2012 ortalama sıcaklıklarının eğim istatistikleri

Zaman Serisi	İlk Yıl	Son Yıl	n	Mann-Kendall Trend		Sen Eğim Tahminleri				
				Test Z	Önemlilik	Q	Qmin99	Qmax99	Qmin95	Qmax95
Ocak	1971	2012	42	1.15		0.037	-0.04	0.11	-0.02	0.08
Şubat	1971	2012	42	0.61		0.017	-0.06	0.09	-0.04	0.07
Mart	1971	2012	42	0.76		0.019	-0.04	0.08	-0.02	0.07
Nisan	1971	2012	42	1.19		0.021	-0.03	0.07	-0.02	0.06
Mayıs	1971	2012	42	1.86	+	0.024	-0.01	0.06	0.00	0.05
Haziran	1971	2012	42	4.64	***	0.048	0.02	0.07	0.03	0.06
Temmuz	1971	2012	42	4.25	***	0.052	0.03	0.08	0.03	0.07
Ağustos	1971	2012	42	4.60	***	0.065	0.03	0.10	0.04	0.09
Eylül	1971	2012	42	2.41	*	0.031	0.00	0.06	0.01	0.05
Ekim	1971	2012	42	2.04	*	0.038	-0.01	0.09	0.00	0.07
Kasım	1971	2012	42	1.24		0.027	-0.03	0.09	-0.02	0.07
Aralık	1971	2012	42	1.69	+	0.043	-0.02	0.10	0.00	0.08
Yıllık	1971	2012	42	4.53	***	0.033	0.02	0.05	0.02	0.05

Not: Trendlerdeki önemlilik düzeyleri: *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, + $p < 0.1$

Özellikle yaz mevsimi ile yıllık sıcaklıklardaki artış eğilimlerinin %99.9 seviyesinde ($p < 0.001$), eylül ve ekim ayı sıcaklık trendlerinin %95 seviyesinde, mayıs ve aralık ayı sıcaklık trendlerinin ise %90 seviyesinde önemli olduğu görülmüştür. Yıllık sıcaklık verisindeki doğrusal trend 0.33°C/10 yıl şeklindedir. Çalışmada ele alınan 1971-2012 döneminde ortalama sıcaklıklar yaklaşık 1.3°C artmıştır. Türkiye sıcaklıklarındaki bu değişiklikler, küresel sıcaklık değişimleri ile de uyumludur (Şensoy, vd., 2007).

3.2. Fenolojik dönemlerle ilgili trendler ve eğim tahminleri

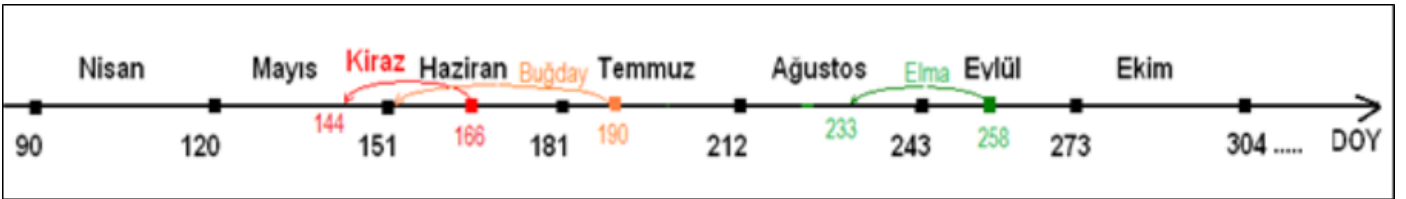
Gerçekleştirilen Mann-Kendall trend analizine göre bitki gelişiminin başladığı şubat-mayıs dönemi sıcaklıklarındaki 0.5°C/10 yıl şeklindeki artış (%95 seviyesinde önemli), fenolojik olayların tarihlerinde fark edilir bir şekilde negatif trend olarak adlandırılabilir ve erkene kayma ile sonuçlanacak değişikliklere sebep olmuştur (Tablo 3). Özellikle kışık buğdayın başaklanma ve hasat tarihlerinde yüz yılda 40 gün öne kayma eğilimi hesaplanmıştır ve bu trend %99.9 seviyesinde önemlidir.

Tablo 3. Türkiye’de fenolojik dönemlerle ilgili trendler ve eğim tahminleri

Fenolojik Dönemler	İlk Yıl	Son Yıl	n	Mann-Kendall Trend		Sen Eğim Tahminleri				
				Test Z	Önemlilik	Q	Qmin99	Qmax99	Qmin95	Qmax95
Kış uykusu uzunluğu	1971	2010	32	-1.41		-0.38	-1.13	0.31	-0.95	0.13
Elma çiçek	1971	1010	32	-1.76	+	-0.20	-0.47	0.10	-0.41	0.00
Elma meyve	1971	2010	32	-1.22		-0.13	-0.46	0.17	-0.36	0.08
Elma hasat	1971	2010	32	-2.02	*	-0.25	-0.59	0.10	-0.50	0.00
Kiraz çiçek	1971	2010	32	-0.52		-0.26	-1.09	0.68	-0.89	0.40
Kiraz meyve	1971	2010	32	-1.70	+	-0.12	-0.33	0.07	-0.29	0.01
Kiraz hasat	1971	2010	32	-1.36		-0.22	-0.60	0.31	-0.53	0.14
Buğday başak	1971	2010	32	-4.58	***	-0.40	-0.58	-0.24	-0.53	-0.29
Buğday hasat	1971	2010	32	-4.52	***	-0.40	-0.56	-0.20	-0.53	-0.25
Şubat-mayıs ortalama sıcaklığı	1971	2010	32	2.29	*	0.05	0.00	0.09	0.01	0.09

Not: Trendlerdeki önemlilik düzeyleri: *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, + $p < 0.1$

Elmanın hasat tarihinde 25 gün/100 yıl şeklinde erkene kayma eğilimi bulunmuştur. Bu trend de %95 seviyesinde önemlidir. Ayrıca elmanın çiçeklenme ve kirazın meyve oluşumu tarihlerinde de sırasıyla 20 ve 12 gün/100 yıl olmak üzere erkene kayma eğilimi bulunmuştur. Bu iki trend de %90 seviyesinde önemlidir. Diğer fenolojik dönemlerde de erkene kaymanın arttığı görülmüştür fakat bunlar istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır (Tablo 4). Elma, kiraz ve buğdayın hasat tarihlerinde beklenen trend sırasıyla -25, -22, -40 gün/100 yıldır (Şekil 4).

Şekil 4. Yılın günleri ile kiraz, buğday ve elmanın hasat tarihlerindeki değişimler

3.3 Fenolojik dönemlerin hava sıcaklığına hassasiyeti

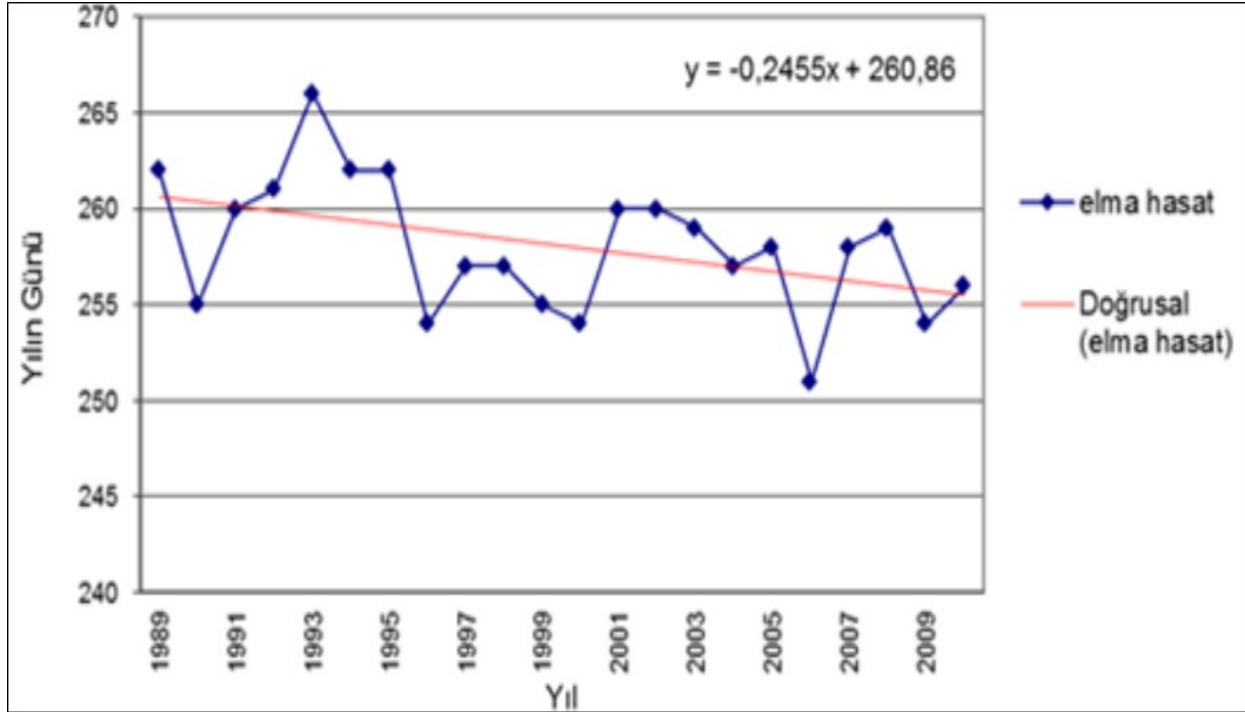
Beklendiği üzere bütün fenolojik dönemlerin şubat-mayıs ortalama hava sıcaklıkları ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bulgular, bitkilerin kış dinlenmesinden sonra, ilkbaharda artan sıcaklıkların, bitki gelişim proseslerini hızlandırdığını ve ilkbahar fenolojik dönemlerini öne kaydırıldığını göstermektedir. Bulunan regresyon katsayısı şubat-mayıs arası ortalama sıcaklıklarda 1.0°C’lik artışın elmanın çiçeklenme, meyve ve hasat tarihlerini sırasıyla 2, 2.6 ve 5 gün, kirazın çiçeklenme, meyve ve hasat tarihlerini sırasıyla 5.2, 2.4 ve 4.4 gün; buğdayın başaklanma ve hasat tarihlerini ise 8 gün erkene kaydıracağını göstermektedir (Tablo 4). Buğdaydaki trendler %99.9 seviyesinde istatistiksel olarak önemlidir.

Tablo 4. Türkiye’de 1979-2012 şubat-mayıs ortalama sıcaklıkları (T) ile fenolojik dönemler (P) arasındaki korelasyon katsayısı (r). Fenolojik dönemin hava sıcaklığına hassasiyeti ($\Delta P/\Delta T$), hata ihtimali *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, + $p < 0.1$

Fenolojik dönem (P)	$r(P, T)$	Sıcaklık cevabı ($\Delta P/\Delta T$)
Kış uykusu uzunluğu	-0.43	-3.8/0.5 = -7.6 gün/°C
Elma çiçeklenme tarihi	-0.18	-2.0/0.5 = -2.0 gün/°C+
Elma meyve oluşum tarihi	-0.23	-1.3/0.5 = -2.6 gün/°C
Elma hasat tarihi	-0.18	-2.5/0.5 = -5.0 gün/°C*
Kiraz çiçeklenme tarihi	-0.41	-2.6/0.5 = -5.2 gün/°C
Kiraz meyve oluşum tarihi	-0.66	-1.2/0.5 = -2.4 gün/°C+
Kiraz hasat tarihi	-0.57	-2.2/0.5 = -4.4 gün/°C
Buğday başaklanma tarihi	-0.26	-4.0/0.5 = -8.0 gün/°C***
Buğday hasat tarihi	-0.31	-4.0/0.5 = -8.0 gün/°C***

3.4. Elmanın hasat dönemlerindeki değişimler

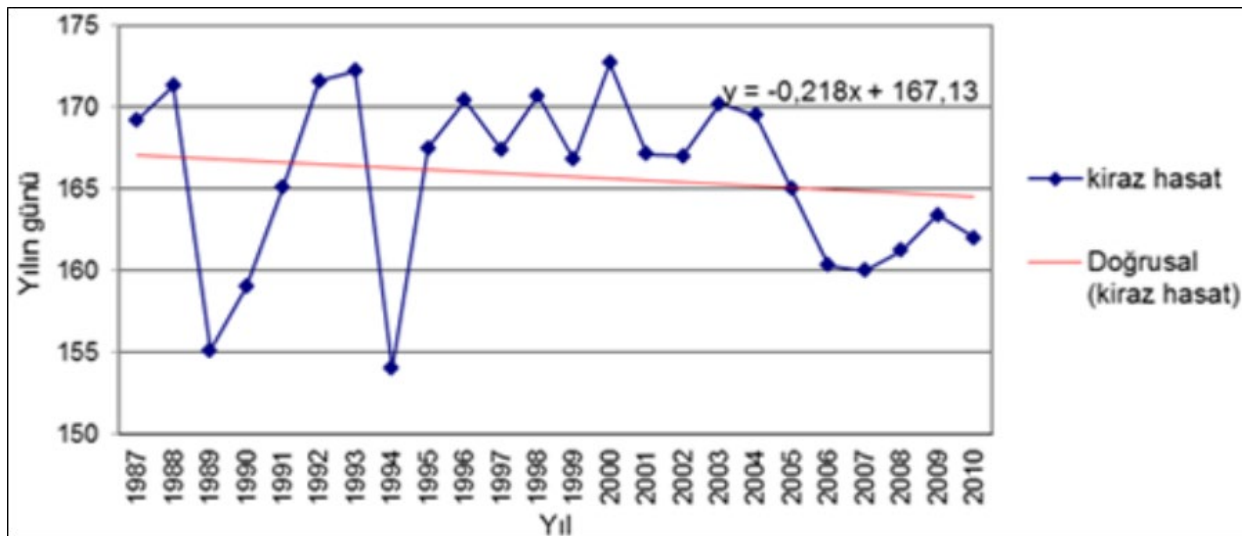
Elma ağaçlarında hasadın en erken görüldüğü yerler erkenci çeşitlerin yetiştirildiği Van, Bingöl, Erzurum, Bayburt ve Sivas civarındır. Diğer yerlerde Golden, Starking ve Fiji gibi geç çeşitler yetiştirildiğinden hasat genellikle eylül ve ekim aylarında gerçekleşmektedir. Verideki düzensizlik nedeniyle elma hasat tarihleri 1989 yılından itibaren alınmıştır. Türkiye genelinde elmanın hasat tarihlerinde 25 gün/100 yıl şeklinde erkene kayma eğilimi bulunmuştur (Şekil 5).

Şekil 5. Türkiye genelinde yıllara göre elmanın hasat tarihlerindeki değişimler (1979-2009)

3.5. Kirazın hasat dönemlerindeki değişimler

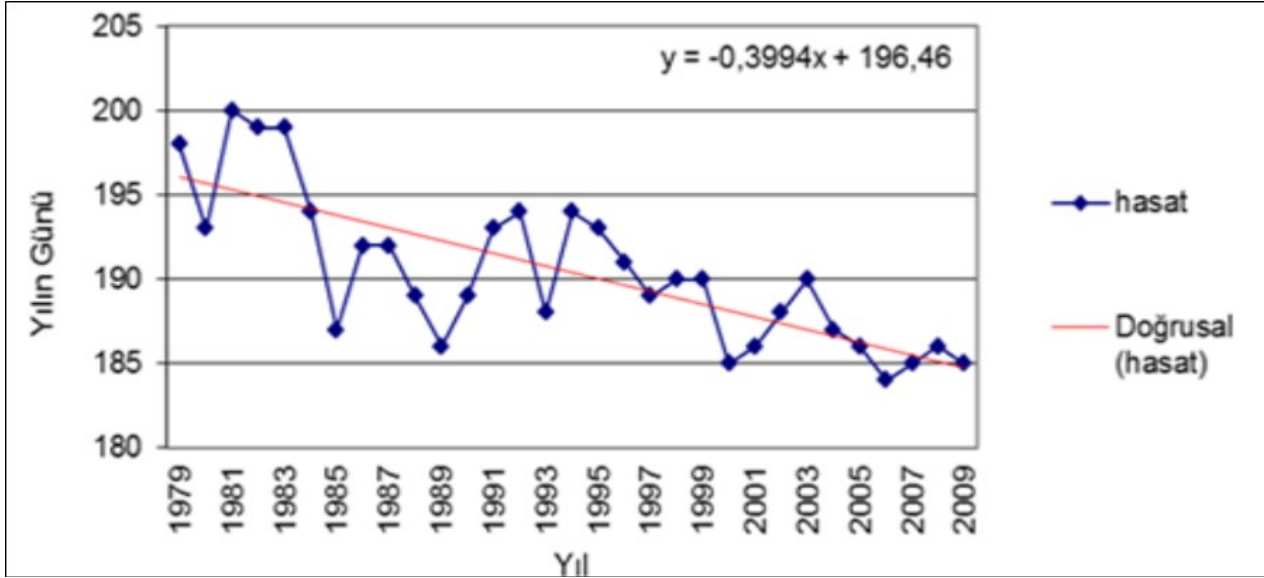
Türkiye’de yetiştirilen kiraz çeşitlerinin çoğu haziran ayında hasat edilmektedir. Hasadın en erken yapıldığı yerler; Mersin, Antakya, Ege ve Akdeniz kıyıları, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Ankara, Tokat ve Sinop civarlarıdır. En son hasat ise Van ve Kastamonu civarında yapılmaktadır. Türkiye genelinde kiraz hasat tarihlerinde 22 gün/100 yıl şeklinde erkene kayma eğilimi olduğu gözlenmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. Türkiye genelinde yıllara göre kiraz hasat tarihlerindeki değişimler

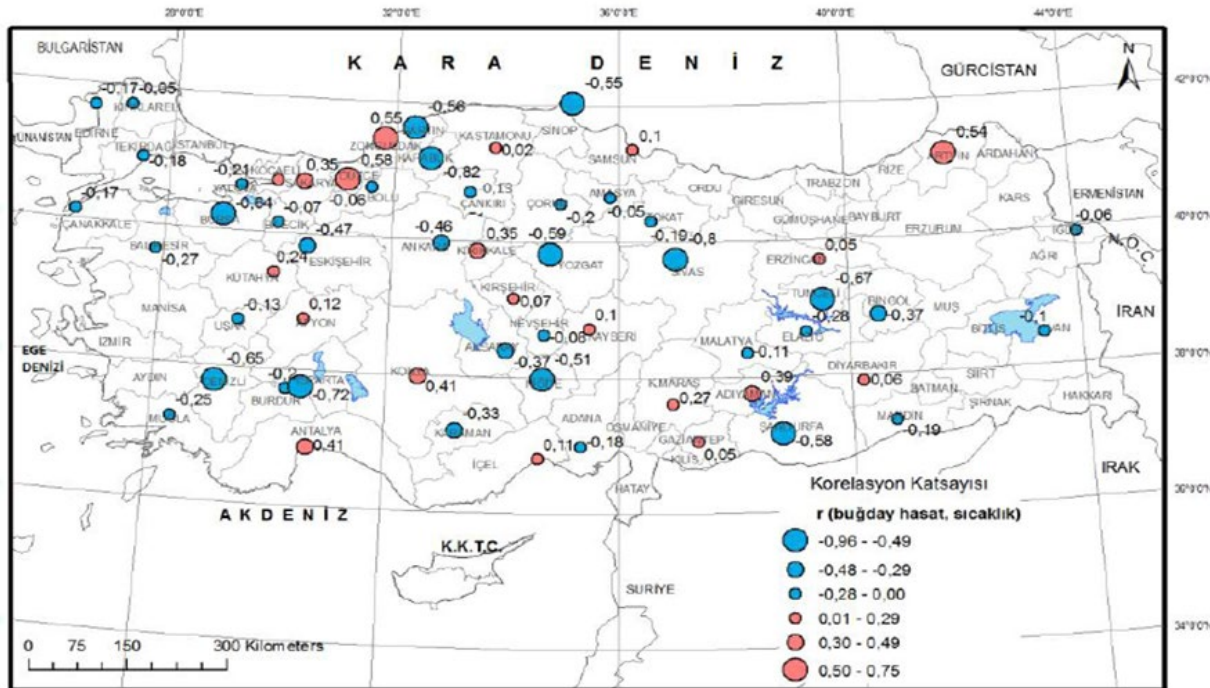
3.6. Buğdayın hasat dönemlerindeki değişimler

Türkiye’de buğdayın en erken hasat edildiği yerler Akdeniz, Güneydoğu Anadolu ve Ege bölgeleridir. En geç hasat ise Sivas ve Van civarındadır. Türkiye genelinde buğdayın hasat tarihlerinde 40 gün/100 yıl şeklinde erkene kayma eğilimi bulunmuştur (Şekil 7).

Şekil 7. Türkiye genelinde yıllara göre buğday hasat tarihlerindeki değişimler

Buğdayın hasat tarihleri ile ortalama sıcaklıklar arasındaki korelasyon katsayılarına bakıldığında, 38 istasyonda negatif, 20 istasyonda ise pozitif ilişkiler bulunmuştur. Özellikle Bursa, Denizli, Isparta, Bartın, Karabük, Sinop, Yozgat, Niğde, Sivas, Tunceli ve Şanlıurfa’da yüksek derecede negatif ilişki söz konusudur (r , -0.50 ile -1.00 arasında). Düzce, Zonguldak ve Artvin’de ise yüksek pozitif ilişki bulunmuştur (r , 0.50 ile 1.00 arasında). Bu durum artan sıcaklıkların fenolojik devreleri erkene kaydırıldığını göstermektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Buğdayın hasat tarihleri ile şubat-mayıs ortalama sıcaklıklar arasındaki korelasyon katsayıları

4. Sonuç

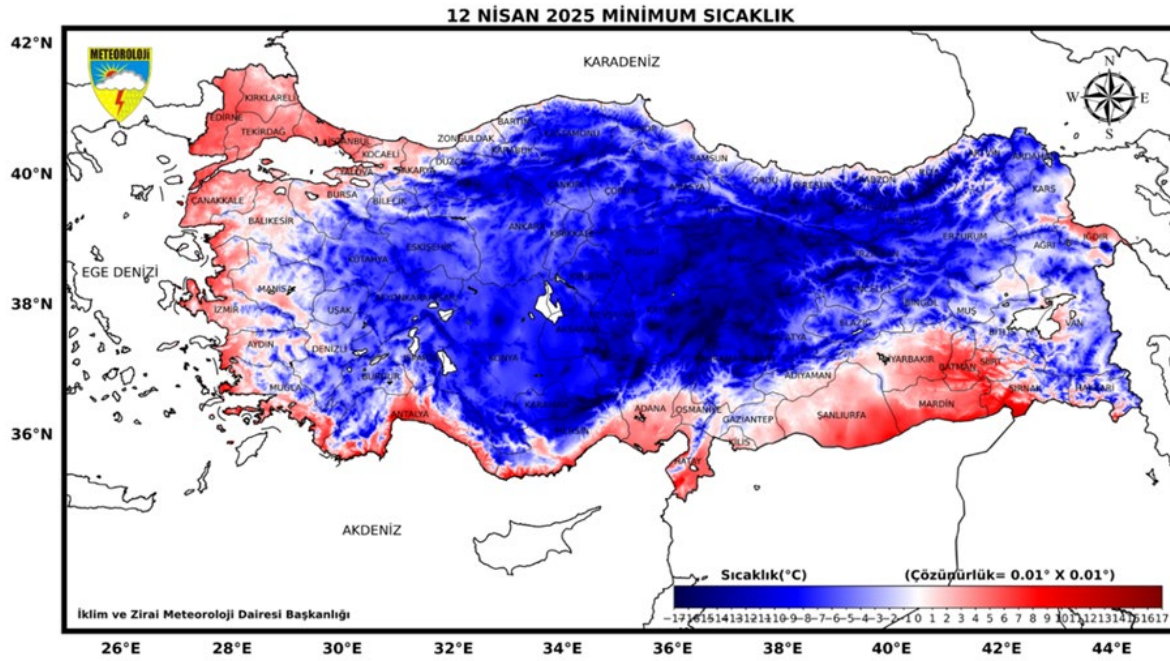
Türkiye’de 1994 yılından itibaren (1997 yılı hariç) pozitif sıcaklık anomalileri görülmektedir. Ortalama sıcaklıklardaki artış eğilimleri bütün aylarda görülmekle birlikte, yaz aylarındaki eğilim tahminleri daha yüksek ve istatistiksel olarak önemli artışlara işaret etmektedir. Bu durum bitki fenolojik dönemlerini etkilemektedir. Orta ve yüksek enlemlerde bitki gelişimi büyük ölçüde hava sıcaklığı tarafından kontrol edilir. Türkiye’de son yirmi yıllık süreçte hava sıcaklıklarındaki belirgin değişiklikler bitkilerin fenolojik dönemleri üzerine belirgin etkiler

yapmış, gerek doğal vejetasyon gerekse meyve ağaçları ve tarla bitkilerinin fenolojik dönemleri belirgin şekilde öne kaymıştır.

Bazı iklim projeksiyonlarına göre 21. Yüzyılda beklenen sıcaklık artışı, 20. Yüzyılda gözlenenenden çok daha fazla olacaktır. Türkiye için 2100 yılına kadar RCP 4.5 senaryosuna göre oluşturulan iklim projeksiyonlarına göre sıcaklıklardaki artış 2-4°C arasında olacaktır (Akçakaya, vd., 2015). Buna bağlı olarak yüzyılın sonlarına doğru bitkilerin fenolojik devrelerinde önemli değişiklikler olması beklenmektedir. Türkiye için gerçekleştirilen iklim indisi çalışmalarının sonuçları, sıcaklıkla ilişkili yaz günleri, tropik geceler, sıcak günler ve geceler ile büyüme sezonu uzunluğunda artış eğilimi olduğunu göstermektedir. Büyüme sezonu uzunluğu, hali hazırda yüksek olan kıyı kesimleri dışında Trakya, İç Anadolu ve Doğu Anadolu'da artmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular da bu durumu destekler niteliktedir (Sensoy vd, 2013).

Elma, kiraz ve buğdayın fenolojik dönemleri ile bitki gelişiminin fazla olduğu şubat-mayıs ortalama sıcaklıkları arasında negatif ilişkiler bulunmuştur. Bu durum, bitkilerin kış dinlenmesinden sonra ilkbaharda artan sıcaklıklara tepki olarak bitki gelişme proseslerini hızlandırdığını ve fenolojik dönemlerini erkene kaydardıklarını göstermektedir. Elmanın çiçeklenme, meyve oluşumu ve hasat olmak üzere her 3 fenolojik döneminde de sırasıyla 20, 13 ve 25 gün/100 yıl, kirazın çiçeklenme, meyve oluşumu ve hasat olmak üzere her 3 fenolojik döneminde de sırasıyla 26, 12 ve 22 gün/100 yıl, buğdayın başaklanma ve hasat olmak üzere her iki fenolojik döneminde de 40 gün/100 yıl şeklinde erkene kayma eğilimi saptanmıştır.

Elma, kiraz ve buğdayın hasat tarihleri için hesaplanan trend sırasıyla -25, -22, -40 gün/100 yıl şeklindedir. Şubat-mayıs arası sıcaklıklarda 1°C'lik artışın anılan bitkilerin hasat tarihlerini sırasıyla 5, 4 ve 8 gün erkene kaydıracağı hesaplanmıştır. Kısalan gelişme döneminin tahıllarda tane doluluğu, başak başına tane sayısı ve tane ağırlığı üzerine negatif etkileri söz konusudur. Meyve ağaçlarının erken çiçek açması geç don riskini artıracak, erken olgunlaşması, ürünlerin kalitesini bozacaktır. Örneğin 2025 yılında 7-15 Nisan arası süren ilkbaharın geç donu, batı, güneydoğu ve kıyı bölgeleri hariç Türkiye'nin büyük bir bölümünü etkiledi. Bu dondan özellikle Malatya'daki kayısılar ve Karadeniz bölgesindeki fındıklar başta olmak üzere, kiraz, elma ve birçok tarım ürünü zarar gördü. Konu ile ilgili TBMM Meclis Araştırma Komisyonu kuruldu (Şekil 9).

Şekil 9. Türkiye 12 Nisan 2025 minimum sıcaklık haritası (MGM, 2025)

Fenolojik dönemlerin erkene kayması, sulama sorununu da beraberinde getirecektir. Sonuç olarak iklim değişikliğinin bitkiler üzerine negatif etkileri pozitif etkilerinden fazla olacaktır. İklim değişikliğinin bitkiler üzerindeki etkilerini ortaya koyan çalışmaların artması kısa ve uzun vadeli tarımsal planlamalarda uygun bitkilerin seçilebilmesini mümkün kılacaktır.

Referanslar

- Akçakaya, A., Sümer, U. M., Demircan, M., Demir, Ö., Atay, H., Eskioğlu, O., Gürkan, H., Yazıcı, B., Kocatürk, A., Şensoy, S., Bölük, E., Arabacı, H., Açar, Y., Ekici, M., Yağan, S. ve Çukurçayır, F. (2015), Yeni Senaryolarla Türkiye İklim Projeksiyonları ve İklim Değişikliği-TR2015-CC. Meteoroloji Genel Müdürlüğü yayını, Ankara <https://mgm.gov.tr/iklim/iklim-degisikligi.aspx>
- Bradley, N.L., Leopold, A.C., Ross, J., & Huffaker, W., (1999). Phenological changes reflect climate change in Wisconsin. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 96, 9701-9704.
- Chmielewski, F.M., & Rötzer, T., (2001). Response of tree phenology to climate change across Europe. *Agricultural and Forest Meteorology*, 108, 101-112.
- Chmielewski, F.M., & Rötzer, T., (2002). Annual and spatial variability of the beginning of growing season in Europe in relation to air temperature changes. *Climate Research*, 19, 257-264.
- Chmielewski, F.M., Müller, A., & Bruns, E., (2004). Climate changes and trends in phenology of fruit trees and field crops in Germany, 1961-2000, *Agricultural and Forest Meteorology*, 121, 69-78.
- Cosmulescu, S., Baci, A., Cichi, M., & Gruia, M., (2010). The effect of climate changes on phenological phases in plum tree (*Prunus domestica* L.) in South-Western Romania. *South Western Journal of Horticulture, Biology and Environment*, 1(1), 9-20.
- Dalu, J.D., Baldi, M., Marina, A.D., Orlandini, S., Maracchi, G., Dalu, G., Grifoni, D., & Mancini, M., (2013). Mediterranean climate patterns and wine quality in North and Central Italy. *International Journal of Biometeorol*, 57, 729-742.
- Defila, C., & Clot, B., (2001). Phytophenological trends in Switzerland. *International Journal of Biometeorol*, 45, 203-207.
- Fujisawa, M., & Kobayashi, K., (2010). Apple (*Malus pumila* var. *domestica*) phenology is advancing due to rising air temperature in northern Japan. *Global Change Biology*, 16, 2651-2660.
- Kadıoğlu, M., & Şaylan, L., (2000). Trends of growing degree-days in Turkey. *Water, Air, and Soil Pollution*, 126, 83-96.
- MEB, (2013). Bahçecilik, kiraz yetiştiriciliği, mesleki ve teknik eğitim modülü. URL: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kiraz%20Yeti%C5%9Ftiricili%C4%9Fi.pdf . Erişim tarihi, 15 Mart 2021.
- MGM Zirai Don Analizi <https://mgm.gov.tr/tarim/zirai-don-uyari-sistemi-harita.aspx>
- Müller, A., (2002). Zeitliche und räumliche Variabilität der Phänologie landwirtschaftlicher und obstbaulicher Kulturen in Deutschland. Diplomarbeit, Humboldt-Universität Berlin.
- Salmi, T., Määttä, A., Anttila, P., Ruoho-Airola, T., & Amnell, T., (2002). Detecting trends of annual values of atmospheric pollutants by the Mann-Kendall test and Sen's Solpe Estimates the excel template application MAKESENS. *Ilmanlaadun Julkaisuja Publikationer om Luftkvalitet Publications on Air Quality*, 31, 1-35.
- Schelling, K., (2000). Aufbau eines operationellen fernerkundungsund GIS-gestützten Systems zur Zustandsbeschreibung, Ertragsund Qualitätsabschätzung von Braugerstenbeständen. Dissertation. Rheinische Friedrich-Wilhelms-Univ., Bonn.
- Schmerbach, M., (2000). Klimaerwärmung Diskussion phänologischer und meteorologischer Trends zwischen 1961 und 1999 im Raum Schönbuch und Glemswald. Diplomarbeit, Universität Stuttgart.
- Schwarz, M.D., & Reiter, B.E., (2000). Changes in North American spring. *International Journal of Climatology*, 20, 929-932.
- Sugiura, T., Ogawa, H., Fukuda, N., & Moriguchi, T., (2013). Changes in the taste and textural attributes of apples in response to climate change, *Scientific Reports*, 3, 1-7.
- Sparks, T.H., Jeffree, E.P., & Jeffree, C.E., (2000). An examination on the relationship between flowering times and temperature at the national scale using long-term phenological records from the UK. *International*

Journal of Biometeorol, 44, 82-87.

Süzer, S., (2007). Buğday Tarımı, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü.

Şensoy, S., Peterson, T.C., Alexander, L.V., & Zhang, X., (2007). Enhancing Middle East climate change monitoring and indexes, American Meteorological Society, 88(8), 1249-1254.

Şensoy, S., Türkoğlu N., Akçakaya, A., Ekici M., Demircan M., Ulupınar Y., Atay, H., Tüvan, A., & Demirbaş, H., (2013). Trends in Turkey climate indices from 1960 to 2010, 6th Atmospheric Science Symposium, 3-5 July 2013, ITU, Istanbul, Turkey.

URL-1, <http://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Korelasyon&oldid=15587012> . Erişim tarihi, 15 Kasım 2025.

KENT TARIMI BAHÇELERİ

Zuhal Okuyan¹, Şadan Tütüncü², Özgür Selvi³

Küba'ya 2022 yılının Eylül ayında Bilim ve Aydınlanma Akademisinin yaptığı ziyarette Havana yakınlarında kurulan kent tarım merkezi Vivero Alamar ile ilgili izlenimleri okuyacağımız bu makalede, kent tarımının ilk örneklerinden birini ve ambargo nedeniyle halkını beslemek için yaşadığı zorlukları nasıl aşmaya çalıştığını anlatmaya çalışacağız. İçinden geçtiğimiz bu günlerde ABD'nin Küba'ya yönelik yaptırımları ambargodan ablukaya dönüşmüştür. ABD, Küba ile ilişki halindeki bütün ülkeleri tehdit ederek Küba'nın ekonomisini çöktürmeye çalışmaktadır. Ablukanın neden olduğu enerji kısıtlamaları sağlıktan, tarıma birçok alanı etkilemekte ve Küba halkının yaşamını tehlikeye atmaktadır. 2022 yılındaki ziyaretimizle izlenimlerimizi aktarmaya çalıştığımız bu yazıda Küba hükümeti ve halkının örgütlülüğü ve kararlılığı sonucu zor koşullar karşısında nasıl çözümler ürettiğini göreceksiniz.

1. Küba'da bir kent tarımı merkezini ziyaret: Vivero Alamar örneği

Küba'da 'organopónico' olarak adlandırılan kent tarımı bahçeleri gerek gübre gerekse pestisitler açısından herhangi bir kimyasal kullanmayan, kentlerin içinde ya da çevresinde tarımsal üretim yapan yerler. Havana'nın Alamar bölgesinde ziyaret ettiğimiz Vivero Alamar Kent Bahçesi (Organopónico Vivero Alamar) bir kooperatif; ülke dışında da ilgi odağı olmuş kent bahçelerinin ilk örneklerinden biri. 1997 yılında devletin başlattığı bu uygulama, daha önce 1990'ların başında Raul Castro'nun öncülüğünde daha küçük ölçeklerde ordu tarafından uygulanmış. (1)

Özel dönemde ağır petrol ve enerji krizi yaşanınca tarım tüm ülkede durma noktasına gelmişti. Bu dönemden önce Küba'da tarım çok büyük ölçekli ve mekanize bir biçimde yapılıyor, üretimde kimyasal girdilere çok

¹Emekli Prof. Dr.

²Emekli Çiftçi

³TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 49. Dönem Yönetim Kurulu Üyesi

gereksinim duyuluyordu. Özel dönemde bütün bunlar durunca kent tarımı uygulamasına geçildi ve kentlerde ve çevrelerinde tarım yapmak için uygun alanlar seçildi.

Burası üretime küçük bir alanda başladı; önceleri sadece beş kişi çalışıyordu. Başında bir tarım uzmanı olan merkezin kısa sürede elde ettiği başarı mahalleden daha fazla kişinin katılmasına neden oldu. Böylelikle giderek büyüyen bir kooperatifleşme süreci başladı. Çalışanlar çeşitli alanlarda eğitim almaya, konferanslara katılmaya başladılar. Dikilecek bitkiler tartışılarak giderek burada bir bilgi birikimi yaratılmaya başlandı. Bu öğrenme süreci ile birlikte zaman içinde ekilen biçilen alanlar büyüdü ve güzel ve şaşırtıcı sonuçlar alınmaya başladı ve daha fazla aile bu sürecin parçası oldu. Sonuçta Vivero Alamar uluslararası alanda da ödüller kazandı. Kent bahçeleri konusunda kısa bir araştırma yapılırsa buranın adının uluslararası tanınan bir yere dönüştüğü, başka ülkelere giderek danışmanlık hizmeti verdiği görülür. Burada sebze, meyve ve süs bitkileri üretimi ve hayvan yetiştiriciliği yapılıyor. Üretim için gereken gübre de burada üretiliyor.

Bu bölgede yaşayan ailelerin, iş yerlerinin, okul ve hastanelerin gıda ihtiyacının büyük bir bölümünü karşılayan 11 hektarlık (110 bin m²) bir alandan söz ediyoruz. Şu anda 150 civarında çalışanı var, çalışanlar bu bölgede yaşıyorlar.

Devletin uzman desteği sağladığı çiftliğe ayrıca uluslararası destek ve yardım da gelmiş. Başarının temel sebebi üretimin organik olması, herhangi bir kimyasal kullanılmaması. Dünyada kitlesel ölçekte organik tarım yapılması pek fazla rastlanılan bir durum değil. Burada yapılan organik tarım halkın temel ihtiyaçlarının giderilmesi, iyi ve temiz ürün elde edilmesi için yapılan bir üretim, yoksa iç piyasaya sertifikalı ürün vermek için değil!

Kimyasal maddelerin hiç kullanılmadığı çiftlikte değişik gübre kaynakları kullanılıyor. Bu süreçler şöyle özetlenebilir:

1. Kompost üretimi
2. Hayvansal gübre üretimi
3. Solucan gübresi üretimi (hayvansal gübre bu süreç için de gerekiyor)

Bol miktarda mineral içeren toprak oldukça zengin ve yağmur yağdığına yağmur sularının hızlı bir şekilde drene olmasını sağlayan bir yapıda. Yaz ve kış ürünleri ayrı ayrı belirleniyor, bunların ekim ve hasat zamanları farklı farklı. Böylelikle çok çeşitli ürün elde ediliyor.

Fotoğraf 1: Vivero Kent Tarımı Merkezi'nde ekili bir alanda biyoçeşitlilik göze çarpıyor.

ve çevrelerinde tarım yapmak için uygun alanlar seçildi.

Burası üretime küçük bir alanda başladı; önceleri sadece beş kişi çalışıyordu. Başında bir tarım uzmanı olan merkezin kısa sürede elde ettiği başarı mahalleden daha fazla kişinin katılmasına neden oldu. Böylelikle giderek büyüyen bir kooperatifleşme süreci başladı. Çalışanlar çeşitli alanlarda eğitim almaya, konferanslara katılmaya başladılar. Dikilecek bitkiler tartışılarak giderek burada bir bilgi birikimi yaratılmaya başlandı. Bu öğrenme süreci ile birlikte zaman içinde ekilen biçilen alanlar büyüdü ve güzel ve şaşırtıcı sonuçlar alınmaya başladı ve daha fazla aile bu sürecin parçası oldu. Sonuçta Vivero Alamar uluslararası alanda da ödüller kazandı. Kent bahçeleri konusunda kısa bir araştırma yapılsa buranın adının uluslararası tanınan bir yere dönüştüğü, başka ülkelere giderek danışmanlık hizmeti verdiği görülür. Burada sebze, meyve ve süs bitkileri üretimi ve hayvan yetiştiriciliği yapılıyor. Üretim için gereken gübre de burada üretiliyor.

Bu bölgede yaşayan ailelerin, iş yerlerinin, okul ve hastanelerin gıda ihtiyacının büyük bir bölümünü karşılayan 11 hektarlık (110 bin m²) bir alandan söz ediyoruz. Şu anda 150 civarında çalışanı var, çalışanlar bu bölgede yaşıyorlar.

Devletin uzman desteği sağladığı çiftliğe ayrıca uluslararası destek ve yardım da gelmiş. Başarının temel sebebi üretimin organik olması, herhangi bir kimyasal kullanılmaması. Dünyada kitlesel ölçekte organik tarım yapılması pek fazla rastlanılan bir durum değil. Burada yapılan organik tarım halkın temel ihtiyaçlarının giderilmesi, iyi ve temiz ürün elde edilmesi için yapılan bir üretim, yoksa iç piyasaya sertifikalı ürün vermek için değil!

Kimyasal maddelerin hiç kullanılmadığı çiftlikte değişik gübre kaynakları kullanılıyor. Bu süreçler şöyle özetlenebilir:

1. Kompost üretimi
2. Hayvansal gübre üretimi
3. Solucan gübresi üretimi (hayvansal gübre bu süreç için de gerekiyor)

Bol miktarda mineral içeren toprak oldukça zengin ve yağmur yağdığına yağmur sularının hızlı bir şekilde drene olmasını sağlayan bir yapıda. Yaz ve kış ürünleri ayrı ayrı belirleniyor, bunların ekim ve hasat zamanları farklı farklı. Böylelikle çok çeşitli ürün elde ediliyor.

Fotoğraf 1: Vivero Kent Tarımı Merkezi'nde ekili bir alanda biyoçeşitlilik göze çarpıyor.

Tarım zararlılarını da dikkate almak gerekiyor; özellikle çok yağış alan dönemde böcek ve mantarlar artış gösteriyor. Bunlara karşı mücadele için birden fazla yöntem kullanılıyor. Hiçbir şekilde kimyasal kullanılmayan üretimde tuzak ve biyolojik yöntemler kullanılıyor; zararlılarla mücadele çok basit bir biyoçeşitlilik ilkesi ile veriliyor. Bazı bitkiler koku ve renkleri ile çeşitli zararlıları uzak tutuyorlar. Biyoçeşitlilik ilkesi aslına bakarsanız her türlü sorunun çözümü. Biyolojik mücadelede kullanılan bitkilerin arasında mısır ve ayçiçeği de var, böcekler belli renklere geliyor. Sarı ve mavi renkler en çekici olanlar. Örneğin mavi tabelalar tuzak olarak kullanılıyor, üstleri bir çeşit yağ ile kaplanarak böceklerin yapışması sağlanıyor.

Biyolojik preparatlar ise değişik yönergeler doğrultusunda kimi toprak kimi bitki üzerinde uzmanlaşmış çok sayıda uzman kurumun rehberliğinde hazırlanıyor. Ortalama olarak bir ailenin 15-20 gün içinde burada üretilen ürünlerden 20-30 kg kadar gereksinimi var. Bazı ürünler, mesela patates ve mısır burada üretilmiyor. Nüfusun özelliklerine ve gereksinimlerine göre de üretim yapılabilir. Örneğin, pandemi sırasında gebe kadınlarda ve çocuklarda demir eksikliği olduğu belirtildiği için demirden zengin bitkilerin üretimi yapılmış.(3)

Tohumlara gelince, içeriği %50 solucan gübresi, %25 kompost ve % 25 de biyokömür olan özel bir karışımın içine ekiliyor. Kendi ürünlerinden elde edilen bir tohum bankası var, ama tohumların önemli bir bölümü ilgili enstitülerden geliyor.

Kuvvetli fırtınaların etkisini kesmek için çoğu meyve ağacı olmak üzere birçok ağaç dikilmiş. Bitkiler mikro klimaya göre seçiliyor. Farklı mikro iklimlerde aynı bitkinin farklı türleri daha dayanıklı olarak yetişebiliyor; buraya da buraya uygun bitkiler ekilmiş. Hassas bitkiler ise örtü altında ya da özel yataklarda yetiştiriliyor. Burada yapılan tarımın en önemli özelliklerinden biri kullanılan yükseltilmiş yataklar, bu yatakların yapımı için belli standartlar var. Buna göre ekim yapılıyor.

Tonlarca hayvan gübresi bir süre güneş altında bekletildikten sonra sönerek, asit oranı düşürüldükten sonra kullanılıyor. Kırmızı solucanlar bu gübre ile besleniyorlar. Farklı tabakalardan oluşan solucan gübresi 75

günün sonucunda olgun hale geliyor. Zamanı geldiğinde üstteki tabaka kaldırılarak gübrenin hazır hale gelip gelmediğine solucan sayımı yapılarak ve gübrenin ısı ölçülerek karar veriliyor. Fermentasyon sürecinin tamamlanıp tamamlanmadığına bakılıyor.

Biyokömür üretimine gelince, bir metre derinliğinde iki metre çapında iki çukur yan yana açılıyor. Odunlar içine yerleştiriliyor ve bunlar yakılıyor ateşin sönmesine hiç izin verilmiyor. Bütün madde yandıktan sonra üzerine su atılıyor su atılması ile beraber tahtaların üzerinde gözenekler oluşuyor. Bu maddenin toprağı besleme amacı yok. İşlevi, bitkinin cinsine göre bitki ile minerallerin etkileşimini ve toprağın nemini düzenlemek ve böylelikle toprağın istenen yapısının korunmasını sağlamak.

Tıbbi aromatik bitkiler bölümündeki bitkiler ise tıpta, kozmetik sanayinde ve parfüm yapımında kullanılıyor. Ayrıca bitki zararlılarına karşı yetiştirilen bitkiler de var.

2. Günümüz Küba tarımından bir kesit

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Küba'nın içine düştüğü politik ve ekonomik izolasyon ve ABD'nin uyguladığı abluka nedeniyle yöneticiler Küba halkının aç kalmaması için yeni bir dönem başlatmak zorunda kaldılar. Başta mazot ve makine yedek parçaları olmak üzere kısıtlılıklar ve yoksunluklar yeni bir tarım modeli geliştirilmesine neden oldu. Ayrıca en çok üretilen ürünlerden biri olan şeker kamışının artık eski Sosyalist ülkeler tarafından alınmaması ve karşılığında besin maddesi gelmemesi 1990'lı yıllarda büyük bir sorun oluşturdu. Küba halkı tüm adil ve merkezi gıda dağıtımına rağmen açlıkla karşı karşıya kaldı. Ancak bu yoksunluk yaratıcılığı beraberinde getirdi. Petrol sıkıntısı sadece traktör gibi mekanize tarım araçlarının kullanımını etkilemedi, aynı zamanda ürünlerin nakliyesi de bir problem oluşturmaya başlamıştı. Bütün bu sıkıntılar Kent Bahçeleri modelini doğurdu. Böylelikle nakliye masrafı da azalacaktı. Tüm nüfusun %20'sini oluşturan başkent Havana başta olmak üzere büyük kentlerin içinde ve yakınlarında uygun yerlere bu bahçelerden kuruldu. Kent Bahçesi deyince değişik büyüklüklerde, tarım yapılan yerleri anlıyoruz. 1998'e gelindiğinde Havana ve civarında 30.000 kişinin çalıştığı 8 binden fazla irili ufaklı Kent Bahçesi kurulmuştu. Büyüklükleri farklılık gösteren bu bahçelerin 5 ayrı tipi oluştu:

1. Halkın küçük alanlarda özel olarak ekip biçtiği bahçeler (huertos populares)
2. Kamu kuruluşlarının ya da bireylerin yükseltilmiş yatak ve doğal gübre ile üretim yaptıkları yerler (huertos intensivos)
3. İş yerleri ve fabrikaların yemekhaneleri için üretim yapan bahçeler (auto consumos)
4. Çiftçilerin kentlerin çevrelerinde işlettiği bahçeler (campesinos particulares)
5. Devlet tarafından işletilen, bir şekilde otonomisi de olan, elde edilen kârın kısmen çalışanlara da paylaştırıldığı büyük çiftlikler (empresos estatales)

Fotoğraf 2: 2013'de Zuhail Okuyan tarafından belgelenmiş bir kent tarım merkezi ekili alanı.

Ekonomik kısıtlılıklar tarımın yapılma yöntemlerini de etkiledi, örneğin traktör yerine hayvan gücü kullanılması, pestisitler yerine doğal mücadelenin yer alması devlet tarafından motive edildi. Ekoloji alanında çalışan bilim insanları biyolojik savaş yöntemlerini geliştirdiler, kimyasal gübre yerine doğal gübreler kullanılmaya başlandı. Şu anda ülkenin her yerinde solucan gübresi elde edilen çiftlikler var. Küba, devlet eliyle ekolojik tarım uygulaması yapan dünyanın tek ülkesi. Bunu organik sertifika almak için değil, önceleri mecbur kaldığı için, sonradan da halka zehirsiz ürünler sunmak, biyoçeşitliliği korumak ve doğaya zarar vermemek için devlet politikası haline getirdi. Ekolojik tarıma geçiş süreci çok sayıda devlet kuruluşunun ve bilimsel enstitünün işbirliği ile gerçekleşti; ülke çapında yaygın örgütlenmeler olan Devrimi Savunma Komiteleri ve Küba Kadın Konfederasyonu gibi örgütlerden de katkı alındı.

Ekolojik tarım daha fazla insan gücüne gereksinim duyduğu için işgücü istihdamı da bu tür tarıma göre olmaktadır. Yüksek eğitilmiş oranı çok yüksek olan Küba'da tarımın tekrar çekici bir iş haline gelmesi devlet tarafından özendirilmektedir. Gerçekten de ekolojik tarım insanlar için önemli bir gelir kaynağı olmaya başlamıştır. Ayrıca tarımın bu şekilde örgütlenmesi gıda egemenliğini sağlamak için de önemlidir. Gıda egemenliği ve gıda güvenliği Küba'da önem verilen bir konudur; bu konuda gerekli mevzuat geliştirilmekte, yeni bir kanun teklifi hazırlanmaktadır.

Ekolojik tarım mikro iklimin iyileşmesine, ürünlerin geri dönüşümüne, su ve biyolojik çeşitlilik yönetimine, kentsel atıkların en aza indirilmesine, daha az ulaşım masrafına ve enerji kullanımının azalmasına katkıda bulunduğu gerçeğe anlamda sürdürülebilir bir çevre stratejisi oluşturur. Verimsiz, atıl veya yeterince kullanılmayan alanlardan yararlanılarak gıda üretim birimleri oluşturulmaktadır. Küresel ısınma, Küba'da yüksek yoğunluklu meteorolojik olayların görülme sıklığını arttırmıştır. Bu tarımsal üretkenlik için ciddi sonuçlar doğuran bir durumdur, kentsel tarımda yöntemsel olarak tarımsal ürün çeşitliliğini artırmak etkili çözüm yollarından biridir. Bitki ve hayvan üretiminin entegre yapılıyor olması, çeşitli bitkilerin bir arada yetişmesi, gübrenin de aynı yerde üretiliyor olması ve kimyasal kullanılmaması sürdürülebilir çevre yönetimine katkı sağladığı gibi biyoçeşitliliğin korunması için de önemlidir. Bu tarım yöntemine geçiş ile daha önce unutulmuş veya yok olmaya başlamış türler korundu. Biyoçeşitlilik, ekolojik tarımın temel ilkesi olduğu için bu bahçelerde uygun prensipler çerçevesinde üretim yapılmaktadır.

Ekolojik tarımın uygulanması ile birlikte yeni sulama sistemlerinin geliştirilmesi gerekti ve özel planlar oluşturuldu. Daha az su tüketen ancak aynı zamanda bitkinin ihtiyacına göre tam zamanında uygulanan damlama ve yağmurlama sulama sistemleri ile tasarruflu sulamaya geçildi.

3. Küba tarımının en önemli özellikleri

Gıda egemenliği ve gıda güvenliği ulusal bir sorun olarak ele alınır.

1. Kurumlar arası işbirliğine dayanır.
2. Bilimsel temeller üzerinde merkezi planlama ile gelişir.
3. Kimyasal girdiler minimuma indirilmeye çalışılır.
4. Biyoçeşitliliğe çok önem verilir.
5. Halkın temiz ve besleyici gıdaya erişmesi sağlanır.
6. Su kullanımını azaltan yöntemler uygulanır.
7. Tek tip değil, çoklu ürün yetiştirilir.

Kaynaklar:

1. <http://www.ecured.cu/INIFAT>
2. https://www.ecured.cu/Agricultura_urbana_en_Cuba
3. <https://www.minag.gob.cu/#ministerio>

Daha fazla okuma için önerilen linkler:

Clouse, Y., Farming Cuba, Urban Agriculture From The Ground Up, Princeton Architectural Press, New York, 2014

<https://www.elonnewsnetwork.com/article/2013/02/cuba-emerges-as-a-susta...>

<https://www.minag.gob.cu/#ministerio>

Población y organoponía como estrategia de desarrollo local, CEDEM/Novedades en Poblacion, no:25, 2017 (www.novpob.uh.cu)

<https://www.minag.gob.cu/wp-content/uploads/2022/03/folleto-organoponicos.pdf>

<https://www.minag.gob.cu/politicas/politica-para-la-produccion-desarrollo-y-uso-de-los-biofertilizantes-bio-estimulantes-y-bioplaguicidas-de-uso-agricola/>

ÜLKEMİZ BEYAZ ET SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

Aslı İLGEN¹

Türkiye’de beyaz et sektörü, 1970’li yıllarda aile işletmeciliği olarak başlamış, 1980’li yıllarda entegre tesislerin sayısının artması ve sözleşmeli üretim modelinin uygulanması ile önemli bir yapısal değişim göstermiştir. 2000’li yıllarda yatırımlar sürdürülerek Avrupa ve Dünya standartları yakalanmış ve hatta aşılmıştır.

Ülkemizde 15.000 adedin üzerinde etlik piliç (broiler) yetiştirme kümesi mevcuttur. Kümes sahipleri, sektörde uygulanan başarılı “sözleşmeli yetiştiricilik” modeli ile sürekli üretim yapabilmekte ve devamlılık arz eden gelir elde edebilmektedir.

Yurdun çeşitli bölgelerinde yerleşik 20’den fazla beyaz et üreten büyük ölçekli firmalar entegrasyon modeli ile piliç ve hindi eti üretir. Entegre firmaların bünyelerinde kendilerine ait yem fabrikası, damızlık işletmeleri, kuluçkahaneleri, sözleşmeli çiftlikleri, kesimhaneleri, ileri işleme tesisleri ve pazarlama birimleri vardır. Tamamı kayıt altında üretim yapar.

Ülkemizde beyaz et üretimi, bilime dayalı bilinçle sürekli gelişme gösterirken çiftlikten çatala süregelen tüm üretim süreci; gıda güvenliği, halk sağlığı, hayvan sağlığı ve refahı ilkelerine uygun bir şekilde ve uluslararası normlar çerçevesinde yapılmaktadır.

OECD ve FAO’nun Tarım Raporu’na göre Dünya toplam et üretimi 365 milyon ton civarındadır. Bunun %40 civarında kısmına tekabül eden 146 milyon tonu beyaz ettir. Raporda; beyaz etin önümüzdeki on yılda üretilecek et miktarının %62’sini oluşturarak dünya et piyasasındaki hakimiyetini genişleteceği ve kanatlı eti üretiminin en hızlı şekilde üst orta gelirli ülkelerde artacağı ifade edilmektedir.

Ülkemizde beyaz et üretimi, bilime dayalı bilinçle sürekli gelişme gösterir ve kendine yeterli seviyede üretim yapılmaktadır. Son 5 yılda beyaz et üretimindeki gelişme aşağıdaki tabloda görülmektedir. TÜİK verilerine

¹TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 49. Dönem Yönetim Kurulu Üyesi

göre 2025 yılında 2,85 milyon ton'un üzerinde beyaz et üretimi gerçekleşmiştir. Önceki seneye göre %11,8 civarında artış görülmektedir. Tüketim ise bugün %5,6 artarak 28 kg a ulaşmıştır. **Bu miktar, rekor üretim seviyesine işaret eder.** Son 5 yılda beyaz et üretimindeki gelişme aşağıdaki tabloda (Tablo-1) görülmektedir.

Tablo-1: Türkiye Beyaz Et Üretimi (Ton)

YILLAR	Piliç Eti	Hindi Eti	Toplam	Değişim %
2022	2.417.995	53.646	2.471.641	7,6
2023	2.328.791	47.575	2.376.366	-3,9
2024	2.507.290	53.552	2.560.842	7,8
2025	2.512.131	52.355	2.564.486	7,92
2026	2.797.007	51.521	2.848.528	11,08

Kaynak: TÜİK

Türkiye, dünya beyaz et ticaretinin 1/3'ünün yapıldığı coğrafyada bulunuyor. Dolayısıyla jeopolitik öneme sahip konumdayız. Beyaz et üretiminde Dünyada 8. sırada yer alan sektörde, son 5 yılda en fazla 2022 yılında 705 bin ton ihracata ulaşılmış olup, döviz kuru politikaları, global gelişmeler ve ülkemizde uygulanan ihracat kısıtlamaları nedeniyle gelişme, düşük seviyede seyretmiştir. 2025 yılında tavuk ayağı dahil 590 bin ton civarında ihracat gerçekleştirdik ve 90'dan fazla ülkeye kanatlı eti ihracat yapıyoruz.

Diğer taraftan, Ticaret Bakanlığı'nın 2024 yılının 2. çeyreğinden yılın sonuna kadarki süreçte ve yine bu sene Mart ayı başında piliç eti ihracatında kısıtlama uygulaması, bu uygulama yanında tüm dünyayı olduğu gibi ülkemizi de etkileyen kuş gripi vakaları ihracattaki süregelen artışı olumsuz etkilemiş ve bu olumsuzluklar mevcut dönemde sürmektedir. İhracatçı birliklerinin raporlarından edinilen bilgilere göre yapılan değerlendirmelerde 2024 yılında kanatlı eti ihracatı toplamı önceki seneye göre %14 civarında azalmışken 2025 yılında %21'lik artış gözlenmiştir.

Tablo-2: 2021-2024 İhracat Kalemleri İtibariyle Kanatlı Eti İhracatı (ton)

	2021	2022	2023	2024	2025
Tavuk eti	494.906	545.686	395.065	280.951	424.109
Hindi eti	7.709	7.397	5.368	3.636	3.912
Diğer kanatlı eti	7.032	2.160	585	5.368	31
İşlenmiş kan. eti	76.469	91.638	94.350	118.783	76.572
TOPLAM Kan. Eti	586.116	646.881	495.367	408.738	504.624
Tavuk ayağı	45.861	58.683	30.905	43.096	42.862
GENEL TOPLAM	631.978	705.564	526.272	451.834	547.486

Kaynak: İhracatçılar Birliği

Hayvan sağlığını etkileyen krizler, global ekonomik krizler ve pandemi gibi etkiler dışında süregelen bir büyüme trendinde olan sektörümüzde, 2025 yılı sonunda yurt içinde piliç eti kişi başı tüketimi 28 kg seviyesine yaklaşmıştır. Dünya ortalamasının 17,3 kg olduğu göz önüne alınırsa bu sonuç oldukça iyi bir sonuç olmakla birlikte gelişmiş ülkeler tüketim seviyesinin (ort 45 kg) oldukça altındadır. Bu miktarın artması için sektör, vizyoner bir şekilde planlama yapmaktadır.

Türkiye beyaz et sektörü, ülkemizi kendi kendine yeten, ihracat yapan ve ülkeye döviz kazandıran güçlü tam entegre yapıda tutmaya devam edecektir.

Piliç Etinde Gıda Güvenliği: Soğuk Zincir ve Doğru Pişirme ile En Güvenlisi Piliç Eti

Tüm gıda ürünlerinde olduğu gibi, tavuk etinde de saklama ve pişirme koşullarına ve hijyen kurallarına uyulduğu takdirde risk en aza indirilmektedir. Piliç eti satın alırken zorunlu etiket bilgilerinin yer aldığı, ambalajında üretici markası açıkça gözüken piliç etleri tercih edilmelidir. Ambalaj bütünlüğü bozulmuş, etiket ve üretici bilgisi olmayan ürünler kesinlikle satın alınmamalıdır. Piliç eti taze veya dondurulmuş olarak satışa sunulabilmektedir. Taze ürünlerde 0 ve 4 santigrat derece arasında koşullandırılmış dolaplarda, dondurulmuş ürünlerde ise -18 santigrat derecede olan donduruculardan satın alınmalıdır. Son kullanma tarihi kontrolü son derece önemlidir. Son kullanma tarihi kontrolü yapılmadan hiçbir piliç eti ürünü satın alınmamalıdır. Piliç eti hazırlanırken çapraz bulaşmayı önlemek için pişirmeden önce yıkanmamasına, donuk ürünlerin tam çözülmeden pişirilmemesine, pişirme sırasında içinde pembe kısım kalmamasına ve pişmiş ürünlere sonradan bulaşma olmamasına özellikle dikkat edilmelidir. Bunun yanı sıra, ev dışındaki piliç eti tüketimlerinde hijyen

ve gıda güvenliği açısından denetimlerinden emin olunan işletmeler tercih edilmelidir. Bu kapsamda restoran, kafe ve toplu tüketim noktalarının Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenli olarak denetlendiğinin unutulmaması önem taşımaktadır.

Son zamanlarda artan gıda zehirlenmeleriyle birlikte dijital mecralarda hormon ve antibiyotik kullanımıyla ilgili de yanlış bilgiler kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Söz konusu paylaşımlar bilimsel bir temele ve kanıta dayanmayan gerçek dışı ve iyi niyetten uzaktır.

Ülkemizde piliç yetiştiriciliğinde entegre tesislerde hormon kullanılmamaktadır. Veteriner hekimlerin gözetimi altında tedavi ve hastalığı önleme amaçları dışında, antibiyotik de kullanılmaz. Ülkemizde yetiştirilen piliçler etçil ırk tavuklardır. İyi kalitede yemlerle, modern kümeslerde yetiştirilir. Büyümenin nedeni bahsettiğimiz doğal şartlar ve modern tesislerdir. Dünyada ve Türkiye’de ticari işletmelerin hiçbirinde hormon kullanılmaz. Bunun için geliştirilmiş hormon ilacı da yoktur. Ayrıca ülkemizde antibiyotik kullanımına ilişkin yasal düzenlemeler AB mevzuatı ile uyumludur. Tedavi dışında antibiyotiklerin yem katkı maddesi olarak yemlere katılması yasaktır. AB ülkelerinde yasaklanmış bir ilacın ülkemizde ruhsatlandırılması ve kullanımı söz konusu değildir.

Firmalar kendi yeminden, yumurtasına, kesimden paketlenmeye kadar tüm piliç eti üretim aşamalarını entegre şekilde yasal mevzuata uygun şekilde gerçekleştirmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenli olarak denetlenen üye şirketlerimiz, tüm bu süreç boyunca piliç etini her türlü bozulma ve bulaşmaya yol açan etkenden arındırarak tüketime uygun halde üretilip, sağlık açısından yararlı ve besin değeri yüksek bir gıda olarak, tüketicilerimize sunulmaktadır. Son derece hijyenik ve denetimli ortamlarda üretilen piliç eti, soğuk zincir gerektirir. Saklama ve satış aşamalarında soğuk zincir koşullarına uyulması yeterli pişirme ve pişme sonrası bulaşma riskinin ortadan kaldırılması halinde piliç etinde risk yoktur.

Tüketicilerin satış noktalarından piliç eti satın alırken ve ev dışında tüketirken soğuk zincir ve pişirme koşullarının uygun olduğu markalı ve etiketli ürünler güvenle tüketilebilir.

Sektörün Gelişimini ve Global Rekabetçiliğin Önünde bazı engeller de mevcuttur:

1. Kümes kapasitesinin artırılması ihtiyacı

Sektörün 2025 yılı itibarı ile fiili olarak 2,8 milyon ton üretim yapılmışken, 5,5 milyon ton/yıl üretecek düzeyde kapasite mevcuttur. Bu miktara hizmet edebilecek Kuluçka, Yem ve Kesimhane kapasitesi kurulu olarak olmasına rağmen darboğaz, kümes kapasitesindedir. Aşırı maliyet artışı, sektörü tehdit etmeyi sürdürmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen IPARD ve kırsal kalkınma desteklerinin kümes yapısını da kapsayacak şekilde yeniden organize edilmesi en büyük beklentidir.

2. Doğru bilgi aktarımı

Maalesef sektörle ilgili olarak kamuoyuna sunulan bilimsel temeli olmayan iddiaların sonucu halkımızda yanlış algılar oluşmuştur. Bu konuda Bakanlığımızın desteğine ihtiyacımız var. TGDF ile işbirliğinde yapılmakta olan bilgilendirme çalışmasının yanı sıra kamuoyunda beyaz et sektörü ile ilgili doğru bilinen yanlışları düzeltmek amacıyla Bakanlığımızın planlayacağı kamu spotunun halkımızın dengeli ve sağlıklı beslenmede beyaz etin önemini anlamasına eminiz çok fayda sağlayacaktır.

3. Biyoteknolojik ürünlerin onayları

Dünya’da onaylı biyoteknolojik ürün sayısı 540 ve Avrupa Birliği’nde onaylı biyoteknolojik ürün sayısı 170 civarına olup Türkiye’de bu sayı sadece 36’dır. Bu durum maliyetlerimizin artmasına neden olmakta, ihracatta rekabetçi olmamızı zorlaştırmaktadır. Biyoteknolojik ürünler konusunda yasal düzenleme getiren Biyogüvenlik Kanunu ve ilgili diğer yasal düzenlemelerin Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesi en büyük temennimizdir.

4. İhracat Kısıtlaması gibi politikalar

Sektör, piliç eti tüketimindeki artış beklentisine bağlı olarak gelişmeye ve yatırımlarına devam etme eğilimindeyken, çevreci uygulamalar ve sürdürülebilir üretimle güçlü yapıya sahipken ve kendine yeterli seviyede üretim odaklı iken; ihracat kısıtlaması gibi uygulamaların uzun vadede sektöre büyük zarar vereceği, bir gerçektir.

BASIN
AÇIKLAMALARIMIZ

CEHENNEME GİDEN SON VİRAJDA MİLLETVEKİLLERİMİZE ÇAĞRIMIZDIR!

TOPRAKLARIMIZA, ZEYTİNLİKLERİMİZE, MERALARIMIZA, ORMANLARIMIZA, TARIM ARAZİLERİMİZE, SU HAVZALARIMIZA, BİYOÇEŞİTLİLİĞİMİZE, KÜLTÜREL VARLIKLARIMIZA, DOĞAMIZA, ÇEVREMİZE, GELECEĞİMİZE SAHİP ÇIKMAK İÇİN, BİLİMİ, KAMU YARARINI VE TOPLUM ÇIKARINI KORUMAK İÇİN, BİRKAÇ ŞİRKETİN ÖZEL ÇIKARINI DÜZENLEYEN TORBA YASA TBMM GÜNDEMİNDEN GERİ ÇEKİLMELİDİR.

8 Temmuz 2025

İlk imzacıları arasında maden şirketi sahibi olanlar dahil iktidar partisi milletvekilleri tarafından hazırlanarak 13 Haziran 2025 tarihinde TBMM'ye sunulan, konu ile doğrudan ilgili tali komisyon olarak görevlendirilen Çevre Komisyonu ile Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'nun toplanmayarak görüşlerini açıklamadığı süreçte, esas komisyon olan Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'ndan 19 Haziran 2025 tarihinde uzun ve kesintisiz görüşmelerle çok hızla geçirilen, 2/3159 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, TBMM Genel Kurulu gündemine getirildi.

TBMM'nin tatile girmesi ertelenerek hızla 3 Temmuz 2025 tarihinde TBMM Genel Kurulunda teklifin geneli hakkında görüşmeleri yapılan, oylamada yeterli milletvekili çoğunluğu olmadığı için maddelerinin görüşülmesine 8 Temmuz 2025 tarihinde geçilecek olan Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi adlı Torba Yasa; birkaç maden ve enerji şirketinin çıkarları için yatırım süreçlerinin hızlandırılması gerekçeyle, mevcut eksikleri olsa da yasal koruma mevzuatını yok eden ve üstün yetkili yeni görevlendirmeler ile mevcut kamu yönetimi sistemini tümüyle bozan, bilimi, planlamayı, kamu yararını, toplum çıkarını yok sayarak tarımsal üretim alanları ve doğayı belli şirketlerin hoyratça, kuralsızca ve sürekli yok etmesini amaçlayan bir çıkar, rant ve talan yasasıdır. TBMM gündeminden derhal geri çekilmelidir.

Yasa teklifi ile hızlı ve denetimsiz şirket talanı için getirilen yeni sisteminin özeti şöyledir.

Özel yetkili Bakanlık, kurumlar ve kurullar ile mevcut kamu yönetimi sistemi ve mevcut anayasal ve yasal koruma mevzuat düzeni, bazı özel şirketlerin çıkarı için yok edilmektedir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB), maden ve enerji şirketleri lehine görev alanları özel diğer Bakanlıklar üstünde bir üst bakanlık konumuna yükseltilmeye çalışılarak, diğer bakanlıkların sorumluluklarını değil görevlerini üzerine alarak, şirketlerin taşeronu olarak her türlü izin ve uygulamada görevlendirilmektedir. Oysa Bakanlıklar anayasal ve yasal görevlerini yapmakta eşittir.

ETKB, yasal ve bilimsel görevi olmamasına rağmen, yerel yönetimlerin planlama yetkilerini merkezi idare olarak devralarak enerji ve maden yatırımları için imar planı yapabilecek, inşaat ruhsatı düzenleyebilecek, yapı ruhsatı almadan işletmeye geçmiş olan kaçak enerji yatırımlarından bu belgeleri istemeyerek ve üretim devamına izin vererek imar affı kararı verebilecektir. İmar aflarının yanlışlığı kadar, ilgisiz bakanlıkları ve kurumları yetkilendirme yerine, merkezi ve yerel yönetimler birlikte çalışmalıdır.

ETKB'na bağlı Maden Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG), Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinde, görevi ve yetkisi olmamasına rağmen, kurumlardan görüş alma süreçlerini 3 ve ek 1 ay ile toplam 4 ayda bitirme ile yetkilendirilmektedir. Maden alanlarına denk gelen ormanlarda kurumlardan görüş alma süreçleri Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından değil, MAPEG tarafından yürütülecek, ormanlar MAPEG'e ücretsiz devredilecek, MAPEG görev ve yetkisi ve uzmanlık alanı olmamasına rağmen şirketlere izin ve tahsiste taşeron kamu kurumu olacaktır. Orman yangınları her yıl ve bu yıl gündemimizde iken, MAPEG orman yangınlarını söndüremeyeceği için, her kamu kurumu kendi işini yapmalıdır.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK), verilmek istenen yeni göreviyle, mülkiyet hakkını ve toplumsal rızayı göz ardı eden olağanüstü bir uygulamayı olağan hale getirerek yöre halkının mülksüzleştirilmesi sonucunu doğuran acele kamulaştırma yetkisinin kapsamı ve süresi genişletilerek, 2030 yılı sonuna kadar Cumhurbaşkanı tarafından 5 yıl daha uzatılabilme imkanıyla acele kamulaştırma yapabilecek ve kamulaştırma kararları tapu yerine sayılacaktır. Oysa, toplumsal barış ve kamuya güven adına acele kamulaştırma yetkisi ve uygulaması sınırlanmalıdır.

Yasa teklifi ile, şirket aleyhine bir sorun çıkarsa yasal ve kurumsal mevzuatı devre dışında bırakarak tüm sorunları şirketle lehine çözecek Cumhurbaşkanlığı'na bağlı yeni bir "Kurul" oluşturulmaktadır. Tarımsal üretim alanları ve doğal alanlar bu yasa teklifi ile yok edilmeye çalışırken, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın kurul üyeleri arasında açıkça sayılmaması, manidar değil talana yasal kılıf bağlamında bilinçlidir. ODA'mızca açılan davalarda da mahkemelerce geliştirilen ve örneğin tarım arazileri, zeytinlikleri ve meraları korumayı "üstün kamu yararı" gören mahkeme kararları ortada iken, teklifle birlikte şirket yararına dönüştürülmeye çalışılan üstün kamu yararı kavramı yeni tartışmalara açıktır. Kamu yönetimini yazılı mevzuatları doğrultusunda çalıştırma yerine, yeni kurullar ve kişisel kararlarla yönetme çabası yanlıştır.

ÇED süreci şirketler lehine düzenlenerek ve ruhsat süreçleri kısaltılarak sınırsız talan süreci amaçlanmaktadır. "ÇED gerekli değildir" ve "ÇED olumlu" raporları üzerinden sabıkalı kamu yönetiminin süreci sadeleştireceğim mantığıyla getirilen düzenleme, ÇED Olumlu Raporu almadan eş zamanlı izin ve ruhsatlarla ÇED mantığını da devre dışına bırakarak işlevsizleştirmekte, önce yatırım diyerek şirketlere izinsiz talan düzeni sağlamaktadır. ÇED süreci bu teklifteki gibi talan için değil, çevresel gerçek etkileri ve yükümlülükleri ile yeniden düzenlenmelidir.

Şirketlerin faaliyetlerin bitiminde sahayı rehabilite ederek eski hale getirme taahhüdü, hep vardı, kamu yönetimi tarafından hiç denetlenmedi, hiç gerçekleşmedi. Rehabilitasyon bedeli ya da ruhsat bedeli, doğa yok edilirken kamu gelirini artırma çabası dışında ciddi bir anlam ifade etmemektedir.

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim YUMAKLI'ya açık çağrımızdır. Maden ve enerji şirketlerinin rantına dayalı talan isteğiyle topraklar, tarım alanları, zeytinlikler, meralar, ormanlar, su havzaları, biyoçeşitlilik vahşice yok edilirken, cehenneme giden son virajda şimdi konuşun, tarafınızı seçin, açıklayın.

Anayasa 44., 45., 169., 170. ve hatta 56. maddeleri yanında, özellikle 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu, 4342 sayılı Mera Kanunu, 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun, 6831 sayılı Orman Kanunu sorumlusu Bakan sizsiniz.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın anayasal ve yasal temel görevi toprakları, zeytinlikleri, meraları, tarım alanlarını, ormanları, su havzalarını koşulsuz korumak iken, bu görevini yok sayarak, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın doğayı ve tarım alanlarını yok edecek uygulamalarına rıza göstermesi, aracılık yapması kabul edilemez.

Anayasal ve yasal görevi toprakları, tarım alanlarını, zeytinlikleri, meraları, ormanları, su havzalarını koşulsuz korumak olan Bakanlığınızın yetkileri bu yasa teklifi ile elinizden alınırken, Tarım ve Orman Bakanı olarak neden sessizsiniz? Tarım ve Orman Bakanı olarak sessizliğiniz, teklif ile getirilen "zımni onay" aşamasında, ilgili genel müdürlüklerinizi devre dışı bırakarak her türlü talana gözünüzü yumup susarak izin vereceğinizi şimdiden mi göstermektedir?

Anayasal ve yasal koruma görevinizi yapmadığınız ortamda, TMMOB ZMO olarak açtığımız davalarla Bakanlığınıza karşı açtığımız davalarla tarımsal üretim alanlarımızı korumak, sizin için ne anlam ifade ediyor?

14.05.2025 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan ve gururla duyurduğunuz 86 maddelik IV. Tarım Orman Şûrası Sonuç Bildirgesi'ndeki bazı maddeleri anımsatalım. Sonuç Bildirgesi'nin 3. maddesi: "Meraların korunması ile işgallerin engellenmesinde sadece Tarım ve Orman Bakanlığı'nın sorumlu olmasına imkân sağlayacak mevzuat ve altyapı düzenlemeleri yapılmalı", 21.maddesi: "Meralarda ve ormanlarda karbon yutak kapasitesi artırılmalı".

Ormanların orman yangını kadar yasal izinle orman talanı ile yok edildiği günümüzde, anayasal ve yasal görevlerinizi unutsanız bile, en azından sizin döneminize ait sahiplendiğiniz 4. Tarım ve Orman Şûra kararlarınızı uygulayacaksanız, yapacağınız tek şey, bu talan teklifinin geri çekilmesi için ciddi ve açık uğraş vermenizdir.

TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Başkanı meslektaşımız Vahit KİRİŞÇİ'ye ve TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Mehmet Galip ENSARİOĞLU'na açık çağrımızdır. Tarafınızı seçin, cehenneme giden son virajda şimdi konuşun, tarafınızı açıklayın.

Torba yasa teklifi olmasa aslında bu konudaki düzenlemelerde asıl/esas komisyon olmanız gerekirken ve komisyonlarınızda ilgili yasalardaki maddeler ayrıntılı olarak tartışılması gerekirken, torba yasa şeklindeki teklifin “tali komisyon” olarak sevk edildiği komisyonlarınızda, tam da komisyonlarınızı doğrudan ilgilendiren maddeleri içeren teklif üzerine neden komisyonlarınızı çalıştırıp komisyon görüşünüzü hazırlayarak TBMM’ye sunma yoluna gitmediniz? Komisyon Başkanları olarak şu an ki sessizliğiniz, teklif ile maden ve enerji şirketlerinin çevrenin ve tarımsal üretim alanları ile doğanın talanına en kısa sürede denetimsiz izin verilmesi için getirilen “zımni onay”ın ilk uygulaması mıdır? Bugün konuşmayacaksanız, ne zaman konuşacaksınız, ne konuşacaksınız?

Milletvekillerine açık çağrımızdır. Anayasal Hukuk Devletinde, Anayasa ve Yasa Maddeleri ile Yargı Kararlarına aykırı düzenleme yapılmaktadır, yapılmamalıdır. Şirketlerin çıkarlarına dayalı keyfi uygulamalara izin vermeyin.

Yasa teklifi; Anayasa’nın hukuk devleti ilkesini düzenleyen 2., egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu düzenleyen 6., yasama yetkisinin TBMM’ye ait olduğunu düzenleyen 7., yargı yetkisini düzenleyen 9., kanun önünde eşitliği düzenleyen 10., anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğünü düzenleyen 11., temel hakları düzenleyen 12., mülkiyet ve miras haklarını düzenleyen 35., toprak mülkiyetini düzenleyen 44., tarım ve hayvancılığın ve bu üretim dallarında çalışanların korunmasını düzenleyen 45., çevre hakkını düzenleyen 56., tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını düzenleyen 63., TBMM’nin görev ve yetkilerini düzenleyen 87., TBMM’nin milletlerarası andlaşmaları uygun bulmasını düzenleyen 90., idarenin merkezden yönetim ve yerinden yönetim olarak bütünlüğünü ve kamu tüzelkişiliğini düzenleyen 123., mahallî idarelerin görev ve yetkilerini düzenleyen 127., tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesini düzenleyen 168., ormanların korunmasını düzenleyen 169., orman köylüsünün korunmasını düzenleyen 170. maddelerine açıkça aykırıdır.

Yasa teklifi; 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu, 4342 sayılı Mera Kanunu, 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun, 6831 sayılı Orman Kanunu, 3213 sayılı Maden Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kanunu, 2873 sayılı Millî Parklar Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun başta olmak üzere birçok yasadaki koruyucu hükümleri şirketler lehine kaldırmaktadır.

Yasa teklifi; Anayasanın 90. maddesi gereğince usulüne uygun olarak kabul edilerek iç hukuk kuralı haline gelen “Uluslararası Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Anlaşması” isimli uluslararası sözleşmeyi de ihlal etmektedir.

Yasa teklifi; yargı kararlarına açıkça aykırı düzenleme getirmektedir. Örneğin; 1 Mart 2022 tarihli ve 31765 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Maden Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 1. maddesi ile eklenen Maden Yönetmeliğinin 115. maddesinin 4. fıkrasının iptali ve yürütmesinin durdurulması istemi ile TMMOB ZMO olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na karşı açtığımız davada, Danıştay 8. Daire, önce yürütmenin durdurulması, sonra iptal kararı verdi. Yargı kararında yer alan; “Dava konusu düzenleme ile zeytinlik alanlarda, zeytinlerin sökülme ve taşınma ya da sökme ve taşıma yoluna dahi gidilmeksizin madencilik faaliyeti yürütülmesine imkan tanındığından, sökülen ve taşınan ya da madencilik faaliyeti nedeniyle tahrip olan alanların eski hale getirilmesinin mümkün olmaması sebebiyle Yönetmeliğin uygulanmasının telafisi güç ve imkansız zararlar doğuracağı açıktır.” hükümleri, bugün için de geçerlidir.

Yasa teklifi; Danıştay’ın ve Anayasa Mahkemesi kararlarının yok sayılarak, yönetmelikle aşılamayan konunun yasa değişikliği ile yeniden gündeme getirilmesi çabasıdır. 1939 yılında çıkarılan 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun ile getirilen koruma hükümlerini, belli şirketlerin rantı ve çıkarı için maden ve kömür talanı amacıyla delmek çabası yeni değildir. Daha önce 2003, 2006, 2008, 2009, 2010, 2013, 2014, 2017 ve en son 1 Mart 2022 ve 10 Aralık 2022’de TBMM gündemine gelen ve en son milletvekillerimizce oybirliği ile 10 kez geri çekilen zeytinlikleri talana yönelik yasal düzenleme girişimi 11. kez gündemdedir.

Söz konusu torba yasa, şirkete teslim koordinatları ile belli şirketlerce işletilmekte olan Muğla-Yeniköy ve Kemerköy Termik Santralleri yanında, mevcut santrallara kömür temini uğruna termik ya da yenilenebilir elektrik üretim şirketlerine zeytinlik, orman, mera, tarım alanlarını ve yerleşim yerlerini ortadan kaldırma hakkı tanıyarak, yöre halkının yaşam hakkını tehdit etmektedir.

Yasa teklifindeki tek sorun, sadece zeytinliklerin yok etme sorunu değildir ve bu maddenin geri çekilmesi yeterli değildir. Hayvancılık boyutunda olmazsa olmazımız meralarımız, yenilenebilir enerji üzerinden kolayca yok edilecektir. ODA olarak JES, GES ve RES kullanımına yönelik açtığımız ve kazandığımız davalar ortadadır. Sorun yenilebilir enerji değil, enerji adına yapılan talanlar ve yaşanan doğa katliamıdır.

Toprakları, meraları, ormanları, tarım alanlarını, su havzalarını korumama üzerine, kamu yönetim sistemini şirketlerin sınırlı çıkarı için kolayca ve denetimsiz şekilde yok etmeye çalışan bu yasal düzenlemeye izin verilmemelidir.

Ekolojik, ekonomik, sosyolojik, kültürel açıdan önemi kadar önemli bir karbon yutak alanımız olan ormanlarımız, bu yıl dahil yıllardır yangınlar ile yok olurken ya da maden, enerji/yenilenebilir enerji, turizm, konut ve sanayi amaçlı resmi izin ile yok edilirken, orman ekolojisi, ekonomisi ve kültürü yok edilirken, tek tek fidan dikerek orman alanımızı artırıyoruz söylemi, yasa teklifi boyutunda da bilim dışı bir siyasi algı operasyonudur. Ormanlarımızı koruyalım.

Ekolojik, tarımsal, ekonomik, sosyolojik, kültürel açıdan önemi kadar önemli bir karbon yutak alanımız olan ve hayvancılık için olmazsa olmazımız meralarımız, maden, enerji/yenilenebilir enerji, turizm, konut ve sanayi amaçlı resmi izin ile yok edilirken, mera varlığımız 2001 yılından beri azalırken ve halen yıllardır 14.6 milyon hektar diye resmi olarak söylenirken, mera alanlarımızı koruyoruz ve artırıyoruz söylemi, yasa teklifi boyutunda da bilim dışı bir siyasi algı operasyonudur. Meralarımızı koruyalım.

Ekolojik, tarımsal, ekonomik, sosyolojik, kültürel açıdan önemi kadar önemli bir karbon yutak alanımız olan zeytinliklerimizi, zeytinlik olduğu yerde zeytinlikler diyerek ödünsüz koruyarak, zeytin ve zeytinyağı üretimimizi ve ihracatımızı artırmamız gerekirken ve bu konuda resmi yatırımlar yaparken, mevcut yasadaki “zeytinliklerin 3 kilometre yakınında zeytin işleme tesisi dışında toz çıkaran hiçbir tesise izin verilemez” hükmüne rağmen defalarca getirilen ve geri çekilen yasa tekliflerinde olduğu gibi bu kez de bir kez daha zeytinliği ekolojik bir miras olarak görmeden ve yine bilim dışı zeytinlikleri taşıma, kesme, eşdeğer fide dikme ile zeytinliklerimizin azalmayacağı söylemi ve şirket bilirkişilerinin halkımızı yanıltma çabasına rağmen, yasa teklifindeki düzenleme bilim dışı bir siyasi algı operasyonudur. Zeytinliklerimizi koruyalım.

Yasa teklifinin gerekçesinde yer alan şirkete özel sipariş koordinat üzerinden zorunlu fosil yakıt üretmeye yönelik enerji arz güvenliğini sağlama gerekçesi, Mayıs 2025 itibarıyla Türkiye'nin mevcut 118.721 MW kurulu gücü bulunurken gerçekleşmiş en yüksek anlık puant yükünün 58.172 MW olduğu gerçeği üzerinden, ülkemizin enerji arz açığı olmaması gerçeği nedeniyle gerekçesizdir.

Şirketlerin ve yönlendirdiği kesimlerin bilim dışı her türlü algı operasyonlarına karşı, halk adına karar verecek merci olan TBMM, bazı şirketlerin değil, halkın yararını ve çıkarını bilimsel gerçeklerle koşulsuz korumalıdır. Toprağımızı, havamızı, suyumuzu, geleceğimizi koruyalım.

Sayın Milletvekilim,

TBMM'de pek çok ciddi çekincelerimize rağmen oylarınızla yeni yasalaşan İklim Kanunu'nda önemli karbon yutak alanları olan meraların, ormanların, zeytinliklerin korunmasından bahsedilirken, gündemdeki torba yasa teklifi ile koordinatı belli alanlardaki şirketlere özel kömür santrali ve fosil yakıt çıkarımı ile doğal alanlar yok edilecek, kendinizle çelişmeyin, teklifteki düzenlemelere izin vermeyin.

Yasa teklifinin oylarınızla yasalaşması halinde, yasanın iptali amacıyla Anayasa Mahkemesine götürülmesi ve iptal edilse bile Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının geriye yönelik işlememesi nedeniyle, geri dönüşmeyecek zararlar verecek şekilde koordinatları belli zeytinliklerin ve tarım alanlarının belli şirketlerin çıkarı için yok edilmesi çıkarıcılığına izin vermeyin.

3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun yok sayılarak şirket talanını resmileştirmek isteyen girişimlere, yargı engeli ve kamuoyu baskısı ve TBMM bile 10 kez izin vermezken, sizler 11. kez izin vermeyin.

Zeytinliklerin, meraların, ormanların, tarım alanlarının, maden ve enerji şirketlerinin sınırsız ve keyfi kullanımına açılmasını öngören yasa teklifine karşı, yöre halklarının istemediği ve toprak anaların yıllarca ve şu an bile neden direndiklerini görün, yok oluş değil var oluş adına milletin vekili olarak bu teklife hayır diyerek bu

talana izin vermeyin.

Şirket karları için değil doğa ve üretim alanı talanına karşı tüm ülke ayakta, görün. Yaşam alanları için direnen, yaşama hakkı için feryat eden, zeytinlikleri, sebzeleri, meyveleri, hayvanları, çocukları, geçmiş ve gelecekleri için direnen Muğla Milas İkizköy halkını, tarımsal üretim kültürünü geleceğe taşıyan üreten kadınları, insanları görün, dinleyin, anlayın, bu talan yasasına izin vermeyin.

Topraklarımıza, zeytinliklerimize, meralarımıza, ormanlarımıza, tarım arazilerimize, su havzalarımıza, kültürel varlıklarımıza, doğamıza, çevremize sahip çıkmak için, kamu yararını ve toplum çıkarını korumak için, birkaç şirketin özel çıkarını düzenleyen torba yasa teklifine karşı çıkın, izin vermeyin.

1 ağacı kesmek, 1000 yıllık hafızayı yok saymaktır. Kültürel mirasın önemi kadar bu yasa teklifine oy verirken, ülkemizin gıda güvencesine, gıda güvenliğine, halk sağlığına etkilerini de düşünün. Kamuoyunun haklı tepkisi kadar, vicdanınızla, anayasa ve yasalara aykırı teklifin yasallaşmasına izin vermeyin.

Doğayı ve üretim alanlarını korumayı ve halkın yerinde mutlu yaşamasını değil, bazı şirketlerin kısa vadeli kâr için doğayı yok eden ve halkı yok sayan çıkarını düzenleyen torba yasayı TBMM Genel Kurul gündeminden geri çekin.

Saygılarımızla.

SÜPER İZİNLİ TALAN YASASI, TBMM GÜNDEMİNDEN GERİ ÇEKİLSİN

16 Temmuz 2025

Türkiye, yeni bir yağma ve sömürü düzenlemesinin eşiğindedir. Bu yağma ve tahakküm dalgasıyla karşı karşıya gelmemize sebep ise AKP'li milletvekillerinin, sermayedarların temsilciliğini yaparak, kamuoyunda "Süper İzimli Torba Yasa" olarak anılan bir yasa teklifi hazırlayarak meclise getirdiler.

Seçim zamanı ev ev, köy köy dolaşan vekiller seçildikten sonra ne için mecliste olduklarını unuttular. Tamamen sermaye odaklı kar-çıkâr ilişkileri üzerine yasalar çıkarmaları kabul edilir bir durum değil. Onlara oy veren halkın ve hizmet ettikleri toplumun ormanlarına, meralarına, zeytinliklerine, kültürel ve doğal varlıklarını; sınırsız madencilik faaliyetlerine, enerji tekellerine ve sermaye gruplarına açmayı hedefleyen bir talan programını meclisten oylayarak geçirmeleri telafisi olmayan bir yola gireceğimizin göstergesidir.

Çünkü bu yasa teklifi; yalnızca bir torba yasası değil; halk iradesine, doğanın haklarına ve emekçilerin yaşam alanlarına yönelik topyekûn bir saldırıdır. Ne anayasal güvencelere ne de demokratik hukuk düzenine sığdırılmayacak bu yasa, açıkça yerli ve yabancı sermaye gruplarının, sınırsız kâr hırsı için, halkın toprağını, suyunu, havasını, geçimini ve geleceğini yok etmeyi hedeflemektedir.

AKP eliyle meclise sunulan ve kamuoyunda "Süper İzimli Torba Yasa" olarak bilinen teklif, açıkça maden, enerji ve inşaat tekellerine sınırsız ayrıcalık tanımakta; halkın müştereklerini özel sermayenin çıkarına tahsis etmektedir.

Bu yasa, sadece doğayı değil; köylüyü, işçiyi, kadını, çocuğu, geleceği hedef almaktadır. Bu yasa, halkın değil; zenginliğine zenginlik katmak isteyen sermayedarların yasasıdır.

Bu yasa, yaşam alanlarımızı piyasaya devreden bir sınıf saldırısıdır.

YASA NE GETİRİYOR?

Ormanlar, meralar, zeytinlikler, kıyıları şirketlere sınırsızca açılıyor.

Zeytinlikler: Bin yıllık yaşam kültürüne sahip olan zeytinlikler, yeni yasa ile maden sahalarına dönüştürülmesine "kamu yararı" kılıfıyla izin verilecek. Zeytin ağaçları taşınamıyorsa, "eşdeğer" bahçe kurulması yeterli görülecek.

Zeytinlikleri madenlere feda etmek, sadece doğayı değil, emekçilerin geçim araçlarını ve tarihsel belleğini

de ortadan kaldırmaktır. Bu doğrudan sınıfsal bir mülksüzleştirme operasyonudur.

Meralar: Hayvancılığa elveda, sermayeye merhaba diyebiliriz.

Mera Kanunu'nda yapılan değişiklikle, çok iyi nitelikteki meralar dahi enerji yatırımlarına açılacak. Alternatif alan araştırması zorunluluğu kaldırılıyor. Kırsal geçim kaynakları, gıda güvenliği ve yerel ekosistemler göz ardı edilerek, meralar sermayeye devredilecek.

Bu, sadece hayvancılığı değil, köylünün bağımsız üretimini ve geçimini yok eden bir düzenlemedir. Meraları yok etmek, köylüyü doğadan koparıp şirketlerin ucuz işgücü deposuna dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Ormanlar: Madencilik için açık hedef haline getiriliyor.

Orman vasıflı arazilerde madencilik için gereken tüm izinler artık doğrudan MAPEG tarafından sağlanabiliyor. OGM (Orman Genel Müdürlüğü) gibi kurumların görüş verme yetkisi fiilen kaldırılıyor. ÇED sürecindeki tüm denetim mekanizmaları işlevsizleştiriliyor.

Bu düzenlemeyle birlikte ormanın korunması değil, sermayeye açılması esas hale gelmiştir. OGM'nin "olumsuz" görüş hakkının ortadan kaldırılması, doğanın haklarını savunacak hiçbir kurumun kalmaması anlamına gelmektedir.

ÇED süreçleri kâğıt üzerinde bırakılarak, sermaye için tüm izin mekanizmaları otomatikleştiriliyor.

ÇED Süreci: Sermaye için olumlu, halk için formalite

Yeni düzenleme, şirketlerin yatırım sürecinde ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) sürecini sadece bir formaliteye indiriyor. Kurum görüşleri üç ay içinde verilmezse otomatik "olumlu" sayılıyor. Bu, halkın, köylülerin, doğa savunucularının söz hakkının fiilen ortadan kaldırılması anlamına geliyor.

Devletin denetleme işlevi, sermaye için otomatik onay mekanizmasına dönüşüyor.

Kamusal denetim kaldırılıyor, tüm izin süreçleri sermaye dostu MAPEG'e devrediliyor.

MAPEG (Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü), artık yatırımcı şirketler adına tüm izin süreçlerini yürütebilecek. Kurumlar, üç ay içinde cevap vermezse MAPEG doğrudan "izin verilmiş sayılır" hükmünü işletiyor. Yani halkın vergileriyle çalışan kamu kurumları, sermayenin noterine dönüştürülüyor.

Bu, sadece doğanın değil, demokratik kamu yönetiminin de tasfiyesidir. MAPEG'in şirket temsilcisi gibi çalışması, kamu hizmetini değil sermaye çıkarlarını önceleyen bir devlet mimarisinin inşasıdır.

Kamulaştırma yetkisi genişletiliyor, halkın mülkiyeti şirketlerin hizmetine sunuluyor. Kamusal doğal varlıklar, "üstün kamu yararı" kılıfıyla özel şirketlere peşkeş çekiliyor.

Kaçak yapılar yasallaştırılarak, hukuksuzluk ödüllendiriliyor.

Tabiat ve Kültürel Varlıkları: Yeni düzenleme, bir alanda kültür varlığı tespit edilirse ve ilgili kurum yatırım iznini vermezse, bu kurum "yatırımcıya tazminat ödemekle" yükümlü hale getiriliyor. Bu durum, kamu görevi yapan bir kurumun cezalandırılması ve doğayı savunmanın suç sayılmasıdır. Kamunun savunuculuğu yapan kurumlar, tazminat tehdidiyle susturulmak isteniyor.

Bu düzenlemeler, emekçileri mülksüzleştirmenin, kırsalı sermayeye açmanın, doğayı metalaştırmanın adımlarıdır. Bu bir "kalkınma" değil; şirketlerin kâr hırsına ortak olarak ülkenin talan edilmesidir.

İklim Kanunu ve Maden Kanunu;

İklim Kanunu, 2 Temmuz tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiş ve 9 Temmuz 2025 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun tanıtımında, net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda doğal alanların korunması, yutak alanların genişletilmesi ve emisyon üretiminin azaltılması

hususları özellikle vurgulanmaktadır. Ancak, hazırlanan yeni torba kanun ile yapılması planlanan düzenlemeler, yürürlüğe girmesinin üzerinden henüz bir hafta geçmemiş olan İklim Kanunu'nun temel hedefleriyle açıkça çelişmektedir.

TORBA YASA, EKOLOJİK KIRIMIN YASASIDIR.

Bu yasa ile birlikte:

Ekosistemler parçalanacak, yaşam döngüsü bozulacak.

Orman yangınları artacak, toprak çoraklaşacak.

Gıda krizi derinleşecek, kırsal üretim çökertilecek.

Milyonlarca insanın temiz hava, su, gıda ve sağlıklı çevre hakkı tehdit altında kalacak.

Anayasa'nın çevreyi, tarımı, ormanı, kültürü, halk sağlığını ve kamu yararını koruyan maddeleri ihlal edilecek.

Köylülerin, üreticilerin, arıcıların, hayvancıların binlerce yıllık bilgi ve üretim birikimi yok sayılacak.

Enerji güvenliği yalanıyla, ekosistemlerin ve toplumsal yaşamın geri döndürülemez biçimde tahribatına zemin hazırlanacak.

Tüm demokratik katılım yollarını ve yerel halkın söz hakkını ortadan kaldıran bu yasa, sadece doğayı değil; aynı zamanda yaşamı, emeği ve halkın iradesini yok sayıyor. Doğanın bir kaynak değil, yaşamın ta kendisi olduğunu; sermayenin değil, yaşamın sürdürülebilirliğinde olduğunu biliyoruz. Bu yasa, iklim krizini derinleştirecek ve Türkiye'yi uluslararası çevre yükümlülüklerinden koparacak bir adımdır.

Çünkü bu yasa; köyleri boşaltma, kırsalı tasfiye etme ve sadece kendi bünyelerinde çalışacak işçileştirilmiş bir yoksullar kitlesi yaratma hedefi oluşturmak istiyor. Tüm bunlar, sermayenin ucuz, örgütsüz, sessiz ve köksüz bir işgücü yaratma stratejisidir.

Bu yasa ile; köylü üretimden koparılıp, taşeron ya da işsiz bırakılacak, tütün, şeker ve zeytin üreticisinin yaşadığı gibi bu kez merasını, zeytinliğini kaybeden köylü, güvencesiz işçiye dönüştürülecek.

YASA KARŞISINDA NE YAPMALIYIZ?

Tarım Platformu Bileşenleri olarak, tüm demokratik kitle örgütlerine, sendikalara, meslek odalarına, yerel platformlara ve halk örgütlerine çağırımızdır: Bu yasayı durdurmak, ancak birleşik bir halk muhalefetiyle mümkündür.

Toprağımıza, ormanımıza, zeytinliğimize, suyumuzla, yaşamımıza sahip çıkmak için; sınıfsal ve ekolojik bir mücadele hattında buluşalım. Tüm emek ve meslek örgütlerini, halkın yanında saf tutmaya, bu talan yasasına karşı acil ve birleşik mücadele cephesi oluşturmaya davet ediyoruz.

Yok edilen doğa, susturulan halktır. Sermaye için değil; emek, yaşam ve doğa için örgütlenip bir araya gelme zamanıdır. Zeytinliğini kaybeden köylüyle, havası kirlenen kentli işçinin, suyuna sahip çıkan mahalleliyle ormanını savunan ekoloji aktivistinin mücadelesi ortaktır ve ortak olmalıdır da.

Ortak mücadele sürecinde Tarım Platformu Bileşenleri olarak öncelikli talebimiz; Süper İzinli Talan Yasası derhal TBMM gündeminden geri çekilsin.

TARIM PLATFORMU

DİSK Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası (GIDA-İŞ)

KESK Tarım ve Ormancılık Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası (TARIMORKAM-SEN)

Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği (SÜR-KOOP)

Tarım ve Gıda Etiği Derneği (TARGET)

Tarımsal Gelişme Eğitim ve Sosyal Dayanışma Vakfı (TARGEV)

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası

TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

Tüketici Hakları Derneği (THD)

Tüketici Dernekleri Federasyonu (TÜDEF)

Tüketiciyi Koruma Derneği (TÜKODER)

Tüm Üretici Köylü Sendikası (TÜM KÖY SEN)

Türkiye Biyologlar Derneği (TBD)

Türkiye Ormancılar Derneği (TOD)

Türkiye Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği (TÜS-KOOPBİR)

Türkiye Ziraatçılar Derneği (TZD)

Veteriner Hekimler Derneği (VHD)

ORMANLARIMIZI SAVUNMAK, YAŞAMI SAVUNMAKTIR.

1 Ağustos 2025

Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından paylaşılan verilere göre, 1 Ocak–6 Temmuz tarihleri arasında ülke genelinde toplam 1.351 orman yangını tespit edildi. Bu sayı, geçtiğimiz yıllara kıyasla erken dönemde yaşanan yoğunluk açısından dikkat çekici bir artışa işaret ediyor. 26 Haziran–3 Temmuz tarihleri arasında 576 orman yangını meydana geldi. Bu kısa süreli artış, yangın sezonunun henüz başında olduğu düşünüldüğünde, yaz aylarının ne denli riskli geçeceğini bir işaret olarak değerlendiriliyor. Yılın ilk yarısında toplamda 3.015 yangın vakası kaydedildi. Bunların 1.295'i ormanlık alanlarda, 1.720'si ise orman dışı bölgelerde gerçekleşti. Bu durum, kırsal ve tarım alanlarındaki yangınların da ciddi bir tehdit oluşturmaya devam ettiğini gösteriyor.

Orman yangınlarındaki faktör %98 insan kaynaklı iken, %2 doğa kaynaklıdır. Ormanlık alanda piknik, kaçak ağaç kesimi, maden ve define arama gibi faaliyetlerinin yanı sıra insanların çevreye bıraktıkları cam, izmarit atıkları gibi nedenler yangınların çıkmasında başlıca etmenlerdir. Yüksek gerilim hatlarından kaynaklı yangınlar yanında, bazen de kişilerin bölgeyi orman vasfından çıkarmak için kasıtlı olarak çıkarttıkları yangınlar söz konusudur. Büyük yangınlar sonrasında alınmış olması da yangınların bu kadar geniş alanda ve büyük şiddetlerde yaşanması devletin sorumluluğunu tam anlamıyla yerine getirmediği ya da özensiz davrandığını göstermektedir.

Orman Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre, son yıllarda ortalama olarak her yıl yaklaşık 15 bin hektar ormanlık alan kaybedilmektedir. Elbette ki bu büyük bir kayıptır ve üzücü bir durumdur. Çünkü ormanlar, biyolojik çeşitlilik, ekosistemlerin dengesi, iklim değişikliğiyle mücadele gibi birçok fayda sağlayan önemli ekosistemlerdir.

Türkiye'nin orman varlığı, Orman Genel Müdürlüğü tarafından belirli periyotlarla yapılan orman envanter çalışmaları ile belirlenmektedir. 2024 yılı itibarıyla Türkiye'nin orman varlığı yaklaşık olarak 23 milyon hektar olarak belirlenmiştir. Bu sayı her yıl yapılan orman envanter çalışmaları ile güncellenmekte ve orman varlığının durumu takip edilmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü'nün ormanlık alanlar envanterine baktığımızda 1973 ile 2024 yılları arasında 3.1 milyon hektarlık bir alanda büyüme olduğu belirtilir. Fakat 2024 yılı sonrası nedense bir daha böyle detaylı bir envanter ortaya çıkmamış. Pandemi sonrası ekonomik kriz ve sermayedarların büyüme hırsı, iktidarın kamusal ve ormanlık arazilerden pay çıkarma tutkusu maalesef ki artık gelişmekte olan ormanlık alanın hesaplanmasını hiçe saymıştır. Bu süreç sonrası topluma yansıyan manzarada Orman Genel Müdürlüğü'nün hazırlayacağı tek envanter kaybedilen ormanlık alan hesaplarını şeffaf bir şekilde yapması olacaktır.

Sonuç olarak, orman yangınlarıyla mücadele devletin sorumluluğu altında olan bir konudur ve devlet bu konuda gerekli tedbirleri almak, yangınları önlemek, zararları gidermek ve halkı bilinçlendirmekle yükümlüdür.

Tarım ve Orman Bakanlığı her ne kadar müdahale araçlarının yeterli olduğunu savunsa da aynı anda birçok bölgede çıkan yangınlara müdahale etmek için sayının yetersiz kaldığının, onların da aslında yeterlilik konusunda eksik kaldığını ve sadece hamaseti keserek, görevlerini yapmalarının farkında olmasıdır. Bilinmesi gereken bir gerçek yangınlarda araçlarının sayısı ne kadar fazla olursa olsun donanım açısından eksik olduğudur. Gece görüş sistemi olmayan hava araçlarının sadece gündüz müdahalesinin olması kabul edilemez bir durumdur. Kara ekiplerinin, insan mücadelesinin fazla olduğu yangınlarda ise gerekli önlem ve tedbir alınmadığı için yaralanmalar ve can kayıpları yaşamaktayız. Yetersiz personel, yetersiz ekipman ve eğitimsiz insanların çabalarıyla hızlı ve kontrolsüz büyüyen yangınların kontrol altına alınmasını beklemek çok fazla iyimserlik olacaktır.

İki aylık dönemde orman emekçileri ve gönüllülerden oluşan yangın müdahale ekiplerinden yaşanan kayıplar, yaralanmalar çoğunlukla işgücü ve koordinasyon eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Sadece iki aylık dönemde orman yangınlarına müdahale sırasında kamuoyuna yansıdığı kadarıyla iki aylık dönemde 15'e yakın orman emekçisi yaşamını yitirmiş, 20'den fazla emekçi ve gönüllü ise yaralanmıştır. Bunun yanı sıra ormanda yaşayan canlıları, köylerini ve mahallelerini boşaltmak zorunda kalan insanları, geçimini topraktan ve hayvancılıktan sağlayan çiftçinin kaybını saymama büyük eksiklik olacaktır.

Tarım ve orman arazilerinin sermayeye açık hale getirilmesi gerçeği kabul edilmeyip inkar edilse de yangınların oluştuğu alanlar ve yangınların çıkış nedenleri ve madencilik ile enerji faaliyetleri için yapılan son yasal düzenlemeler bir çok soru işareti bırakıyor. Kamuoyu konu hakkında yeterli seviyede aydınlatılmıyor. Geçmiş yıllarda yaşanan yangınlar sonrasında imara açılan bölgeleri ve bunların kime peşkeş çekildiğini hepimiz iyi biliyoruz. Usulsüz yapılan işlemlerin artık yasa ile yasal hale getirilmesi ise topraklarımıza, geçimini bu topraklardan sağlayan insanlara yapılmış büyük kötülüktür. Maden sahası, turizm bölgesi vb. gibi gerekçelerle göz yumulan talan aslında tek tek kaybedilmiş insan ve topraktır.

Orman yangınları, toprakları, tarım arazilerini, tarımsal ürünleri, tarım alet ve makinaları ile tarımsal altyapıyı, çiftçilerimizin ve tarım işçilerinin geçim kaynaklarını da olumsuz etkilemektedir. Yangınların, tarım sektöründe doğrudan ve dolaylı olarak ne kadar ekonomik kayıplara yol açtığı hızla gerçekçi bir şekilde belirlenmeli ve yangınlarda zarar gören çiftçilerimiz için acil destek paketleri açıklanmalı ve uygulanmalıdır.

Orman yangınları, yalnızca ağaçları ve bitki örtüsünü değil, aynı zamanda orman ekosisteminin ayrılmaz bir parçası olan yaban hayatını da yok etmektedir. Böceklerden kuşlara, sincaplardan memelilere kadar binlerce tür, yangınlar nedeniyle yaşam alanlarını kaybetmekte, yaralanmakta veya hayatını yitirmektedir. Özellikle arılar, insan gıdasının yaklaşık %35'ini sağlayan tozlaşma sürecinin ana aktörleridir. Yangınlarda arı kovanlarının ve doğal arı popülasyonlarının yok olması, tarımsal üretimi ve gıda güvenliğini doğrudan tehdit eder. Bu, sadece bugünü değil, gelecek nesillerin yaşamını da riske atan bir felakettir. Orman yangınlarının yaban hayatına etkisi, ekosistemin dengesini bozarak biyoçeşitliliği tehdit eder. Örneğin, yangınlar sonrası tozlaştırıcı böceklerin kaybı, bitki türlerinin üremesini engeller ve bu, zincirleme bir etkiyle tüm ekosistemi olumsuz etkiler. Yaban hayvanlarının göç yolları kesilir, yuvaları yok olur ve besin zincirleri çöker. Bu durum, ormanların kendini yenileme kapasitesini de zayıflatır.

Anayasa ile güvence altına alınan sahalarda nedense göstermelik işlevlerle üzeri örtülüyor. Kamuoyuna yansıtılanla gerçek birbirini tutmuyor. Bu sahalarda ağaçlandırma yapılması ekolojik olduğu kadar anayasal da bir zorunluluktur. Anayasamızın 169. maddesinde yer alan "Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz" hükümleri gereği, yanan orman alanlarında yeni ormanlar kurulması zorunludur. Anayasamızın 170. maddesinde yer alan "Orman köylüsünün korunması"na yönelik hükümler de gecikmeden yaşama geçirilmelidir.

Umuyoruz ki daha fazla ormanımız zarar görmeden bir an önce doğru müdahale yapılsın. Bunun için;

Öncelikle orman yangın planları gözden geçirilmelidir.

Atıkların yakılarak bertarafının ve anız yakılmasının önüne geçilmelidir.

Buca Orman Yangınları İşçi Eğitim Merkezi derhal yeniden açılmalıdır.

Orman işçilerine tam ve sürekli eğitim sağlanmalıdır.

Yangınla mücadelede işçi güvenliği öncelikli hale getirilmelidir.

Orman yangınlarıyla mücadele kamusal bir görevdir. Piyasa mantığından çıkarılmalı, yeniden kamusal sorumlulukla örgütlenmelidir.

Yangın ekiplerinde çalışan tüm işçiler kadrolu, güvenceli, eğitilmiş ve donanımlı olmalıdır.

Mevsimlik işçilik yerine, orman işçiliği uzun süreli, planlı bir kamu istihdam alanı olmalıdır.

Yangın erken uyarı ve tahliye sistemleri yaygınlaştırılmalı, yerel halk da bu sürece aktif şekilde katılmalıdır.

Yangın bölgelerinde yaban hayvanlarının kurtarılması için uzman veteriner hekimlerce oluşturulan ekipler ve arama kurtarma köpekleri görevlendirilmelidir. Yangından etkilenen hayvanlar için geçici rehabilitasyon merkezleri kurulmalı, yaralı hayvanların tedavisi ve doğal yaşam alanlarına geri dönmeleri sağlanmalıdır.

Arı kovanlarının yangınlardan korunması için ormanlık alanlara yakın bölgelerde yangın bariyerleri oluşturulmalı ve arıların için erken uyarı sistemleri geliştirilmelidir. Yangın sonrası tozlaşma kapasitesini desteklemek için arı popülasyonlarının yeniden kazandırılmasına yönelik projeler başlatılmalıdır.

Yangın sonrası ağaçlandırma projelerinde, sadece ağaç dikimi değil, yaban hayatını destekleyen bitki türleri ve habitat restorasyonu da hedeflenmelidir.

Ormanlık alanlarda madencilik, turizm ve yapılaşma gibi faaliyetler, yaban hayatı üzerindeki etkileri değerlendirilmeden onaylanmamalıdır.

Ve en önemlisi: Ormanlarımıza yönelik rant projeleri, madencilik, enerji, turizm adı altında yapılan tüm yıkım projeleri derhal durdurulmalıdır. Çünkü biz ormanları ne kadar korursak, yangınla o kadar kolay mücadele ederiz.

Ormanlarımızı savunmak, yaşamı savunmaktır. Bu düzen, doğayı sermayenin malı yaparken toplumu yok-sullaştırıyor.

İklim Kanununun, iklim değişikliği ile mücadeleyi geliştirmek amacıyla çıkarıldığı belirtilirken, orman alanlarının bu şekilde yok edilmesi anlaşılır bir durum değildir.

Ormanlarımızın her ağacı, her toprağı halkındır!

Sermayeye değil, halka ait bir doğa ve yaşam için mücadeleyi büyüteceğiz!

TARIM PLATFORMU BİLEŞENLERİ:

DİSK Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası (GIDA-İŞ)

KESK Tarım ve Ormanlık Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası (TARIM ORKAM-SEN)

Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği (SÜR-KOOP)

Tarım ve Gıda Etiği Derneği (TARGET)

Tarımsal Gelişme Eğitim ve Sosyal Dayanışma Vakfı (TARGEV)

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası

TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

Tüketici Hakları Derneği (THD)

Tüketici Dernekleri Federasyonu (TÜDEF)

Tüketiciyi Koruma Derneği (TÜKODER)

Tüm Üretici Köylü Sendikası (TÜM KÖY SEN)

Türkiye Biyologlar Derneği (TBD)

Türkiye Ormancılar Derneği (TOD)

Türkiye Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği (TÜS-KOOPBİR)

Türkiye Ziraatçılar Derneği (TZD)

Veteriner Hekimler Derneği (VHD)

CİDDİ SORUNLAR İÇEREN “GERİ DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞ PLASTİKLERİN GIDA İLE TEMAS EDEN MADDE VE MALZEMELERDE KULLANIMINA DAİR YÖNETMELİK TASLAĞI” YENİDEN DÜZENLENMELİDİR

Geri dönüştürülmüş plastiklerin gıda ile temas eden madde ve malzemelerde kullanımına izin veren bu yönetmelik taslağı, çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine katkı sağlama potansiyeline sahip olsa da, gıda güvenliği açısından ciddi riskler barındırmaktadır. Kimyasal ve mikrobiyolojik kirlenme, denetim eksiklikleri, teknolojik altyapı yetersizlikleri ve tüketici güvenine yönelik tehditler önemli başlıklar olarak karşımıza çıkıyor.

Geri dönüştürülmüş plastiklerin üretiminde kullanılan tüketim sonrası atıkların uygun şekilde sterilize edilmemesi mikrobiyolojik kontaminasyon kaynağı olabilir. Plastik atıklar, toplama ve ayrıştırma süreçlerinde çevresel faktörlere (nem, organik kalıntılar) maruz kalarak bakteri, küf veya maya gibi mikroorganizmalarla kirlenebilir. Taslak, dekontaminasyon süreçlerini düzenlese de, mikrobiyolojik temizlik için gerekli yüksek sıcaklık veya kimyasal sterilizasyon süreçlerinin Türkiye’deki geri dönüşüm tesislerinde yaygın olarak uygulanıp uygulanamayacağı bir soru işareti. Yetersiz sterilizasyon, gıda ile temas eden plastiklerde mikrobiyolojik risklerin gıda zincirine geçişine yol açabilir.

Tüketim sonrası plastik atıklar, gıda dışı kaynaklardan (deterjan şişeleri, kimyasal kaplar vb) gelebilir ve ftalatlar, bisfenol A veya ağır metaller gibi zararlı kimyasallar içerebilir. Mikrobiyolojik risklerle birleştiğinde, bu kimyasalların mikroorganizmalarla etkileşime girerek biyofilm oluşumu gibi ek riskler yaratma ihtimali de vardır. Türkiye’deki geri dönüşüm altyapısının bu karmaşık riskleri yönetme kapasitesi tartışmalıdır. Türkiye’de atık toplama ve ayrıştırma sistemleri, mikrobiyolojik ve kimyasal kirlenmeyi önleyecek düzeyde gelişmemiştir. Gıda dışı plastiklerin gıda ile temas eden plastiklerle karıştırılması hem kimyasal hem de mikrobiyolojik kontaminasyonu artırabilir. Taslakta izlenebilirlik mekanizmaları öngörülse de, bu sistemlerin sahadaki etkinliği denetim kapasitesine bağlıdır.

Plastik atıklar, toplama ve depolama sırasında nemli veya kirli ortamlarda bekletilirse, mikroorganizmaların çoğalması için uygun bir zemin oluşur. Örneğin, organik kalıntılarla temas eden plastik atıklar, patojenik bakterilerin tutunmasına olanak tanır. Taslak, bu tür riskleri azaltmak için sıkı toplama ve ayrıştırma kuralları getiriyor gibi görünse de, Türkiye’deki mevcut atık yönetim sistemlerinin bu standartları karşılayıp karşılamayacağı şüphelidir.

Mikrobiyolojik kontaminasyonu önlemek için geri dönüşüm süreçlerinde yüksek sıcaklık, UV sterilizasyonu veya kimyasal temizleme gibi yöntemler gereklidir. Ancak, Türkiye’deki geri dönüşüm tesislerinin çoğu, bu tür ileri teknolojilere sahipliği tartışma konusudur. Yetersiz dekontaminasyon, mikroorganizmaların gıda ile temas eden plastiklere geçiş riskini artırır.

Geri dönüştürülmüş plastik yüzeylerdeki mikro çatlaklar veya gözenekler, mikroorganizmaların biyofilm oluşturmasına zemin hazırlayabilir. Biyofilmler, sterilizasyon süreçlerine dirençli olabileceğinden, gıda ile temas eden yüzeylerde uzun süreli mikrobiyolojik riskler yaratabilir. Taslakta bu tür spesifik risklere yönelik özel önlemlerin yeterince detaylandırılmamış olması ciddi bir eksiklidir.

“15 EKİM DÜNYA KADIN ÇİFTÇİLER GÜNÜ” AYNI SIKINTILARIN TEKRAR TEKRAR YAŞANDIĞI BURUK BİR GÜN OLMAMALIDIR.

Tarım sürdürülebilir bir faaliyet olmaktan giderek uzaklaşıyor.

Tarımda verilen emek karşılığını alamıyor.

Tarımda kadın istihdamı giderek azalıyor.

Tarımda kadın istihdamında kronikleşmiş güvencesizlik devam ediyor.

Çiftçi kadınlar emeklerinin karşılığını bulamıyorlar.

Ülkemizde tarımın giderek daha zor şartlar altında yapıldığı bu dönemde, tarımda kadın istihdamı, kronikleşmiş güvencesizlik, düşük ücretler, ağır çalışma şartlarıyla, çalışanın yüzünü güldüremiyor.

Güvencesiz istihdam tarımın yapısal bir sorunu haline gelmiş durumda. Tarımda çalışanların %78'i ücretsiz aile işgücü olarak istihdam edilmekte, tarımda çalışan kadınların %98'i herhangi bir sosyal güvenceden yoksun olarak, tarlada, bağda, bahçede, kayıt dışı olarak çalışmaktadır.

Kadının çalışma hayatında görünürlüğü az. Türkiye'de kadın istihdamı dünya ortalamasının altında ve giderek azalıyor. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 2023 verilerine göre, dünyada kadınların istihdam oranı %46,1 iken; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2023 verilerine göre, kadınların istihdamı %31,3'dir.

Tarımda kadın istihdamı önemlidir. Türkiye'de tarımda kadın istihdamı düşmektedir. 2005 yılı itibariyle TÜİK verilerine göre, toplam kadın istihdamının %46,3'ü tarım sektöründe gerçekleşmiştir. TÜİK 2023 istihdam verilerine göre, kadın istihdamının %18,3'ü tarım sektöründedir. Tarımsal işgücünün %41'ini kadınlar oluşturmakta ve 1.938 000 kadın tarımda çalışmaktadır.

Emek yoğun bir sektör olan tarımda, tarımın yapısal sorunlarından en fazla etkilenen kesim güvencesiz istihdam ve ağır çalışma şartlarına maruz kalan kadın ve çocuk tarım işçileridir. Bu amaçla, iki yıl önce 15 Ekim 2023'de, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Kadın Çalışma Grubumuz mevsimlik çalışan kadın tarım işçilerinin yaşadıkları sorunları yerinde incelemek amacıyla, Ankara'ya 32 km uzaklıkta, Sincan ilçesine bağlı, Malıköy Mahallesinde kışlık soğan üretiminde bulunan mevsimlik çalışan kadın tarım işçilerini ziyaret etmişti. Ziyaret sırasında kadın tarım işçileri ve çocuklarla görüşülmüş, çalışma şartları, yaşanan problemler yerinde tespit edilmiş ve bir Basın Açıklaması ile kamuoyuyla paylaşılmıştı.

Ankara, Polatlı ve civarında yaklaşık 140.000 dekar alanda kışlık soğan üretimi yapılmakta olup Türkiye soğan üretiminin yaklaşık %15'ini bu bölge üretmektedir. Polatlı ve civarında yaklaşık 300 bin ton kadar kışlık soğan üretilmektedir. Malıköy'de ziyaret edilen yer, Polatlı soğan ekili alanlarının yaklaşık %1,5'una karşılık gelmektedir.

Tarım işçilerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesi amacıyla yayımlanan 2010/6 ve 2017/6 tarih ve sayılı Başbakanlık Genelgelerinde ve son olarak 2024/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Mevsimlik Tarım İşçileri Genelgesi'nde yer alan hususların uygulamada ne kadar karşılık bulunduğunu tespit etmek amacıyla, 11 Ekim 2025 tarihinde Malıköy'de kışlık soğan hasadı yapılan aynı yer ZMO Kadın Çalışma Grubumuz tarafından tekrar ziyaret edilmiştir.

Ziyarete soğan hasadının yapıldığı tarla ve işçilerin yıl içinde 6 ay kadar ikamet ettikleri barınma alanları gezilmiş, çalışan kadın ve çocuk tarım işçileriyle görüşülmüş, yaşanan sorunlar bu konudaki son yasal düzenleme olan 2024/5 sayılı Genelge hükümleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Alanda yapılan görüşmeler sonucu mevcut durum şöyle özetlenebilir:

Elçi-çavuş olarak bilinen mevsimlik tarım işçilerinin geliş-gidişlerini sağlayan kişi, 22 yıldır soğan hasadı için bölgeye işçi getirdiğini belirtmiştir. Mevsimlik tarım işçilerinin aileleri ile birlikte Şanlıurfa ilinin Viranşehir ağırlıklı olmak üzere Siverek ilçelerinden Mayıs ayında çıkıp Polatlı'ya geldiklerini ve Ekim ayının sonunda döndüklerini, yılın yarısını burada geçirdikleri ifade etmiştir.

Kışlık sarı soğan tarımının yapıldığı 2000 dekarlık alanda, 32 aileden 160 kişinin çalıştığı, çalışanların %60'ını kadınların oluşturduğu, yaş aralığının 16-55 arasında değiştiği, 5-15 yaş aralığında 40 çocuğun bulunduğunu ve bu çocukların da tarımsal işgücü olarak çalıştığı öğrenilmiştir.

Ücretler ilgili soruya verilen yanıtlarda, ücretin kadın erkek işgücü ayrımı yapılmaksızın 1100 TL/gün olduğu, hasat döneminde ise ücretin çuval başına ödendiği ve ücretin 90 TL/çuval olduğu, yaşa ve değişen durumlara göre günlük çuvalama sayısının 10-15 arasında değiştiği, çuval ağırlığının yaklaşık 50 kg olduğu ve bir kişinin günde 750 kg soğan çuvaladığı belirtilmiştir.

Görüşülen tarım işçileri, Konya, Burdur ve Afyonkarahisar illerinde de tarım işçisi olarak çalıştıklarını ifade ettiler. Bölgeye gelenlerin bilgilerinin düzenli olarak İl/İlçe Jandarma Komutanlığı'na verildiğini belirttiler.

2024/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Mevsimlik Tarım İşçileri Genelgesi'nin 7. maddesinde e-METİP (Mevsimlik Tarım İşçileri Bilgi Sistemi) oluşturulması ve kurumların mevsimlik tarım işçileri konusundaki faaliyetlerinin bu sisteme aktarılması zorunluluğu yer almaktadır. Alanda yapılan görüşmelerde çalışanlara METİP hakkında bilgilerinin olup olmadığı sorulmuş, olmadığı cevabı alınmıştır.

Mevsimlik tarım işçileri uzun ve ağır çalışma şartlarında haftanın 7 günü, günde 12 saat çalışmaktadırlar. Çalışanların acil durum, kaza ve hastalık halinde 112 üzerinden hizmet aldıkları, tedavi ve ilaç işlemlerinin yeşil kart kapsamında yapıldığı öğrenilmiş, bu yılın çalışma takviminde doğum olmadığı, bir hamile kadının bulunduğu öğrenilmiştir.

Eğitim konusunda çocuklar ve aileler ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Çocuklar uzun bir dönem eğitimden mahrum kalmakta, buldukları yerde eğitime devam etme imkanları bulunmamaktadır. Okul çağındaki çocuklar Mayıs ayında eğitimlerini kestiklerini, Kasım ayında memleketlerine döndüklerinde bıraktıkları sınıflarına devam ettiklerini, öğretmenlerinin onlara yardımcı olduklarını belirtmişlerdir.

Görüşülen tarım işçilerine yürürlükte olan 2024/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi gereği alt yapı hizmetleri ve belediye hizmetlerinden yararlanılıp yararlanılmadığı, barınma sorunları ve temel ihtiyaçların karşılanma durumu sorulmuştur.

Su ihtiyacının iki su kuyusundan barınma yerlerine çekilen iki seyyar çeşmeden sağlandığı ve suyun bidonlarla taşındığı görülmüştür. Kanalizasyon hizmetinin yetersiz olduğu, açılan kanalizasyon çukurlarının belli aralıklarla belediye tarafından boşaltıldığı, barınma yerlerinin uzağında iki adet çöp çukuru olduğu ve çöpün düzenli olarak alınmadığı, çöplerin uygunsuz şekilde yakılarak imha edildiği, yazın çöp kokusu ve sineklerin büyük sorun olduğu ifade edilmiştir. Temizlik ve hijyen koşullarının yetersizliğinin de barınma yerlerinde böcek ve haşere sorunu oluşturduğu, mevsimsel olarak havaların soğuması ile ısınma sorununun olduğu, soğuk algınlığı ve grip enfeksiyonlarını artırdığı belirtilmiştir. Tuvalet ve banyo ihtiyacı için her ailenin kendi ihtiyacını karşılamak için seyyar tuvalet ve banyo yaptığı, bunların temizlik ve su açısından yetersiz olduğu ve son derece iptidai koşullarda kullanıldığı görülmüştür. Yemek yapılan alanlarda mutfak koşullarının hem hijyen hem güvenlik koşullarını sağlamadığı tespit edilmiştir.

Mevsimlik kadın tarım işçileri ve çocuklar barınma yerlerindeki tüm bu olumsuzluklardan ve kötü yaşam koşullarından daha çok etkilenmektedirler. Çalışma şartlarının ağırlığı, iş güvencesizliği, düşük ücretler, verilen emeğin karşılığının alınmaması bir şekilde kaderleri gibi görülmektedir.

Sonuç olarak;

Mevsimlik tarım işçilerinin buldukları yerden geçici olarak başka yere gidip çalışmaları ve bu süreçte yaşadıkları sorunları çözmek amacı ile çıkartılan 2024/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Mevsimlik Tarım İşçileri Genelgesi (METİP)'nin 1., 2., 3., 4. ve 6. maddelerindeki yaşam alanları, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi konular, maalesef saha sorunlarının çözümünde ve uygulamada karşılık bulamamaktadır.

Günümüzde kırsal alandaki çalışma ve yaşam şartlarının iyileştirilmesi, mevsimlik tarım işçileri özelinde önemli bir konudur. Konuyla ilgili birçok düzenleme ve 2024/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi olmasına rağmen, uygun olmayan barınma şartları ve çalışma koşullarındaki sorunlar güncelliğini korumaktadır.

Saha çalışmasının yapıldığı Malıköy yakınlarındaki METİP pilot uygulama alanlarından olan Sarıoba yerleş-

kesinin güncel durumu, amaca uygun niteliklerle donatılıp donatılmadığı, varsa eksiklikleri ve kurulduğu yıldan günümüze kadar ne gibi sorunlar yaşandığı ve nasıl çözümlendiği, kurumlar arası iletişimin ve yerleşke iyileştirmesi gibi konuların da yerinde incelenerek değerlendirilmesi, Malıköy özelinde yapılabileceklerin önceden öngörülmesini sağlayacaktır.

Tarımda kadın ve çocuk emeği üzerinden yapılan emek sömürüsü, kırsalda emeğin karşılığını bulamaması, ağırlaşan ekonomik şartlarla tarımsal üretimde bulunmanın giderek zorlaşması, geçimlik faaliyette bulunan küçük aile çiftçiliğinin büyük tarım şirketleriyle rekabetinin zorluğu, tarımı sürdürülebilir geçimlik bir faaliyet olmaktan çıkarmaktadır.

Bu gidişin sonu iyi görülmemektedir.

Oysa, tüm tarım emekçilerimiz, çiftçilerimiz, daha iyi şartlarda yaşamayı, çalışmayı ve üretmeyi hak etmektedir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak, mevsimlik tarım işçileri sorununun altını bir kez daha çiziyoruz.

15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü, aynı sıkıntıların tekrar tekrar yaşandığı buruk bir gün olmamalıdır.

15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü, emeğin değer bulduğu bir gün olarak kutlanmalıdır.

15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü özelinde, tarımda kadın ve çocuk emeği sömürüsüne son verilmelidir.

Yaşanan sorunların ivedilikle çözülmesi umuduyla, 15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü kutlu olsun.

Saygılarımızla.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu

“DAHA İYİ GIDA VE DAHA İYİ GELECEK İÇİN EL ELE!..”

16 Ekim 2025

Geçen yıl Dünya Gıda Günü'nde, 2024 yılında gıdaya ulaşmanın en temel insan hakkı olduğunu vurgulamıştık. Bu yıl, yanlış ekonomi ve tarım politikaları nedeniyle tarımsal üretim alanlarının ve tarımsal üretimin hızla azalması, bozuk gelir dağılımı politikaları nedeniyle emekçi ve emekli ücretlerinin açlık sınırının altında kalması, daha iyi gıdaları bırakın temel gıdalara ulaşım hakkını gasp etmiştir. Maden ve enerji şirketlerinin rantı için topraklarımızı, zeytinliklerimizi, meralarımızı, ormanlarımızı, su havzalarımızı yok edecek yasal düzenlemeler gıda hakkını tehdit etmektedir. Aynı zamanda, su politikaları ve suyun yönetimindeki hatalar nedeniyle, su gibi hayatın devamı için gerekli en temel maddeye erişimin zor olacağı bir yıl bizi beklemektedir.

Bu yıl Dünya Gıda Günü teması; “Daha İyi Gıda ve Daha İyi Gelecek İçin El Ele”. Gıdaya olan güvensizliğin her geçen gün arttığı bir süreçten geçmekteyiz. Bir yandan güvenli, sağlıklı gıdaya erişim azalırken, bir yandan 673 milyon insan açlık çekmektedir. Diğer yandan ise artan obezite oranları ve yaygın gıda israfı, bolluk ve yoksunluğun sıklıkla yan yana var olduğu dengesiz bir sistem tüm dünyayı kuşatmıştır. Bölgesel savaşlar ve ekonomik kriz en çok çocukları ve kadınları etkilemektedir.

Gıda güvencesinin sağlanamadığı bir dünyada, adil ve demokratik bir düzen içinde yaşamak mümkün değildir. Bugün dünyada açlık varsa, bu sadece kötüleşen iklim koşullarından, yetersiz bitkisel-hayvansal gıda arzından değil, uygulanan yanlış ekonomi ve tarım politikaları ile adaletsiz gelir dağılımından kaynaklanmaktadır. İnsanlık için kâbus olan bu yokluğu ve yoksulluğu yenmek için sorumluluk almak hepimizin ortak toplumsal görevidir.

Geleceğimiz olan çocuklarımızın sağlıklı ve dengeli beslenememesi gelecekte fiziksel ve mental olarak geri kalmış bir neslin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çocuklarımızı güvenli ve kaliteli gıdaya ulaştırmak en önce devletin sorumluluğundadır. Çocukların beslenme ihtiyacı doğru uygulamalar ile en geniş kapsamda karşılanmalıdır, okul yemeği bir an önce hayata geçirilmelidir.

Bugün dünyada ve ülkemizde gıda egemenliğini yaşama geçirmek bir yana, tarım ve gıda sistemi tekelleri çok uluslu şirketlerin ve yerli ortaklarının kontrolü altındadır. Dünyada tüm insanları doyurabilecek tarım ürünleri ve gıda üretimi yapılmasına karşın, yoksulluk ve açlık sorunu büyümektedir.

Ülkemizde tarım ve güvenli gıda alanı tümüyle yerli ve yabancı sermayenin insafına bırakılmıştır. Tarım ve gıda sistemi tekelleri çok uluslu şirketlerin ve yerli ortaklarının kontrolü altındadır. Dünyada tüm insanları doyurabilecek tarım ürünleri ve gıda üretimi yapılmasına karşın, yoksulluk ve açlık sorunu her geçen yıl büyümektedir.

Tarımsal temel girdiler ve ürünlerde dışarıya bağımlılık büyük sorundur. Her sıkışılan anda ithalata yönelmek gıda güvencesini tehdit ederken, gıda enflasyonunu artırmaktadır. Yerli üretimin artması devlet desteği ile üreticiyi ve üretimi koruyan somut politikalarla sağlanabilir.

Tarımsal üretim büyük ölçüde doğa koşullarına bağlıdır. İklim değişikliği, özellikle son yıllarda insan eliyle "kriz" haline dönüştürülerek, aşırı yağışlar, su baskınları, can kayıpları, aşırı sıcaklar, kuraklık, dolu ve don olarak dünya ülkelerinin gündeminde sıkça yer almaktadır. Ülkemizde bu yıl yaşanan yaygın zirai don ve kuraklığın üretime olumsuz etkileri maalesef hepimizi ciddi olarak etkilemektedir. Yaşadığımız kronikleşmiş yüksek gıda enflasyonunun nedenini iklimsel etkilere bağlama kolaylığına düşmeden, üretim maliyetlerini düşüren ve üretici gelirini artıran üretim ekonomisine geçilmesi gerekmektedir.

İçilebilir su kaynaklarımızın ve tarımsal üretimin hızla azalması, yönetenler tarafından sorun çözücü tarım, gıda ve su politikalarının oluşturulmaması, gelecek için duyulan endişeleri artırmaktadır.

Tarımsal gıda sistemleri aynı zamanda sera gazı emisyonlarının önemli bir kaynağıdır. Ancak gıdaların yetiştirilme, hasat edilme ve paylaşılma biçimleri sayesinde bu emisyonları azaltma konusunda gerçek bir potansiyel sunmaktadırlar.

Artan küresel nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak, sınırlar, sektörler ve nesiller arasında takım çalışması gerektirir. Gıda güvenliği ve sağlıklı gıdaya ulaşım hakkı piyasanın ciddi kamu denetimi ile gerçekleştirilebilir.

Halkımızın gıda güvenliği için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yıllardır uyguladığı beyana dayalı üretim izni modelini bırakıp, tüm gıda işletmeleri için Bakanlık denetimi ve kontrolü sonucu onay verildikten sonra üretimin yapılabilirdiği sisteme geçilmelidir. Gıda işletmelerini merdiven altından kurtarmak için kayıt altına alınması yeterli bir uygulama değildir. Küçük işletmelerde de gıda güvenliği koşullarını sağlayacak şekilde çalışmalar yapılmalı, Çalıştırılması Zorunlu Personel (ÇZP) zorunluluğu buralarda da uygulanmaya başlanmalıdır. Yetersiz olan Bakanlık denetçi sayısı artırılmalı, Tasarruf Genelgesi gerekçesine sığınmadan bir an önce bu konuda eğitim almış teknik personelin kamuya ataması yapılmalıdır.

Bugün attığımız adımlar geleceğimizi doğrudan etkileyecektir. Her alanda üretimden ve üreticiden yana politika tercihleri ve kamunun piyasayı düzenleme ve denetleme yetkisini etkin kullanmasıyla, ülkemizde tarım ve gıdada artarak yaşanan sorunlar çözülebilir. Yaşadığımız tarım ve gıda krizinden kurtulabilmek, sermayenin öncelikleri yerine kamusal ve toplumsal çıkarları, gündelik politikalar yerine planlı kalkınmayı önceleyen kamucu tarım ve gıda politikalarını yaşama geçirmekle mümkündür.

TMMOB'ye bağlı Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odaları olarak; daha kapsayıcı ve daha adil bir gelecek için hep birlikte el ele çalışmaya devam edeceğiz. Dün olduğu gibi bugün de, açlığın, yokluğun ve yoksulluğun son bulduğu, hakça ve adil paylaşımın olduğu bir ülke ve dünya özlemiyle, bilimden, üretimden, insandan, emekten, doğadan, kamu yararı ve toplum çıkarından yana ortak tutumumuz devam edecektir.

Saygılarımızla.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI ULUSLARARASI MÜCADELE GÜNÜ'NDE; ŞİDDETİN BAHANESİ OLAMAZ. ŞİDDETİN FAİLLERİ CEZASIZ KALAMAZ. ŞİDDET AFFEDİLEMEZ.

25 Kasım 2025

Bugün 25 Kasım, "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü". TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak, sadece meslek alanlarımızda değil, yaşamın her alanında ve her anında eşitlik, özgürlük ve adalet için sözümüzü söylüyoruz, mücadelemizi sürdürüyoruz.

Geçmişten günümüze yaşamına, özgürlüğüne, kimliğine, bedenine ve emeğine sahip çıkmak adına mücadele eden tüm kadınları selamlıyoruz. 64 yıl önce, Dominik Cumhuriyeti'nde diktatörlüğe karşı direnen haklarını isterken acımasızca katledilen ve kadınların şiddete, ayrımcılığa ve eşitsizliğe karşı verdikleri mücadelenin sembolü hâline gelmesine neden olan Mirabel kardeşleri ve sonraki yıllarda dünyanın farklı yerlerinde ve ülkemizde şiddet gören ve hayatını kaybeden tüm kadınları, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nde saygıyla anıyoruz.

Kadınların yaşam hakkını, emeğini ve varoluşunu tehdit eden bu düzeni kabul etmiyoruz.

Kadınlar çalışma yaşamında, mesleki tecrübe ve yeterlilikleri ne olursa olsun eşitsizlikle karşılaşmaya devam ediyorlar. Tarımda ve kırsal alanda kadın emeği görünmez kılınırken, kadın istihdamı genellikle güvensiz ve düşük ücretli işlerde yoğunlaşıyor.

Kadın emeğinin ikincilleştirilmesi, küçümsenmesi, değersizleştirilmesi, ehlileştirilmeye maruz kalması, cinsiyetçi iş bölümü, eşit olmayan çalışma koşulları ve ücretlendirme politikaları, kadın emeğinin karşılığını bulmasını engellemektedir. Bu durum, kadınların bedensel ve zihinsel olarak kendi potansiyellerini tam olarak gerçekleştirememelerine neden olmakta, onları yapısal ve kültürel şiddetin doğal mağdurları hâline getirmektedir.

Son yıllarda ülkemizde kadın cinayetleri ve kadınların yaşamına kasteden şiddet olayları endişe verici boyutlara ulaşmıştır.

"Kadın Cinayetlerini Önleme Platformu" verilerine göre; kadın cinayetleri son dört yılda %38,6 oranında artmıştır. İlk kez 2025 yılında, şüpheli şekilde hayatını kaybeden kadınların sayısı, öldürülen kadın sayısını aşmış, 2025'in ilk on ayında 198 kadın öldürülmüş, 213 kadın ise şüpheli biçimde hayatını kaybetmiştir. Kadınların kim tarafından, neden öldürüldüğü tespit edilmedikçe; adil yargılama yapılmayıp şüpheli, sanık ve katiller caydırıcı cezalar almadıkça, önleyici tedbirler uygulanmadıkça şiddet boyut değiştirerek sürmeye devam ediyor.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adına, TÜBİTAK 1007-Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı kapsamında Marmara Üniversitesi ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) iş birliğinde gerçekleştirilen "Türkiye Kadına Yönelik Şiddet Araştırması, 2024" sonuçları da yaşanan şiddetin boyutları açısından dikkat çekicidir. TÜİK tarafından paylaşılan, 15-59 yaş grubunda, 18 bin 275 kadın ile yapılan bilgisayar destekli yüz yüze görüşmelerden elde edilen araştırma sonuçlarına göre; yaşamının herhangi bir döneminde kadınların %28,2'si psikolojik, %18,3'ü ekonomik, %12,8'i ise fiziksel şiddete uğramıştır.

Ülkemizde soruşturma süreçlerinin etkin yürütülmemesi ve yargıda cezasızlığın artması, kadına yönelik şiddeti beslemekte ve adalet arayışını her geçen gün daha da güçleştirmektedir.

Son dönemde "aile" ve "genel ahlak" gerekçeleriyle hazırlanan "yargı paketleri"; kadınların, çocukların ve LGBTİQ+ bireylerin yaşam hakkını zayıflatmakta, şiddeti önleyici mekanizmaları etkisizleştirmektedir.

Çalışma yaşamında şiddet ve tacizin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak 2021 yılında yürürlüğe giren Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün 190 sayılı "Şiddet ve Taciz Sözleşmesi"ni Türkiye'nin hâlâ onaylamamış olması da ciddi bir eksikliklerdir.

Bu gerçekler ışığında TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak bir kez daha ifade ediyoruz:

Kadın cinayetleri politiktir. Şiddeti görünmez kılan, failleri koruyan ve kadınların kazanılmış haklarını he-

def alan her politika, kadınların yaşam hakkına doğrudan yönelmiş bir saldırdır. Kadına yönelik politikalar değişmelidir

Yaşamlarımızdan, emeğimizden ve haklarımızdan vazgeçmiyoruz. Kadınların güvenle, eşitlikle ve özgürce yaşayabildiği bir ülke için sesimizi yükseltmeye; kırsalda, tarımda, iş yerlerinde ve toplumun her alanında şiddetin karşısında durmaya devam edeceğiz. Şiddetin her türüsünü reddediyoruz.

Bugün, “Narin’e ne oldu?, Rojin’e ne oldu?” sorularını sormayı; yaşamını kaybeden şiddet mağduru kadınları hatırlamayı ve hatırlatmayı sürdüreceğiz.

Biz biliyoruz ve herkes hatırlasın istiyoruz:

Şiddet güç değildir.

Şiddetin bahanesi olamaz.

Şiddetin faileri cezasız kalamaz.

Şiddet affedilemez.

Güçlü toplum, şiddetsiz bir yaşamla başlar.

Ülkemizde artarak yaşanan sorunların çözümü için; 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”un etkili biçimde uygulanması, İstanbul Sözleşmesi’nin ilkeleri doğrultusunda koruyucu ve önleyici politikaların yeniden hayata geçirilmesi ve kadınların güvenli yaşam hakkını güçlendiren tüm mekanizmaların eksiksiz işletilmesi gereklidir.

Kadına yönelik şiddete, gericiliğe, yoksulluğa ve hukuksuzluğa karşı, eşit ve özgür bir gelecek için herkesi dayanışmaya, örgütlenmeye ve mücadeleye çağırıyoruz.

Yaşasın TMMOB ZMO Örgütülüğü

Yaşasın Kadın Dayanışması

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI 49. DÖNEM II. DANIŞMA KURULU SONUÇ BİLDİRGESİ

15 Kasım 2025

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası’nın 49. Dönem II. Danışma Kurulu Toplantısı, ZMO Ana Yönetmeliği’nin 45. ve 46 maddeleri gereği, geçmiş dönem Oda Başkanları, Genel Merkez Yönetim Kurulu asıl ve yedek üyeleri, Onur Kurulu ve Denetleme Kurulu asıl üyeleri, Şube Başkanları ve Saymanları, TMMOB organlarındaki temsilcilerimiz, Genel Sekreterimiz ile Genel Merkez çalışanlarımızın katılımı ile 15 Kasım 2025 tarihinde 09:00-18:00 saatleri arasında Makine Mühendisleri Odası Eğitim ve Kültür Merkezi (Selanik Caddesi No:76 Kızılay / Çankaya / Ankara) adresinde gerçekleştirilmiştir.

49.Dönem II. Danışma Kurulumuz, dünyanın siyasal, toplumsal ve ekonomik dengelerinin yeniden şekillendirilmeye çalışıldığı; tarihimizin en büyük afetlerinden biri olan Şubat 2023 Depremlerinin yarattığı yıkımın etkilerinin sürdüğü, neredeyse dünyamızın her bölgesinde çatışma ve savaşların yaşandığı, ülkemizde ekonomik krizin ve neden olduğu bunalımın derinleştiği, hukuk devleti ilkelerine, Cumhuriyet değerlerine yönelik saldırıların arttığı, hukukun yok sayıldığı, uluslararası güçlerin çıkar çatışmalarının tüm dünyaya, insanlığa, ekosisteme ve halklara ağır bedeller ödettiği bir dönemde toplanmıştır.

Dünyadaki savaşların acı bir sonucu olarak milyonlarca insan göçe zorlanarak yerinden edilmekte, yaşamını yitirmekte, kentler, tarımsal varlıklar ve doğa yok edilmektedir. Ülkemizde 2016 yılında başlayan, Doğu ve Güneydoğu kentlerinde seçilmiş belediye eş başkanlarına yönelik kayyum uygulamalarıyla somutlaşan antidemokratik süreç; bugün temel insan hak ve özgürlüklerini hedef alarak, toplumun tüm muhalif kesimle-

rine, seçilmiş yöneticilere ve demokratik kurumlara kadar genişletilmiştir. Dün Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş başkanlarıyla, günümüzde ise başta İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ve Cumhurbaşkanı adayları üzerinden sürdürülen ve ülkemizdeki birçok kentte devam eden hukuksuz ve anti demokratik uygulamalarla, demokrasi ve halk iradesi açıkça yok sayılmaktadır.

Yargı bağımsızlığı ortadan kaldırılmış, yargı organları siyasi iktidarın ve sermaye gruplarının tüm toplumsal kesimler üzerinde kullandığı bir baskı aracına dönüştürülmüştür. TMMOB Şehir Plancıları Odası Onur Kurulu Üyesi Dr. Tayfun Kahraman ve dönemin TMMOB Mimarlar Odası Hukuk Müşaviri ve Milletvekili Av. Can Atalay'ın da aralarında bulunduğu arkadaşlarımız daha önce aynı suçtan iki kez yargılanıp beraat etmelerine rağmen yine aynı şekilde delilsiz ve hukuki dayanaktan yoksun suçlamalarla 18 yıl hapse mahkûm edilmiş ve bin üç yüz gündür cezaevinde tutulmaktadır.

Gezi için Adalet Nöbetlerimiz hukuksuz Gezi Davası kapanıncaya ve tutuklu arkadaşlarımız özgürlüklerine kavuşuncaya kadar devam edecektir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası; Toplumsal barışın ve demokratik bir toplum düzeninin eşit yurttaşlık, özgür katılım ve adalet ilkeleri temelinde inşa edilebileceğine inanmaktadır. Yaşanabilir çevre, adil kır ve kent planlaması, insan onuruna yaraşır bir yaşam; ancak barış ortamında, dayanışma içinde bir arada yaşayabilme koşullarının sağlanmasıyla mümkündür. Her türlü savaş, şiddet ve ayrımcılığa karşı durmayı; yaşamı, emeği ve dayanışmayı savunmayı, hem mesleki hem de toplumsal bir sorumluluk olarak görmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsuru olarak görmekte; kadınlara yönelik her türlü şiddetin ve baskının insanlık suçu olduğunu vurgulamaktadır. Kadınların yaşam hakkını, eşit temsiliyetini ve özgür varoluşunu savunmayı; meslek alanında ve toplumsal yaşamda ataerkil düzenin ve cinsiyet temelli ayrımcılığın her biçimine karşı mücadeleyi temel bir etik sorumluluk olarak kabul etmektedir.

Günümüz koşullarında mühendislik etiği, emeğin değeri, örgütsel aidiyetin güçlendirilmesi ve dayanışmanın büyütülmesi gerekliliği ortadadır. Odamız; Ziraat Mühendisliğinin yalnızca tarımsal üretimi değil, aynı zamanda insan haklarının, yaşamın, özgürlüğün ve kamusal yararın savunucusu olduğunu, meslek alanının toplumla, doğayla ve etik değerlerle yeniden bağ kurmasının zorunlu olduğunu beyan eder.

Ülkede derinleşen tarımsal üretim, gıda güvencesi ve gıda güvenliği sorunları, sermayenin kar hırsı, rant odaklı politikalar, adaletsiz gelir dağılımı ve giderek otokratik hale gelen yönetim anlayışıyla bütünleşik olarak toplumun yaşam hakkını tehdit eder hale gelmiştir. Çok katmanlı, çoklu ve kesintisiz krizler çağında; ekonomik, ekolojik ve siyasal baskılar toplum üzerindeki yükü ağırlaştırmıştır. Bu koşullar altında, Ziraat Mühendisinin toplumsal sorumluluğunun daha da önem kazandığını; Ziraat Mühendisleri Odası'nın üretim alanları, üretici ve yeterli, güvenli ürün itibarı ile tarımda adalet savunusunu doğada ve toplumda adalet talebi ile birleştirip büyüterek sürdürmesi gerektiğini önemle vurgular.

Zeytinliklerin ve doğal alanların sermaye politikaları ve çok uluslu şirketlerin talanıyla gasp edilmesine, uzun erimli planlanmış veya günübirlik çıkarlarla toplumun geleceğinin karartılmasına ve doğanın, tarım arazilerinin, meraların, sulak alanların, havzaların, ovaların kamusal niteliğinin yok edilmesine karşıdır.

Dünyada derinleşen iklim değişikliğine bağlı olarak artan olağanüstü doğa olaylarının ve depremlerin yarattığı yıkımların, yaşam alanlarını ve ekosistemleri geri dönüşsüz biçimde etkilediği görülmektedir. Sermayenin doğayı metalaştıran, doğayı yok sayan kar odaklı müdahaleleri ile yarattığı kırılganlık sonucunda afetlere dönüşen olaylardan kurtuluşun; bilimsel, teknik, kamusal ve ekolojik temeller üzerine inşa edilerek sağlanabileceğini vurgular.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Cumhuriyetin ikinci yüzyılında; kamusal yararı ve toplumsal adaleti esas alan, bilimsel ve etik değerlere dayalı, demokratik, özgür ve katılımcı bir meslek ortamını savunan, gençlerin geleceğe dair umudunu örgütleyen bir mücadeleyi sürdürme kararlılığını bir kez daha kamuoyuna ilan eder.

Yıllardan beri uygulanan şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına aykırı, rantçı imar anlayışı, yapı kontrol ve denetim eksiklikleri, yapı stokunun deprem mukavemetinin olmaması, depremin afete dönüşmesine neden olmuş, bu etki kırsal için, azalan kamu idaresi duyarlılığı nedeniyle katmerlenmiştir.

Şubat 2023 Depremlerinin üzerinden iki yıldan fazla süre geçmesine rağmen yıkımın yol açtığı sorunlar hâlâ büyük ölçüde ağırlığını sürdürmektedir. Hak sahiplerine verilmek üzere yapılan/yapımına devam edilen konutların yer seçimleri, tahsis ve planlama süreçleri, acele kamulaştırma ve resen el koyma uygulamaları adil olmadığı gibi, değerli tarım ve mera arazilerinin arsaya dönüştürülmesi TOKİ tarafından yürütülen en haksız ve hukuksuz uygulama olmuştur.

Yıllar içinde özendirilen ve yaratılmış kaygılarla manipüle edilerek, kırdan kente, kentlerden büyük şehirlere doğru yönlendirilen iç göç ile köy nüfusu azalmış, köyler boşalmış, kırsal nüfusun yaş ortalaması 59 olmuş, tarımsal üretimin devamlılığını sağlayacak genç nüfus köyleri/tarımsal üretimi terk etmiştir.

Uygulanan politikalarla son yıllarda eğitilmiş tarım iş gücü (Ziraat Mühendisleri, teknikerler) ve şehirlere ucuz iş gücü olmaları için göç ettirilip işsiz kalan köy gençleri düzenli, düzensiz ülke dışına göç etmekte ya da göç etme yolları aramaktadır. Buna karşın ülke dışından gelen düzenli ya da düzensiz göçmenlerin bir kısmı kırsalda ucuz, güvencesiz ve istikrarsız olarak çalıştırılmaktadırlar.

Açlık sınırının altında maaşlarla geçinmeye çalışan ücretli, güvencesiz veya işsiz meslektaşlarımızın ve toplum kesimlerinin, artan hayat pahalılığı karşısında onurlu yaşayabilme taleplerine kulak tıkanmış durumdadır. Uğruna bedeller ödediğimiz değerlerimizi ve kamu yararını savunmaya devam edeceğiz. Meslektaşlarımızın taleplerinin taşıyıcısı, emeğiyle geçinen tüm toplumsal kesimlerin gür sesi olmaya devam edeceğiz.

Tarım sektörümüzün yıllardır uygulanan özelleştirme, ticarileştirme ve metalaştırmaya dayalı neoliberal/kapitalist tarım politikaları nedeniyle yapısal sorunları her geçen gün artmakta ve tarımsal ürün yeterliliği giderek azalmaktadır. Üretim artışını sağlamak yerine ithalata dayalı yeterlilik sağlama ve regülasyon politikaları tarımda temel politika halinde yürütülmektedir. Pandemi ile artan küresel tarım ürünleri ve tarımsal girdi fiyatları dünyada düşmeye devam ederken, ülkemizde arz daralması, ihracatçı ülkelerin süren koruma önlemleri, kur ve enflasyon artışına ilişkin radikal önlemlerin ve kamusal alana, çiftçilere ve kırsal bölgelere yönelik gerekli tedbirlerin alınmaması tarım sektöründe yaşamsal sorunların derinleşerek devam etmesine neden olmaktadır.

Sırasıyla 14 ve 15 Eylül 2023 tarihlerinde yayımlanan “Tarımsal Üretim Planlanması Hakkında Yönetmelik” ve “Sözleşmeli Üretim Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”, yeni Genel Tarım Sayımı yapılmadan, Türkiye’nin tarımsal verileri bilinmeden bilimsel ve doğru hükümleri içeremez. Odamızın yargıda iptal davaları açtığı her iki yönetmelik geri çekilmelidir. 1955 yılında yürürlüğe giren 6534 sayılı Yasa ile Genel Tarım Sayımlarının sonu (0) ile biten yıllarda yapılması hükme bağlanmış olmasına karşın 2001 yılından bu güne 24 yıldır yapılmamıştır. 2025 yılı itibarı ile yapımına başlanan tarım sayımının eksik ve aksaklıkların giderilmiş olduğu bir sistemle ve şeffaf sürdürülerek sonuçlandırılması ve söz konusu iki yönetmeliğin bu veriler ışığında yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

22 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe giren ve Odamızın yargıda iptal davası açtığı “İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Tarımsal Amaçlı Kiraya Verilmesine İlişkin Yönetmelik”, ülkemizde yaşanan arazi mülkiyeti sorunları, girdi maliyetleri yüksekliği, maliyetlerin altında açıklanan tavsiye alım fiyatları, üreticilerin pazarda yaşadığı sorunlar vb. birçok nedenle evrensel normlara göre dizayn edilmeden gerçekleştirilmesi çeşitli kırılmalar yaratacak bir uygulama olacağından geri çekilmelidir.

Toplumun duyarlı kesimlerinin itirazlarına rağmen yasalaşan 7552 sayılı “İklim Kanunu”, emisyon ticareti ile iklimi metalaştırmakta, küresel iklim ticaretine entegrasyona zorlanmakta, hazırlıksız altyapı nedeniyle küçük üretici ve tarım kesiminin maliyetlerinin artacağı öngörülmektedir.

Odamızın da ciddi itirazlarına rağmen yasalaşan 7554 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, topraklarımızı, zeytinliklerimizi, meralarımızı, ormanlarımızı, tarım arazilerimizi, su havzalarımızı, üreticilerimizi talan edecek olduğundan Torba Talan Yasası olarak anılmaktadır. Beklentimiz yasanın Anayasa Mahkemesi tarafından gecikmeden iptal edilmesidir.

Odamız tüm bu bilimsel ve teknik doğrulardan, ülke gerçeklerinden uzak düzenlemelerle hukuksal ve toplumsal mücadelesini her an ve her alanda kararlılıkla sürdürecektir.

İklim değişikliği ile artık sıkça yaşanan, şiddeti ve büyüklükleri artma eğiliminde olan doğa olayları; mevsim normali olmayan yağışlar, seller, toprak kaymaları, kuraklıklar, yangınlar vb. afetler sonucunda oluşan

üretici zararları, sosyal devlet ilkesi çerçevesinde karşılanmalı, yeniden üretim yapabilmeleri için gereken girdiler sübvansede edilmeli, mevcut su, elektrik borçları silinmeli ya da faizsiz ertelenmelidir. Borçlu çiftçilere uygulanan haciz ve takipler durdurulmalı, kamu idaresi tarafından karşılanmalıdır.

Tarımsal üretimin temel girdilerinin yerli üretimini yapan özelleştirilmiş tarımsal KİT'ler kamulaştırılmalı, kapatılanlar yeniden açılmalı ve işlevsizleştirilenlere işlev kazandırılmalı, özerkleştirilerek yönetimlerine çiftçi örgütlerinin aktif katılımı sağlanmalıdır.

Eylül 2025'de 2026-2028 yılları için açıklanan son Orta Vadeli Program (OVP), diğer OVP'lerde de ifade edilen tarımsal politika çerçevesi, temel amaçlar, hedefler ve düzenlemeler bakımından genellikle benzerlikler içermekte, yaklaşık 20 yıldır ifade edilen plan hedefleri büyük ölçüde tutturulamamaktadır.

Kentte tarım kent içinde bulunan tarımsal üretim yapılmasına uygun arazilerde yapılan tarımsal üretimi ifade etmektedir. Kentte tarım için gerekli mevzuat oluşturulmalı, kentsel tarım alanları korunmalı, gerekli plan çalışmaları yerel yönetimlerce yapılmalıdır.

Gıda egemenliği, gıda güvenliği ve gıda güvencesi ülke gündemindeki yerini almalı, kendine yeter üretim için toplumsal örgütlenme, eğitim ve planlamalar hemen yapılmalıdır. Kamu sağlığını tehdit eden merdiven altı ve riskli katkı ve kalıntılar taşıyan gıda ham maddeleri ile yapılan üretim denetlenmeli, izin verilmemeli, stokçuluk ve fahiş fiyatlar doğru, etkin ve hızlı şekilde denetlenmeli, gerekli cezalar verilmelidir.

Bitki koruma ürünlerinin üretimi, toptan ve perakende satışı, reçetelendirilmesi, eğitimi ve uygulanmasının bu konuda eğitim almış uzman kişilerce yapılması bir zorunluluktur. Ziraat Mühendisleri dışında bitki koruma konusunda yeterliliği olmayan herhangi bir meslek grubunun yetkilendirilmesi yanlıştır. Çevre ve halk sağlığının güvenliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamak için mevcut ortam ivedilikle düzeltilmelidir. Mevcut bitkisel ilaç satış bayilerinin yıllardır çözülemeyen sorunları bir an önce çözümlenmeli, bu konuda da ZMO'nun etkin katılımı engellenmemelidir.

Önlenemeyen iklim değişikliği ve karantina uygulamalarında yetersizlik, hastalık ve zararlıların yayılmasına olanak sağlamakta, kahverengi kokarca istilasında olduğu gibi birçok ürünün üretim miktarları ve kalitelerinde düşüşler olmakta, üretici zararları yanında ülke ekonomisine önemli zararlar vermektedir.

Biyosidal ürün veya aktif maddelerin imalinden sorumlu olacak meslek grupları içerisinde eskiden olduğu gibi yine Ziraat Mühendisleri de olmalı, halk sağlığı açısından biyosidal uygulaması yeterli eğitim almamış her meslek grubuna açılmamalıdır.

Kamu kurumları izin, denetim ve ruhsat işlemlerinde yetki belgeleri denetimini ihmal etmemelidirler. Yerel yönetimlerle mesleki denetim ve işbirliği, kamusal eğitim programları ve uygulamalarına ilişkin ortak çalışma protokolleri imzalamalı ve çalışmalar yoğunlaştırılmalıdır.

Tarımsal üretimde önemli bir işgücü konumunda bulunan geçici, gezici olarak çalışan kadın ve erkek mevsimlik tarım işçilerinin karşılaştıkları ücret, sosyal güvenlik, emeklilik vb. sorunlar ile tarımda çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik kalıcı önlemler alınmalı, şehirlerarası nakil, barınma, beslenme ve hijyen koşulları, çalışma ve sosyal hayatları ivedilikle iyileştirilmelidir.

Öncelikle tarımsal ilaç, gübre, tohum olmak üzere yerli girdi üretimi ve ıslah çalışmaları desteklenmeli, Tohumculuk Yasası ekosistem, tarımsal varlıklarımız, çiftçiler ve kamuoyu yararı gözetilerek bir an önce yeniden düzenlenmelidir.

Tarım arazileri gelişen tarım teknolojisinin sağladığı olanaklar ile yeniden taranarak sulanabilir araziler yeniden tespit edilmeli, yeterli kaynak ayrılarak ivedilikle sulu tarıma açılmalı, tasarruflu, basınçlı/kontrollü sulama yöntemleri uygulanmalı, sulanan alanlarda eşgüdümlü olarak arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri tamamlanmalıdır.

AB ve diğer pazarlara ihraç ettiğimiz kuru ve yaş sebze, meyve ürünleri ve tarım ürünlerinin geri dönme nedeni olan pestisit ve mikotoksinlerin kalıntıları sorunlarının çözümü çiftçi eğitimi, birincil üretim aşamasında sıkı kontrol ve denetim yapılması ile sağlanabilir. İfade edilen ürünlerle ilgili mevzuat, alınan kararlar ve yapılan uygulamalar şeffaf olarak kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Hayvancılığın gelişmesi sağlanarak, üreticinin gelir artışı yanında, vatandaşın sağlıklı et, süt, et ve süt ürünleri tüketmesi için kalıcı önlemler alınmalıdır. Kırmızı et sorununun giderilmesi için dönemsel olarak açılan tarife kontenjanlarıyla dışalım yolu tercih edilmemeli, devlet üretim çiftlikleri yoluyla üreticiye teknik destek sağlanmalı, yem, ilaç, aşı desteği verilmeli, meraların amaç dışı kullanımı önlenmelidir. Et-yem ve süt-yem paritesinin uluslararası değerlere çıkarılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Endüstriyel hayvancılık çok boyutlu değerlendirilmeli, agroekolojik hayvancılığa geçiş özendirilmelidir.

Artan gıda ihtiyacının karşılanmasında önemli bir besin kaynağı olan su ürünleri halkın beslenmesinde gerektiği kadar yer almamaktadır. Ekolojik özellikleri birbirinden farklı 3 deniz, 1 iç deniz ve 25 farklı akarsu havzasına sahip olan Türkiye zengin balık ve su ürünleri biyoçeşitliliğine sahiptir. Sahip olduğu büyük potansiyele rağmen bu kaynakları doğru ve sürdürülebilir bir şekilde değerlendirememektedir. Balık stoklarının sömürülmesi, suların kirlenmesi, kaçak avcılık, av yasaklarına uyulmaması gibi sorunlar engellenmeli, yasaklara uyulmasının sağlanması için kamu kurumlarının denetimlerini artırması gerekmektedir. Su Ürünleri Mühendisleri, Su Bilimleri ve Mühendisleri ile Balıkçılık Teknolojisi Mühendislerinin kamuda istihdam edilmesi sağlanarak denetim ve planlamaların uzman mühendisler tarafından yapılması sağlanmalıdır.

Eğitim, istihdam ve üretim politikaları birlikte planlanmalı, eğitimde altyapı ve kalite sorunu çözülmeli, işsizlik sorununun çözümüne yönelik kamuda ve özel sektörde çalışma olanakları ile tarımsal eğitimin kalitesi artırılmalıdır. Ziraat Fakülteleri enflasyonu giderilmeli, ürün/havza bazlı ve bölgesel enstitülere dönüştürülmelidir.

Odamız Ziraat Mühendisliği akademik eğitiminde kalitenin yükseltilmesi için ZİDEK tarafından yürütülen Ziraat Fakülteleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon çalışmalarına destek vermeye devam edecektir.

Taşınmalı eğitim uygulaması ile kapatılan Köy Okulları köyden göçü artırmıştır. Öğrenci sayısının 10'dan az olduğu köyler taşınmalı eğitim kapsamından çıkarılmış, bu durumda olan köylerde bulunan öğrenciler yatılı olarak eğitim/öğrenim görmek veya zor koşullarda okullara erişmek zorunda bırakılmışlardır. Köy'e dönüş için Köy Okulları yeniden açılmalıdır.

ZMO olarak emeğin, işçinin sağlık ve güvenlik standartlarının çağdaş demokratik standartlara ulaşabilmesi için İSİG mücadelesi sürdürülecektir.

"Çiftçi Yayım ve Eğitim Şubeleri" tekrar açılıp eğitim ve yayımda birlik sağlanmalıdır. Tarım Danışmanlığı kamu dışında da etkin hale getirilmeli, tarımda özel sektör ve gelişen tarımsal üretim ve tüketim kooperatifçiliği için de zorunlu olmalıdır. Tarım Danışmanlarının ücreti yeterli düzeye çıkarılmalı, özerk çalışmaları sağlanmalıdır. Kentte tarım planlamaları ve uygulamalarında Ziraat Mühendisi istihdamının zorunlu olacağı düzenlemeler yapılmalıdır.

Kamu personeli meslektaşlarımız ziraat, su ürünleri, su bilimleri, balıkçılık teknolojileri, biyosistem, tarımsal genetik ve tütün teknolojisi mühendisleri, düşük ücretler almakta ve alınan ücretin tamamı emekliliğe yansımamaktadır. 6400 ek göstergenin verilmemiş olması mimar, mühendis ve şehir plancılarının emeğini yok saymaktır. Kamuda çalışan veya emekli meslektaşlarımızın mali ve özlük sorunlarının çözümü için mücadelelerimiz sürecektir.

Cinsiyet ayrımcılığına, toplumsal rollere, dayatılan yaşam biçimine, kültürel kabullere, dinsel referanslara bağlı olmadan özgür ve bağımsız bir birey olarak toplumda yer alma, toplumsal yaşamın her alanında eşit olarak var olma mücadelesinde taraf olmaya ve üzerimize düşen tüm sorumlulukları yerine getirmeye devam edilecektir. Cinsiyet eşitliği eğitim çalışmalarına devam edilecektir.

5403 sayılı Yasa kapsamında İllerde kurulan Toprak Kuruma Kurulları, tarım dışına çıkarma kurulları olmaksızın çıkarılarak, topraklarımızı ve verimli tarım arazilerimizi korumaya yönelik kurullar olmalıdır. Oda'mız kamu yararı, alternatif alan, tarımsal bütünlük ve irade belirtmeden yazılan kurum görüşleri gibi çeşitli gerekçelerle kurulda alınan yanlış kararlara itiraz ederek, süreci takip etmeye, bu bağlamda gıda egemenliğine sahip çıkmaya ve gerekirse yargıya taşımaya devam edecektir.

Yerel yönetimler, mahalle olan köyleri geliştirmek, tarımsal üretimi ve kaliteyi artırmak için Ziraat Mühendisleri görevlendirmelidir. Çiftçiler, yerel yönetimlerce, geçici destekleme programları yerine uzun vadeyi esas

alan yapısal dönüşüm yaratacak kalıcı, kurumsal modeller planlanarak desteklenmelidir. Büyük ve küçük ölçekli kentsel planlama ve kentsel gelişim alanları planlama süreçlerinde Ziraat Mühendislerinin bulunması zorunluluktur. Tarım ve mera arazilerinin, hayvan varlığının, su rezerv ve sulama yapılarının, kırsal çevrenin ve rekreasyonun korunması için olduğu kadar rezerv alan tespit ve tahsislerinden, toprak koruma projelerine kadar gerekli planlama süreçleri Ziraat Mühendisleri olmadan sürdürülemez.

6 Şubat depremleri, kırsalın deprem güvenliğinin önemini acı bir faturayla öğretmiştir. Kırsal nüfus önemli ölçüde köyü terk etmiştir. Kırsalda hak sahiplerine konutları hızla yapıp teslim edilmeli, çiftçilerin tarımsal üretime yeniden kazandırılması, köye dönüşün sağlanması için Deprem Bölgesi Tarım Destekleme Bütçesi planlanmalı ve hızla verilmelidir.

Deprem bölgeleri ve deprem riski taşıyan illerde yeni yerleşim planlamalarında yerleşim yerleri olarak tarım arazilerinin seçilmesi tarımsal varlıklara, tarımsal üretime ve gıda güvencesini tehdit etmektedir. Tarım arazilerinin zemin açısından güvenli olmadığı depremlerde yıkılan kentlerden acı tecrübelerle öğrenilmiş olmasına karşın tarım arazilerinden ucuz arsa üretimi temel politika olmuştur. Yaşayan nüfus ve gelecek nesillerin beslenme ihtiyaçlarının üretildiği tarım arazileri korunmalı, deprem güvenli, yerinde yerleşim sağlanmalıdır.

Marmara Denizinde öteden beri görülen fakat 2021 yılında yaygın olarak ortaya çıkan müsilajın çeşitli derinliklerde bulunduğu ve kirlilik koşullarının önlem alınmadığından artarak devam etmesi nedeniyle büyümeye devam ettiği, uygun meteorolojik ve oşinoğrafik şartlar oluştuğunda yüzeye çıktığı gözlemlenmiştir. Marmara Denizi başta olmak üzere tüm deniz ve iç sularımızda kirlilik sorununun çözümü için evsel, endüstriyel ve tarım kimyasalları atıklarının ileri biyolojik arıtmaya tabi tutulması için gerekli önlemler alınmalı kararlılıkla uygulanmalıdır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak diyoruz ki;

Yerli üretimi ve üreticiyi koruyan “Kamucu Tarım Politikaları” yaşama geçirilmelidir.

Üretimdeki yapısal sorunlara kalıcı çözüm getirilmeli, üretim maliyetleri düşürülmeli, çiftçinin kazandığı, tüketicinin alım gücüne uygun fiyatlarla ürüne erişebildiği bir ortam sağlanmalıdır.

Nadir elementler ve değerli metaller, doğal varlıklarımızdır. Küresel sermayeye peşkeş çekilemez. Tarım arazileri, meralar, su varlıkları ve ormanlarda uygulanan ekokırım toplumsal müşterekleri talan ve gelecek nesillerin hakkını gasp etmektedir.

Ülke ve bölgeler düzeyinde büyük ova koruma alanları başta olmak üzere korunan ve sulanabilecek olan tarım arazilerimizin artırılarak üretim miktarı artışı, ürün çeşitliliği, üretim sürekliliğini sağlayacak ve Tarım Kanunu'na göre belirlenen zamanında ödenecek somut desteklerle yönlendirilecek, havza bazlı “Planlı Tarımsal Üretim”e geçilmelidir.

Meralar korunmalı, mera talanı durdurulmalı, arsa üretiminde meraları hedef almaktan vazgeçilmeli ve mera ıslahları hızla yapılmalıdır.

Tarımsal kamu yönetimi güçlendirilmeli, ilgili yönetsel birimlere meslek dışı atamalardan vazgeçilmeli liyakat sahibi Ziraat Mühendisleri atanmalıdır. Kamuya yeterli sayıda yeni mühendis alımı hızla gerçekleştirilmelidir.

Tarım ve gıda sektörü özel sektörün inisiyatifine bırakılmamalı, özel sektörde de liyakat sahibi Ziraat Mühendisleri istihdam edilmelidir.

Çiftçilerin ve tarım kesiminin satın alma, eğitim, üretim ve ürün satış konularında güçlenmesi için kooperatifleşmesi desteklenmelidir.

Enflasyondan işsizliğe, yoksullaşmadan ekonomik durgunluğa kadar hayatlarımızı her alanda olumsuz etkileyen ekonomik kriz giderek daha da derinleşmeye devam etmektedir. Yaşanan krizden kurtulabilmek için ithalat kolaylığına dayalı neoliberal ekonomi politikaları yerine üretim ekonomisini, sermayenin öncelikleri yerine kamusal çıkarları, kamu harcamalarında lüks ve savurganlığa dayalı yönetim anlayışı yerine tasarrufları, gündelik politikalar yerine planlı kalkınma anlayışı hedeflenmeli, tarım sektörüne yönelik kısa,

orta ve uzun vadeli yapısal sorunları gideren planlamalar, acil olarak gündeme alınmalıdır.

Meslektaşlarımızın, üreticilerin ve tüketicilerin refahı ve tarım sektöründe yaşanan olumsuzlukların çözümü için ilgili kurumları uyarmaya ve kamuoyunu bilgilendirmeye, çözümler üretmeye devam edeceğiz.

Mesleğimizin itibarsızlaştırılması, mesleki yetkilerimizin elimizden alınması, meslek örgütümüzün işlevsizleştirilmesi ve bölünmesine izin vermeyeceğiz.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası; her zaman olduğu gibi hiçbir siyasi vesayet, tahakküm ve telkine teslim olmadan kamu yararını gözeterek mesleğin gelişimini sağlamak, meslektaşların hak ve kazanımlarını korumak için mücadele etmeye devam edecektir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 49. Dönem II. Danışma Kurulu; tüm meslektaşlarını bu ortak mücadeleye omuz vermeye, dayanışmayı büyümeye ve mesleğimizin toplumsal sorumluluğunu yarına taşımaya çağırılmaktadır.

Yaşasın TMMOB

Yaşasın ZMO

Yaşasın ZMO Örgütlülüğü

ADALET BAKANLIĞI BİLİRKİŞİLİK DAİRE BAŞKANLIĞINA AÇIK ÇAĞRIMIZDIR

Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından 23 Aralık 2025 tarihinde açılan bilirkişilik başvurularında, gayrimenkul değerlendirme alt uzmanlık alanında bilirkişilik faaliyetinin yalnızca özel hukuk tüzel kişileri ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu düzenleme ile, gerekli mesleki bilgi, deneyim ve yetkinliğe sahip gerçek kişi bilirkişilerin başvuru yapmasının önü hukuka aykırı biçimde kapatılmıştır.

Odamız üyesi olan ve mahkemelerde gayrimenkul değerlendirme uzmanı sıfatıyla bilirkişilik görevini uzun yıllardır sürdüren gerek kamu personeli, gerekse özel sektörde çalışan meslektaşlarımız, bu düzenleme nedeniyle ciddi bir hak kaybı ve mağduriyetle karşı karşıya bırakılmıştır. Bilirkişilik siciline kabulün, kişinin mesleki yeterliliği ve uzmanlığı yerine, tüzel kişilik statüsüne indirgenmesi kabul edilemez niteliktedir.

Başta 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu olmak üzere yürürlükteki mevzuatta, gayrimenkul değerlendirme alanında bilirkişilik faaliyetinin yalnızca tüzel kişilere özgülenmesini öngören herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kanuni dayanağı bulunmayan bu sınırlamanın, "usul ve esaslar" yoluyla getirilmesi açık bir yetki aşımı olup, hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

Bilirkişilik kurumu; yargının ihtiyaç duyduğu teknik ve bilimsel bilginin, bağımsız, tarafsız ve liyakat sahibi gerçek kişiler aracılığıyla sunulması amacıyla düzenlenmiştir. Gerçek kişi bilirkişilerin sistem dışına itilmesi, bilirkişiliğin kamusal niteliğini zedelemekte; meslek alanlarının daraltılmasına ve ticarileştirilmesine yol açmaktadır. Bu durum, yalnızca meslek mensuplarını değil, yargı süreçlerinin sağlıklı işlenmesini de olumsuz etkilemektedir.

Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Daire Başkanlığına açık çağrımızdır:

Kanuni dayanağı bulunmayan ve açıkça hukuka aykırı olan bu düzenleme derhal geri çekilmeli; gayrimenkul değerlendirme alt uzmanlık alanında, gerekli mesleki yeterliliğe sahip gerçek kişilerin, kamu personeli ya da özel sektör ayrımı yapılmaksızın, bilirkişilik siciline başvuru yapabilmelerinin önü açılmalıdır.

Odamız, üyelerimizin mesleki hak ve yetkilerinin korunması ve bilirkişilik kurumunun hukuka uygun biçimde işlemesi için sürecin takipçisi olacak; gerekli girişimleri ilgili kurumlar nezdinde sürdürmeye devam edecektir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Karanfil SK. 28/18 KIZILAY/ANKARA
Tel: 425 05 55 Faks: (0312) 418 51 98
www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr